T A R T U R I I K L I K U Ü L I K O O L I

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

K U L T U U R I- JA H A R I D U S T Ö Ö O T E P Ä Ä

R A J O O N I S

D I P L O M I T Ö Ö

Koostaja: A. Kullman

Juhendaja: van.õp.M. Lõhmus

TRÜ NSVL aj'al. kat.
nr. 1374.

Tartus, 1958.a.

I S I S S E J U H A T U S.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, milline tõi murrangukogu inimkonna ajalukku, tõi murrangu ka kultuurili-s-kasvatuslikul alal meie maal. Nõukogude võim on kindlustanud meie maal niisugused võimalused kultuuritööks, milliseid pole olnud, ei ole ega saagi olla kapitalistliku ühiskonna tingimustes. Nõukogude riik on tugev rahvahulkade teadlikkuse varal, "... ta on tugev siis," märkis V.I.Lenin, "kui rahvahulgad kõike teavad, võivad kõige üle otsustada ja teevad kõik teadlikult".[1] On tõsiasjaks, et mida kõrgem on töötajate kultuuritase ja teadlikkus, seda aktiivsemalt hakkavad nad osa võtma kommunismi ülesehitamisest meie maal.

Haridus- ja kultuurielu arengut Eestis nõukogude võimu eelsel perioodil võiksime iseloomustada kui äärmiselt vastuolulist rahvusliku kultuuriarengut. Valitsevaks kultuuriks oli reaktsiooniline kodanlik kultuur. Eesti kodanlus võitles aktiivselt eesrindliku, progessiivse kultuuri vastu, seejuures omistades suurt tähtsust rahvahulkade ideeloogilise mõjutamise abinõudele, kasutades ära natsionalismi relva. Kui kodanlikul perioodil oli maa lihtsatel tööinimestel ja nende lastel väga raske rajada teed

---

1) V.I.Lenin, Teosed 26.köide, lk.228.Tallinn, 1954.a.

haridusele, siis nüüd, nõukogude ühiskonnas, on küla jõudnud peaaegu ühele tasemele linnaga - maarajoonides on küllalt tihe võrk alg-, 7-aastaseid- ja keskkoole. Masinatega varustatud tootmine põllumajanduses nõuab kvalifitseeritud kaadrit. Plaanipärane suurtootmine soodustab initsiatiivi arendamist, talupoegade laste julget väljaastumist teaduse, tehnika, kunsti vallas. Talupoeg on muutunudomaette nokitsevast väikeomanikust suure kollektiivi liikmeks, kes rajab kultuurset, jõukat elu, ta on saanud tõeliseks peremeheks, enda õnne loojaks majanduslikus ja kultuurilises elus.

Käesolevas diplomitöös on käsitletud hariduse- ja kultuurialaseid küsimusi sõjajärgsel perioodil Otepää rajoonis. Mõningaid andmeid, võrdlusi ja hinnanguid on toodud kogu Eesti ulatuses. Et võimaldada ajalist võrdlust, on esimeses peatükis käsitletud nõukogude võimu eelset perioodi ja pearõhk pandud sõjajärgsele perioodile, kus lühikese ajaga, nõukogude valit sue ja partei juhtimisel on Otepää rajooni kultuuri- ja haridustöö saavutanud hinnatavaid tulemusi. Töö põhineb marksismi-leninismi klassikute seisukohtadel. Kultuuri- ja haridusalaste marksismi - leninismi klassikute teostega,NSVL'is ja ENSV's välja antud seaduste, seadluste, otsuste, määruste ning hariduse- ja kultuurialaseid küsimusi käsitleva kirjandusega tutvusin eelnevalt TRÜ Pearaamatukogus. ENSV TA Ajaloo Instituudi poolt väljaantud (1958) Eesti NSV ajalugu on olnud abiks kodanliku Eesti olukorrale hinnangu andmisel. Konkreetsed materjalid on kogutud enamuses kohapeal vastavate asutuste arhiividest ja vestlustest elanikkonnaga. Diplomitöö koostamisel on kasutatud

ka mõninga id andmeid, mis on saadud kirja teel endistelt Otepää hariduse- ja kultuurialal töötanud või Otepää Keskkoolis õppinud isikutelt. Kasutatud on veel kohaliku ajalehe "Kommunismi Lipp-" materjale, kus peegelduvad rajooni haridus- ja kultuurielu jooksvad sündmused.

Et kujukamalt näidata märkimisväärivat tõusu kultuuri ja hariduse alal, on koostatudmitmed tabelid, mis peaksid andma tekstist ülevaatlikuma ettekujutuse kultuurmassilisest tööst Otepää rajoonis.

II KULTUURI- JA HARIDUSTÖÖ OTEPÄÄL NÕUKOGUDE VÕIMU EELSEL PERIOODIL JA ESIMESEL NÕUKOGUDE VÕIMU AASTAL.

1. Eesti kodanluse reaktsiooniline poliitika hariduse alal ja massilises kultuuritöös.

V. I. Lenin märgib, et "... igas kaasaegses rahvuses on kaks rahvust ... Igas rahvuslikus kultuuris on kaks rahvuslikku kultuuri."[1] Ka eesti rahvuslikus kultuuris avaldus kahe kultuuri - demokraatliku ja reaktsioonilise kultuuri olemasolu ja võitlus nende vahel. Antidemokraatlik, valitsev, ametlik kultuur oli mõisnike, pastorite ja natsionalistliku kodanluse kultuur; demodraatliku kultuuri elemendid aga olid sünnitatud töötajate ja ekspluateeritavate hulkade elutingimuste poolt, selle kultuuri esindajad olid valgustajad - demokraadid. Kuni feodalismi kriisini ja eesti rahvusliku kodanluse kui klassi konsolideerumiseni ei olnud eesti rahvuslikus kultuuris formeerunud reaktsioonilist suunda, kuna puudus rahvuslik kurnajate klass. XIX sajandist alates on eesti rahvusliku kultuuri jujunemine seotud selle lõhenemisega kaheks vastandlikuks kultuuriks. Demokraatlik kultuur, millel olid sajandite pikkused progressiivsed traditsioonid, tugines rikkalikule rahvaloomingu pärandile. Mida kaugemale arenesid eesti kodanlus ja klassivastuolud eesti rahvuses, seda enam loobus rahvuslik kodanlus kõigest progressiivsest ning tugevdas oma pealetungi töötavatele hulkadele.[2]

Võitluses rahvavaenuliku kodanliku kultuuriga tugevnesid imperialismi perioodil eesti rahvusliku demokraatliku kultuuri

---

1) V.I.Lenin, Teosed, 20.kd., Tallinn, 1953.a. lk.15.
2) Eesti NSV Ajalugu, Tallinn, 1957.a. lk. 332.

sidemed vene ja teiste rahvuste eesrindliku kultuuriga rohkem kui kunagi varem.

Eesti oli, V.I.Lenini iseloomustuse järgi juba XX saj.alguses kirjaoskusega maa.[1] Kirjaoskuse kasvu näitab trükiste arvu tõus. Eesti keeles ilmus aastail 1901-1917 rohkem trükiseid (7548) kui eelmisel sajandil kokku (6692). Keskkoolides tõusis õpilaste arv 1905 - 1907.a. revolutsiooni järel tunduvalt, samuti laienes kutsekoolide võrk, kus õppis suurel hulgal töörahva lapsi. Seda tüüpi õppeasutuste arv kasvas ajavahemikul 1905 - 1916 10-lt 32-ni, õpilaste arv, umbes 700-lt ligikaudu 3400-ni.[2]

1905.a. kodanliku revolutsiooni surve all andis valitsus välja seaduse, mis lubas väikerahvastel avada emakeelseid koole. Tuginedes sellele alustas tööd 1906.a. Pärnus emakeelne progümnaasium ja Tartus 1907.a. juba emakeelne tütarlaste gümnaasium. Otepää elanikkoonna hulgast tõusis ikka sagedamini nõudmisi oma kooli järele (tollel ajal nimetati seda kohta Nuustakuks).

Kooli asutamismõtet toetas aktiivselt ka alevi kaupmeeskond, sest kooli avamine pidi paratamatult suurendama alevi kaubaostjate arvu. Kooli avamise loa hankimiseks ja kooli majanduslikuks ülalpidamiseks oli vaja vastavat organisatsiooni. Selleks organisatsiooniks sai 3. oktoobril 1906.a. moodustatud Nuustaku kooliselts.

Kooliseltsi asutamise koosoleku protokollist loeme:

1) Nuustakule iseseisva "Nuustaku kooliselts" asutada. Seltsi tegevus võib ulatuda üle Liivi kubermangu eesti jaoskonna. 2) Põhjuskirjaks võeti vastu Pärnu eesti kooliseltsi põhjuskiri mõne väikese muudatusega.[3]

---

1) V.I.Lenin, Teosed 28.kd.Tallinn, 1954, lk. 421
3) Otepää Haridusselts 25 aastane, OHS väljaanne 1931.a. Otepääl, lk.1
2) ENSV Ajalugu, Tallinn, 1957.a. lk. 318.

14. jaanuaril 1907.a. valiti Kooli seltsi juhatus, kuhu sai esimeheks Gustav Vulff, kes on ka tõlkinud eesti keelde saksa ja vene klassikute teoseid (Schiller, Heine, Goethe j.t.). Peamiseks ülesandeks oli algul seltsi liikmete kogumine, kooli avamise ettevalmistus ning loa taotlemine. Liikmete arv kasvas 1907.a. lõpuks 311-ni.[1] Avamisloa hankimine Riia Kubermanguvalitsuselt tegi suuri raskusi, kuna kooli avamise verivaenlaseks oli vastava piirkonna rahvakoolide inspektor Svetšnikov, keda tunti kui alatut reaktsionääri, kes tundis tõsist hirmu, eesti-keelse keskkooli avamise puhul, kartes, et siis hakatakse ka eesti-keelset ülikooli nõudma.

Luba siiski saadi 30. VII 1907.a. ja kool asus tööle ühe ettevalmistus- ja ühe põhiklassiga. Et vastavaid eestikeelseid õpikuid ei olnud, siis koostas koolijuhataja Jakob Kuus ise loodusõpetuse õpiku, mille ta ka ise trükkis. Üks õpik on säilinud ning hoitakse Otepää Keskkooli ajaloolaste väljapanekute hulgas.

Õpilaste arv esimesel õppeaastal kõikus (üle kahe klassi)-neljakümne ümber. Õppemaks oli ettevalmistusklassis 15 rbl. ja esimeses põhiklassis 25 rbl., milline võimaldas kooli pääseda ainult rikkamatel õpilastel.[2]

Kooli esimeste õpilaste hulka kuuluvad Ella Maranik, kes töötab Otepää rajooni Nõuni kolhoosis, Paul Arine - töötab Pärnu Turbatehnikumis ja tuntud skulptor Ferdinand Sannamees Tallinnas.

1910/11 õppeaastaks oli välja kujunenud täielik progümnaasium.

---

1) Otepää Haridusselts 25 aastane, OHS väljaanne 1931.a. Otepääl, lk. 3. ja endiste õpilaste mälestusi.
2) Sama. lk. 7.

Kooli ülalpidamisek mingisuguseid summasid riigilt ei saadud. Peamiseks sissetuleku allikaks olid kooliseltsi peod nii Otepääl kui ka lähemas ümbruses. Erilise populaarsuse omandasid"linnamäe"peod, milliseid viidi läbi üks kord aastas Otepää"linnamäel". Nende pidude autoriteet oli nii kõrge, et karjuse kauplemise lepingus jaanipäev ja"linnamäe"peo päev pidi karjapoisil olema vabad. Sissetulekuid saadi veel loteriide ja näitemüükide korraldamisest, samuti seltsi liikmete liikmemaksudest.

Kooli töö toimus algul kitsas üürikorteris, kooliseltsi initsiatiivil ehitati uus koolimaja ja 13. X 1909.a. kolis uude majja, milles asub ka praegu. Maja läks maksma selleaegsetes hindades 10 000 rbl. Sellele vaatamata, et Otepää ümbruskonna rahvas toetas ehitamist aktiivselt, lasus koolimajal siiski suur võlakoorem, mille tasumine tekitas tõsiseid raskusi.

Kord oldi sunnitud isegi koolimaja kohalikule laenu-hoiu ühingule 8000 rubla eest ära müüma tingimusega, et jääb võimalus teda sama hinna eest tagasi osta.

Eesti kodanlus, kes 1918.a. oli ameerika ja inglise imperialistide, balti parunite ja soome kodanluse abiga töötava rahva uuesti ahelaisse pannud, armastas kärarikkalt reklameerida "iseseisvust", mille ta eesti rahvale olevat toonud.

On teada, et tõelist "iseseisvust" ei saanud olla Eestis, kus väliskapital oli tunginud riiki ja võimutses tööstuses, kaubanduses ja rahanduses, kus oli suur välisvõlgnevus, põllumajandussaaduste, toorainete ja poolfabrikaatide ülekaal väljaveos, " rahvusliku" kodanluse alaline hirm oma töörahva

ees, mis sundis teda otsima imperialistlike suurriikide toetust. Kõik see tegi kodanliku Eesti "sõltumatuse" puhtformaalseks. Iseloomustades kodanliku Eesti "iseseisvust", kirjutas Viktor Kingissepp, et "Eesti kodanluse iseseisvuse-ja rippumatuse vastaste võimude teenrilik käsutaäitmine klassisõjas töörahva vabariigi vastu".[1)]

Kodanlikus Eestis kuulus kogu võim vabrikantidele, hallparunitele, ärimeestele ja majaomanikele, kes rikastusid töötava rahva arvel. "... kõik poliitilised vabadused on - kodanluse ainuõigus, kes neid oma klassi tuludes ära kasutab töörahva üle valitsemiseks."[2)]

Nii siis eesti rahvuse valitsevaks jõuks käsitleval perioodil oli kodanlus, eesotsas oma natsionalistlike parteidega. Seetõttu oli valitsevaks kultuuriks kodanlik kultuur. Eesti kodanlus oli tulnud võimule pärast rahva võimu - nõukogude võimu mahasurumist imperialistlike riikide abiga. Tal tuli valitseda maal, kus rahvas oli üle elanud Oktoobrirevolutsiooni võidu ega võinud leppida kapitalismi restaureerimisega.[3)]

Kodanluse ideoloogid püüdsid taandada kõik ühiskonnaelu küsimused rahvusküsimusele, näidates kõike seda, mis vastas kodanluse huvidele, rahvusliku üritusena, "eestluse" avaldusena, kuid kõike seda, mis oli kodanluse huvidele kahjulik, - rahvuse mahasalgamisena, rahvusliku nihilismina või rahvuste huvide rikkumisena.

Oma ideoloogia levitamiseks rakendas eesti kodanlus kõiki tema käsutuses olevaid abinõusid - kooli, ajakirjandust ,

---

1) V.Kingissepp, Iseseisvuse ikke all, Tallinn,1953.a., lk. 152.
2) Samas, lk. 152.
3) Eesti NSV Ajalugu, 1957.a. lk. 494.

raadiot, kirikut, kirjandust, kunsti, teadust, mitmesuguseid kodanlikke organisatsioone, parteisid, ühinguid jne.[1)]

Vaatamata eesti kodanluse natsionalistlikele taotlustele kasutada kodanluse võimu ajal erakoole oma klassihuvides, oli erakoolide asutamine positiivse tähtsusega, sest sellega juurdus teatud määral emakeelne haridus ning koolivõrgu laienemisega avardusid mõnevõrra ka töörahva keskhariduse saamise võimalused.

Eesti kodanlus ei saanud oma võimutsemise perioodil likvideerida kõiki uuendusi,mis nõukogude võimu poolt esimeste kuude jooksul pärast Oktoobrirevolutsioni võitu rahvahariduse alal oli teostatud. Rahvahariduse aluseks jäi ühtluskool ja selle esimeseks astmeks kohustuslik emakeelne maksuta ning usuõpetuseta algkool, nagu see oli kehtestatud nõukogude võimu poolt. 1923. aastal kehtestati seadus usuõpetuse õpetamise kohta algkoolides. Kuigi see jäi vormiliselt vabatahtlikuks õppeaineks, rakendati tegelikkuses loobujate suhtes surveabinõusid. Nii näiteks ei tuldud keskkoolis vastu õppemaksust vabastamise asjus, lastevanematelt nõuti kirjalikku tõendit, mis kinnitaks sellest "vabatahtlikust" õppeainest loobumist jne.[1)]

Nii nagu mujal Eestis,kajastus kodanluse reaktsiooniline poliitika hariduse alal ja kultuuritöös ka Otepääl. Kodanliku aja territoriaalse jaotuse järgi Otepää kihelkond ei olnud kuigi suur juba oma elanike arvu poolest, mis ulatus 6000-ni. Maapind oli 345 km^2, ning koosnes viiest vallast (praegu Otepää rajoonis 9750 elanikku). Otepää kihelkonna keskuseks

---

1) Eesti NSV Ajalugu, 1957.a. lk.496.

oli Otepää alev, milline oli ka kultuurielu keskuseks, kus töötas erakeskkool. Otepää kihelkonnas töötas veel väiksemaid avalikke algkoole nagu Palupera, Pühajärve j.t.

Kooli olukord muutus väga raskeks 1918.a., millal Eesti oli okupeeritud sakslaste poolt. 1918/1919.õppeaasta algul kõik valitsuse koolid nn. avalikud koolid võeti saksa okupatsioonivõimude haldusse ja muudeti saksa õppekeelega koolideks. Erakoolid aga kuulutati suletuks ja nende uuestiavamiseks tuli nõutada vastav luba okupatsioonivõimudelt, milleks tuli vormistada hulk igasuguseid materjale.

Tollekordne direktor Fredrich Klement, kes praegu on pensionär ja elab Tallinn-Nõmmel, käis siis korduvalt Tartu Saksa komandatuuris, kus siiski luba saadi.

Kodanliku valitsuse aastail sai endisest Nuustaku alevist Otepää linn ja Nuustaku kooliseltsist Otepää Haridusselts. Endisest Nuustaku kooli seltsi II järgu erakoolist (progümnaasiumist) kujunes Otepää Haridusseltsi eragümnaasium, milline periood kestab 1919.a. - 1926.aastani.

Kodanliku korra kehtestamise ajal ei võetud ka kooli täielikule riiklikule ülalpidamisele, vaid kool töötas edasi haridusseltsi eragümnaasiumina. Kriisiastatel suleti gümnaasiumi eelklassid, hiljem jäi ära ka reaalharu ja kool töötas edasi 5-klassilise humanitaargümnaasiumina.[1)]

1926-1927.õppeaastal sai kool avalikkude keskkoolide õigused. Sellest jutustab endise kooli direktor Fr. Klement oma mälestusis järgmist: 1923.a. kui koolist oli kujunenud juba täielik keskkool, muutus õiguste saavutamise küsimus väga aktuaalseks.

---

1) 50 aastat Otepää Keskkooli, Otepää 1957.a. lk. 22.

Õiguste saavutamiseks tuli lõpuklassi õpilastele korraldada küpsuseksamid vastava komisjoni ees haridusministeeriumi esindaja juhtimisel. Siinkohal olgu märgitud, et avalike keskkoolide lõpetajaile anti tol ajal küpsustunnistused ilma eksamiteta aastahinnete põhjal. Seltsi juhatus pooldas ning soovis eksamite korraldamist, ning esimesed eksamid korraldati 1924.a. edukalt, mille järele kool saavutas ka õigused. Otepää Haridusseltsi õigustega ühis-humanitaargümnaasium eksisteeris kuni 1933.aastani. Õpilaste arv sellel perioodil kõikus 130 ümber. Õppemaks oli 45 krooni aastas.

Kodanliku korra kehtimise ajal ei hakatud õpilaste klassivälisele tööle pöörama kuigi palju tähele panu. Klassivälist tööd pidid organiseerima ja juhtima õpilased ise, sest õpetajate tööülesannete hulka see ei kuulunud. Koolis oli organiseeritud nn. õpilasühing mitmete sektsioonidega. Sinna astumisel tuli õpilastel tasuda vastav liikmemaks. Õpilasühingu juurde oli moodustatud mitmed sektsioonid, nagu kirjandus-, muusika-, male-, näite- ja loodusloo sektsioon. Eriti tuleb ära märkida muusikasektsiooni aktiivset tööd: selle initsiatiivil organiseeriti koolis 1924.a. esimene orkester. Orkestri koosseisu kuulusid esialgu viiulid ja tšello. Hiljem - 1925.a. arenes orkester edasi sümfooniaorkestriks. Suurt huvi pakkus õpilastele mängimine puhkpilliorkestris. Otepää tuletõrjeseltsi juures oleva puhkpilliorkestri tööst lubati ka õpilastel osa võtta. Hiljem aga tekkis õpilastel konflikt orkestri teiste liikmetega ja poistelt võeti ära neile välja antud puhkpillid. Õpilased pöördusid haridusseltsi juhtkonna poole ja seltsi juhatus otsustaski koolile anda puhkpillide muretsemiseks 500 krooni. Selliselt tekkiski koolis 1927.a. puhkpilli-

orkester. Võistluses tuletõrjeorkestriga sai kooli orkester peagi suurema tunnustuse osaliseks tublide orkestrijuhtide Leonid Kõivu, Olaf Rahi ja Voldemar Hirschoni juhtimisel. Orkestri juhil ja liikmetel oli kohustuseks kasvatada enda asemele asendaja, et orkestri tase ei kannataks.

Kolmekümnendate aastate lõpus aga orkestri tegevus soikus, sest siis ei olnud vajalikult hoolitsetud orkestri järelkasvu eest.

IX lennu lõpetaja Madis Raju jutustas, et "majanduskriisi taustal saab üsna mõistetavaks, miks 1927. aasta sügisel, kui läksin gümnaasiumi esimesse klassi, oli koolis õpilaste arv üle 200, aga 1932.a. kevadeks, oli viies gümnaasiumi klassis kokku vähem kui 100 õpilast (alates 1933/34 õppeaastast kustutati kool riiklikust koolivõrgust). Need olid majanduskriisi jäljed.

Selleks et töörahva lastele veelgi raskendada keskhariduse omandamist, asus kodanlus Eestis ühtluskooli lammutamisele ja dualistliku koolisüsteemi rajamisele. 1934.aasta mais kehtestati keskkoolide seadus, mille põhjal rajati algkooli 4 klassil baseeruv 5-klassiline keskkool (progümnaasium) ja sellele järgnev 3-klassiline gümnaasium. Reformi autorite kavatsuste kohaselt pidi progümnaasium kujunema jõukama kihi laste kooliks, kuna töötava rahva laste jaoks oli ette nähtud 6-klassiline algkool. Viimase õppeprogramm erines suurel määral keskkoolide õppeprogrammist, mis oli suureks takistuseks töörahva lastele keskhariduse taotlemisel.[1)]

Haritlaste "üleproduktsioonist" kõneldi ja kirjutati nii

---

1) Eesti NSV Ajalugu, Tallinn 1957.a. lk. 497.

palju, et see hirmutas noori ja tekitas tormijooksu ükskõik missugusele tööle. Pole midagi imestada, et lisaks majanduskriisile mõjus omajagu kaasa ka moraalne kriis. Nii mõnigi lõi õppimisele käega ja tegi nii, nagu sulemehed leheveergudel õpetasid: "Mullakärutaja ei vaja keskharidust, kojamehel pole tarvis ülikooli lõpetada."

Seades eesmärgiks kasvatada noorsugu kodanliku natsionalismi, klerikalismi ja militarismi vaimus, püüdis kodanlus oma poliitilise tööriistana kasutada rahvakoolide õpetajaskonda. Algkoolide õpetajate ettevalmistamine toimus seminarides, kus õpetus oli maksuta ja kus selletõttu õppis rohkesti töörahva hulgast tulnud õpilasi, kelledest paljud olid revolutsiooniliste vaadetega. Seminari pedagoogikanõukogu ei andnud õpetaja kutsetunnistust neile lõpetajatele, keda leiti, et nad oma mgailmavaatelt on kodanliku korra vastased. Ka need õpetajate seminarid hiljem likvideeriti. Algkooliõpetajate ettevalmistamine muutus tasuliseks.[1)]

Kuidas ka reaktsioon Eesti kodanliku diktatuuri näol võimutses, suutis rahvas revolutsiooniliste meeleolude survel nii mõndagi saavutada. Oli organiseeritud mõned rahvaraamatukogud lugejateringid ja seltsid, kust külaelanikud said laenutada raamatuid ning osa võtta isetegevuslikust tööst. Peamiselt oli koondunud nendesse õpetajad ja küla intelligents. Nii oli asutatud 1890.a. Vastse-Otepää vallas karskuseselts "Edasi". Selts tegeles muusika- ja laulukooride loomisega, pidude ja perekonnaõhtute korraldamisega. Mõni aasta peale asutamist tuuakse karskuselts "Edasi"

---

1) ENSV Ajalugu, lk. 497.

alevisse. Selle seltsi tegevusest võttis osa ka "Õrna ööbiku" autor G. Wulff. Otepääl tegutses ka Otepää Vabatahtlik Tuletõrje Ühing (alates 1896), kuhu kuulus üle 200 liikme, peamiselt kuulus sellesse ühingusse jõukam kiht elanikkonnast.

Kontserte korraldas Otepää Meestelaulu Selts, mis asutati 1929.a. ja pikemat aega juhtis koori A. Krents, kes on praegu Otepää keskkooli ja Otepää kultuurimaja orkestri juhiks. Pidevalt korraldas suuremaid laulu ja rahvapidusid varem mainitud Otepää Haridusselts, mille üheks esimeheks oli Valter Jalviste, kes (elab praegu Otepääl) on pensionär, ning juhib Kultuurimaja juures olevat ajalooringi. V. Jalviste võttis osa 1955-1957.a. Otepää Linnamäe väljakaevamistöödest.

Reaktsioonilist poliitikat teostasid sellised organisatsioonid nagu "Otepää Kaitseliidu Kompanii" (asutatud 1925.a.), kuhu kuulus 60 liiget, Otepää "Naiskodukaitse" (asutatud 1926.a.), kuhu kuulus 30 liiget.[1] Nende liikmetest räägib kohalik elanikkond põlgustundega ja enamik neist on lahkunud Eestist või kannavad karistust oma kuritegude eest.

Külas tegutses veel isetegevustööga Päidla Laulu- ja Muusikaselts, samuti ka Pühajärve ja Palupera rahvaraamatukogu. Palupera valla asula noorte ühing "Laine" asutati 1921.aastal. Nii olid järgmised raamatukogud Otepää alevi ümbruskonna valdades:

Neeruti lugejate ring, asutatud 1924.a. sisaldas 685 köidet

---

1) Juh. Vaher, Otepää Pühajärve juht, Otepää 1939.a. lk.31.

Nõuni Rahvaraamatuk.Selts	asutatud	1922.a.	sisaldas	411	köidet	
Otepää alevi raamatukogu	-"-	1930al	-"-	571	-"-	
Palupera valla Asula noorte ühing "Laine"	-"-	1921.a.	-"-	618	-"-	
Pühajärve valla avalik rmtk.	-"-	1913.a.	-"-	454	-"-	
Ilmjärve Haridusselts	-"-	1922.a.	-"-	467	-"-	
Pilkuse vallas	-"-	1928.a.	-"-	262	-"-	
Vana-Otepää vallas	-"-	1926.a.	-"-	454	-"-	
Vastse-Otepää vallas	-"-	1926.a.	-"-	425	-"-	1)

Otepää linnal oli ka oma ajaleht "Otepää Teataja", mis anti välja alates 1932.aastast ja oli kodanluse truuks teenriks, ning töörahvale puru silmaajajaks ja mürgitas töötava rahva ~~maarxso~~ teadvust kodanliku ideoloogiaga, kasvatas teda natsionalistlik-klerikaalses ja militaristlikus vaimus. Sama eesmärki taotlesid eesti kodanluse poolt asutatud rohkearvulised noorsoo organisatsioonid, nii koolis kui ka väljaspool kooli. Nende patroonideks ja hoolda-jateks olid tähtsamad kodanluse liidrid.

Rahva teadliku maailmavaate kujunemist takistasid kirikud ja igasugused usuorganisatsioonid, mille tegevust igati soosis kodanlik riik, kulutades selleks suuri summasid. Otepää praeguse väikese territooriumi ulatuses tegutses kodanlikul ajal 4 kirikut: Otepää, Karstolatsi, Ilmjärve ja Maaritsa kirik ning ususektina Nupli palvela. Nende religioossete organisatsioonide reaktsiooniline mõju andis veel kaua tunda nõukogude perioodilgi.

1940.a. võimult kõrvaldatud kodanlus, kes tundis hinge põhjani raevu ja viha nõukogude korra vastu, tegi kõik, et

---

1) Eesti Entsüklopeedia VI, Tartu 1934, lk. 444.

takistada marksistlike ideede levikut. Kasutades ära nõukogude korra juures kehtestatud usuvabaduse printsiipi, pugesid kodanluse korra esindajad igasugustesse usuorganisatsioonidesse ja kirikukogudustesse, mille kaudu abistasid korda saata kuritegusid nõukogude ausate inimeste vastu.

Tehes kokkuvõtet Kodanlikus Eestis kultuuri arengu kohta peab mainima, et kultuuri arenemise iseloomustavaks jooneks käsitletaval perioodil oli see, et natsionalistlik kodanlus surudes rahvuslikku kultuuri oma aja äraelanud ühiskondliku korra teenistusse, sundides võitlema kõige eesrindliku vastu, määras ta sellega kultuuri langusele ja degenereerumisele. Kuid sel perioodil, nagu varemgi, avaldas mõju ka vastupidine tendents, rahvusliku kultuuri tõusvas joones arenemise tendents.[1] Nende kahe kultuuri vastastikune mõju oli mitmekesine ja küllaltki komplitseeritud. Kahe vastandliku kultuuri elemendid ja tendentsid esinesid sageli ühe ja sama kultuuritegelase loomingus või olid keerukalt läbi põimunud isegi tema ühes ja samas teoses. Võitlus nende kahe kultuuri vahel üldiselt teravnes pidevalt.

---

1) Eesti NSV Ajalugu, Tallinn, 1957.a., lk. 495.

2. Hariduse ja kultuuritöö esimesel nõukogude võimu aastal.

Oktoobrirevolutsioon on määrava tähtsusega kogu eesti sotsialistliku kultuuri arengu seisukohalt, sest ka Eesti lõplik asumine sotsialismi teele ja sotsialistliku kultuuri loomisele 1940. aastal sai toimuda tänu 1917.a. sündinud Nõukogude riigi olemasolule. Oktoobrirevolutsiooni mõju andis end tunda ka eesti kultuuri arengule kodanliku diktatuuri aastail.[1)]

Tööliisklassi teadvuses elas kindlalt edasi mälestus nõukogude võimust, mis oli kehtestatud Eestis juba Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni päevil. Tööliisklass ei leppinud kapitalismi restaureerimisega Eestis ning pidas kogu kodanliku diktatuuri perioodi vältel aktiivset võitlust nõukogude võimu taastamise eest. Nõukogude korra kehtimisega 1940.aastal täitus lõpuks Otepäälaste unistus. Eesti NSV Nõukogude Liidu koosseisu vastuvõtmise puhul toimus nii nagu üle kogu Eesti ka Otepääl üldrahvalikud rõõmupidustused, korraldati rahvarohke demonstratsioon ja pidusid.

Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei osutasid suurt tähelepanu eesti vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arengule. Juba esimestel kuudel pärast nõukogude võimu kehtestamist loodi uus, nõukogude ajakirjandus, mis tagas töötajatele Nõukogude konstitutsiooniga garanteeritud trükivabaduse. Hakkas ilmuma terve rida uusi ajalehti ja

---

1) K. Siilivask, Looming nr. 10, 1957.a., Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kajastusi eesti kirjanduses, lk.1574.

1941.aasta alguses ilmus Eestis 20 ajalehte ning 36 ajakirja. Töötavad hulgad aitasid aktiivselt kaasa oma ajakirjanduse arengule.[1)]

Nõukogude võimu taastamisega viidi sisse ühtluskool ja nõukogulik õppesüsteem, mis oli suunatud õpilaste kasvatamisele kommunismi vaimus. Koolikohustust laiendati. Otepää Keskkool ja teised koolid, mis varem olid kiriku mõju all, võeti riiklikule ülalpidamisele ja keskkooli uksed olid avatud ka kõige kehvemate vanema te lastele. Koolis moodustati kommunistlike noorte algorganisatsioon. Kommunistlike noorte organisaatoriks Otepääl oli sellel perioodil Edgar Tirul. Organisatsioonis oli umbes 50 - 60 kommunistlikku noort. Pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid alustasid tegevust. Vanempioneerijuhiks oli L. Soorost. Üheks aktiivsemaks kommunistlikuks nooreks oli sel ajal Paul Ehapalu. Paul Ehapalu, nagu paljud teised noored, astus kommunistlikku noorsooühingusse 1940 aastal. Otepää Keskkooli viimase klassi õpilasena tunti teda kui üht aktiivsemat, agaramat ja eeskujulikumat moorurit, mitte ainult koolis, vaid ka väljaspool kooli. Distsiplineeritud, sõbralik ja alati abivalmis oli Ehapalu. 1941.aastal, kui puhkes sõda, astus Paul Ehapalu relvaga käes kodumaa kaitsele, et kaitsta kättevõidetud vabadust. 2. I 1944.a. Paul Ehapalu sattus fašistlikku gestaposse, kus teda piinati metsikult, kuid tema ei reetnud, 21.aastaselt hukati ta fašistide poolt. Kuigi ta väga armastas elu, andis ta selle kõhklemata parema tuleviku eest.[2)]

Nõukogude võim tegi kõik võimaliku, et eesrindliku nõukogude

---

1) ENSV Ajalugu, Tallinn, 1957.a. lk. 530.
2) Endise õpilase Bergmani jutustuse järgi.

teaduse ja kultuuri saavutused muutuksid kättesaadavaks kogu eesti rahvale. Eesti keelde tõlgiti ja anti suurtes tiraažides välja marksismi-leninismi klassikute töid ning nõukogude kirjanduse ja teaduse paremaid teoseid. Alustasid tööd nõukogude parteikoolid. Töötajad said õppida poliitringides ja koolides, mida organiseeriti parteialgorganisatsioonide initsiatiivil.

V. I. Lenin rõhutas juba 1920.aastal meie kasvatustöö peamise momendina, et "...me ei või jääda kogu oma haridustöös üldse sellele vanale seisukohale, et haridus on apoliitiline, me ei saa võtta asju nii, et haridustöö ei ole seotud poliitikaga..... Hariduse "apoliitiliseks" ehk "mittepoliitiliseks" nimetamine on kodanluse silmakirjalikkus, ja pole mitte midagi muud kui masside petmine."[1)]

Sel Lenini juhendil oli ja on parteiorganisatsioonide ja kultuuritöötajate jaoks suur tähtsus. Töötav intelligents vabanes kapitalistlikust orjusest. Tal polnud enam tarvis end alandada kodanluse teenimisega, aastate viisi tööd otsida, nagu see oli lähedases minevikus. Nõukogude Eesti intelligents, omandades marksistlik-leninliku teaduse alused, kasutas eesrindliku nõukogude kultuuri kogemusi ja saavutusi ning kõike paremat mineviku kultuuripärandist, asus viljakalt tööle.

Sotsialistliku realismi meetodi omandamine eesti kultuurimeistrite poolt nõudis aega, oli seotud loomingulise otsingutega ja võitlusega kodanlik-natsionalistliku ideoloogia, formalismi ja estetismi vastu. Sotsialistlik revolutsioon ideoloogia ja kultuuri valdkonnas viidi lõpule sõjajärgsetel aastatel.

---

1) V.I.Lenin, Teosed, kd. 31, lk. 332.

Haridusala ümberkorraldamiseks anti ENSV Rahvakomissaride Nõukogude poolt välja määrus, mille alusel maakonna rahvahariduse osakond on Eesti NSV Konstitutsioonis ettenähtud maakonna töötava rahva saadikute nõukogu täitevkomitee osakond, mis ... allub oma tegevuses nii vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kuid ka vahenditult ENSV Hariduse Rahvakomissariaadile.[1)]

Seega allutati Otepää Tartu maakonnale ja hariduselu ümberkorraldamise juhtimine tehti ülesandeks Tartumaakonna TSN TK Hariduosakonnale. Rahvahariduse osakonna ülesandeks on rahvahariduse korraldamine vastava maakonna või linna administratiivpiirides, nimelt:

1. Koolivõrgu organiseerimine ja paigutamine ja koolides õppe- ning kasvatustöö teostamine kooskõlas valitsuse ja partei juhistega.

2. Laste kommunistliku kasvatuse teostamine koolis ja väljaspool kooli, organiseerides selleks maakonnas või linnas koolivälistе asutiste võrku, ning laste tehnilised jaamad, kunstilise isetegevuse majad, lastepargid, pioneeride paleed, spordijaamad j.t.[2)]

Hariduse Rahvakomissar määras rahvahariduse osakondade tegevuse ligemad alused ja korra sellekohase juhendiga.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu 20. mai 1941.a. määrusega andis haridustööle nõukoguliku suuna. Määruse "Eesti NSV Rahvahariduse süsteemi ja õppeasutuste tegevuse aluste kohta" § 1 mainib, et Eesti NSV rahvahariduse süsteemiga on ühtne NSV Liidu rahvahariduse süsteemiga. § 2 alusel

---

1) ENSV Seaduste, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste ning ENSV valitsuste määrustest kronoloogiline kogu I köide 1940-1941.a. Tallinn, 1953.a. lk. 95.
2) Samas, lk. 95.

oli ette nähtud, et alg-, kesk-, kutse- ja kõrgema hariduse ülemineku lõpuleviimine Nõukogude rahvahariduse süsteemile teostatakse põhiliselt 1941/42. õppeaastal, taotledes üldist keskharidust linnades ning töölisasulates ja seitsmeaastast üldharidust maal. Kõrgemaks juhiseks rahvahariduse süsteemi kujundamisel, õppeasutiste tegevuse aluste määramisel ja õppetöö korraldamisel on Valitsuse ja Partei määrused.

Üldhariduslik kool jaguneb oma struktuurilt kolme tüüpi: 1)algkoolid (I - IV õppeaasta), 2) mittetäielik keskkool (I-VII õppeaasta), 3) keskkool (I - X õppeaasta). § 6 märgib, et "õppimine õppeasutustes on noortele vastavas eas kohustuslik. Koolikohustus lastele kestab 7 eluaastast kuni 7-klassilise kooli lõpetamiseni või kuni 16-aastaseks saamiseni.[1)]

Nõukogude kool, seades oma ülesandeks ette valmistada igakülgselt arenenud kommunistliku ühiskonna liikmeid, annab lastele võrratult laiema ühiskondlik-poliitilise silmaringi ja üldise arenemise kui enne revolutsiooniaegne kodanlik kool.

Eesti töörahvas saavutas 1940.aastal suure Nõukogude Liidu otsustava abiga võidu kapitalismi üle poliitiliselt. Kuuastunud kapitalismi ja sellele rajanud Eesti vabariigi nõukogude võimu ülesehitustöö alal Eestis tehti juba nõukogude võimu esimestel kuudel tunduvaid edusamme. Välismaiste imperialistide mahajäänud õigusetust poolkolooniast muutus Eesti vabaks,

---

1) ENSV Seaduste, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste ning ENSV valitsuste määrustest kronoloogiline kogu I köide 1940-1941. Tallinn 1953, lk. 327 "ENSV Rahvahariduse süsteem ja õppeasutiste tegevuse aluste kohta" ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus nr. 931. 20. V 1941.a.

võrdõiguslikuks Nõukogude Liidu vabariigiks.

Edukas sotsialistlik ülesehitustöö Eestis katkes ajutiselt fašistliku Saksamaa kallaletungi tõttu Nõukogude Liidule 22. juunil 1941.a. Alanud nõukogude rahva sõda fašistliku Saksamaa ja tema liitlaste vastu oli kõikidest meie kodumaa poolt läbielatud sõdadest kõige raskem. Hitlerlaste eesmärk oli hävitada Nõukogude riik - Suure Oktoobrirevolutsiooni võidu tulemusena loodud tööliste ja talupoegade riik.

Nõukogude rahvas astus välja oma sotsialistliku kodumaa kaitseks. Miljonite noorte hulgas, kes asusid sotsialismi maa kaitsele, olid ka Otepää Keskkooli kommunistlikud noored. Vanempioneerijuht L. Soorost langes kangelasena hävitus-pataljoni ridades, XI klassi õpilane Paul Ehapalu võitles vapralt partisaniridades, ning langes fašistide metsiku piinamise tagajärjel neile ohvriks.[1)]

Okupeeritud Eesti aladel hakkasid fašistid ellu viima oma koletislikke plaane, rikkudes kõige jämedamalt sõjapidamise seadusi ja tavasid, pannes toime kuritegusid inimsuse ja humaansuse vastu.[2)]

Okupandid tunnistasid kõik Nõukogude seadused kehtetuks. Nad hävitasid halastamatult eesti kultuurivarasid, püüdsid füüsiliselt hävitada ka eesti intelligentsi paremikku. Paljud eesti kultuuri alal töötajad heideti vanglasse ja koonduslaagrisse, osa neist piinati surnuks või lasti maha. Otepää linnast hävitasid fašistid kaks kolmandikku, kusjuures purunes suur algkoolihoone ja Vabatahtliku Tuletõrjeseltsi maja ja palju muud. Saksa okupatsiooni aastail 1941-1944

---

1) Endise õpilase Bergmanni jutustuse järgi.
2) ENSV Ajalugu, Tallinn, 1957.a. lk. 542.

lakkas kultuuritöö külas. Koolid eksisteerisid ainult õppeaasta pikkus oli
nimeliselt (1. nov. kuni 25.III), puudu sid õpikud ja teised õppetarbed. Fašistid läksid isegi nii kaugele, et paigutasid koolimajja sõjaväeosad, mistõttu Otepää Keskkooli õppetunnid pidid toimuma äärmiselt kitsastes tingimustes. Vana-Otepää koolimajas. Fašistlik sõjavägi põletas ära lastevanemate abiga varutud kooli aastase kütte, lõhkus hulgaliselt inventari ja rikkus suure osa kooli õppevahendeid. Oma kuritegelikku röövellikku poliitikat Eestis teostasid fašistlikud okupandid eelkõige kohalike kodanlike natsionalistide kätega, kasutades selleks rahvavastaseid organisatsioone, eriti "Omakaitset". Saksa okupandid läksid isegi nii alatutele võtetele, et pakkusid koolinoortele gümnaasiumi lõputunnistust, kui nad astuvad "vabatahtlikult" "Eesti Leegioni". Selleks andis tolleaegne Haridusdirektoorium vastava korralduse gümnaasiumidele.

1942.a. Otepää gümnaasiumi õppenõukogu protokolliraamatus on märgitud: " ... kustutatakse õpilaste nimekirjast Lokk, Kalju V kl. arvates 14. märtsist 1942. tema vabatahtlikult sõjaväkke mineku tõttu.[1])

Keskkooli õppenõukogu protokolliraamatus kirjutatakse, et "otsustati anda Haridusdirektooriumi vastava korralduse kohaselt gümnaasiumi lõputunnistus 1943.a. kevadel vabatahtlikult "Eesti Leegioni" siirdujaile: 1) IV kl. õpilasele Manfred Eerikule, Reiner Tinnistele, Karl Vestersteinile.[2]) Nii said kulakute võsud gümnaasiumi lõputunnistuse ilma, et

---

1) Otepää Rajooni arhiivi fond 12, nimistu 2, arhiiv 8,lk.44
2) Samas, lk. 110.

üldse oleks viibinud V lõpuklassis. III klassist siirdus fašistlikku sõjaväkke õpilane Hugo Põldsoo. Okupandid ja nende käsilased sundisid "Omakaitsesse" astuma ka ausaid töötajaid ja õpilasi, eriti 1943-1944.aastani. Nii kanti Otepää gümnaasiumi õpilaste nimekirjast maha sundkorras mobiliseeritud õpilased: Heldur Kõiv, Alvar Linnamäe, Einard Lilienthal, Olev Savi, Edgar Toom IV klassist.[1] Endised õpilased teavad rääkida, et pooled nendest olid võidelnud partisanide ridades. Need väited veelkordselt tõestavad, et okupatsiooni ajal koolid töötasid ainult vormitäiteks. Kooli seati sisse hommikused palvused, millest õpilased olid kohustatud osa võtma ning kes palvusele hilines, seda karistati.[2]

Okupandid elasid alalise hirmu all, kartes isegi koolilõpilasi, kes liikusid tänavatel ja kooli ümbruses. Nii karistati õpilast Leo Niklust ja Hans Kikast käitumishinde alandamisega, sest nad "viibisid omavoliliselt ning halva kavatsusega Saksa Sõjaväe Autopargis algkooli aias."[3]

Just kodanlike natsionalistide kätega sooritasid okupandid kõige alatumaid ja mustemaid tegusid ausate töötajate kallal. Nad jälitasid ja hävitasid nõukogude patrioote, haavatud nõukogude mehi, pidasid jahti partisanidele jne. Paljud hukkusid ka Otepääl kodanlike natsionalistide kuritegeliku tegevuse tagajärjel. Suur hulk elanikke varjas end metsades, kuhu paljud talupojad olid ajanud ka oma karjad.

---

1) Otepää Rajooni Arhiivi fond 12, nimistu 2, arhiiv 8, lk. 110.
2) Samas, lk. 138
3) Samas, lk. 119.

Saksa fašistlikud barbarid tegid Eestis määratu suurt hävitustööd. Nad taotlesid hävitada eesti rahva kultuuri ja haridust, sulgesid koole, hävitasid koolihooneid, irvitasid eesti rahva kultuurikollete üle, muutes kooli ning rahvamajad kasarmuteks ja ladudeks, hävitasid raamatukogusid, koolide sisseseadeid, näitlikke õppevahendeid, tegid kõik selleks, et laste õpetamine ja neile hariduse andmine muutuks Eestis võimatuks.

Purustati ja muudeti kõlbmatuks 275 koolimaja, nad põletasid õpperaamatuid. Saksa okupandid püüdsid lastes maha suruda huvi ning armastust teadmiste ja tõelise teaduse vastu ja neile külge pookida "rassiteooriat", mis kinnitavad, et ainult sakslane kui"kõrgema rassi" esindaja on täisväärtuslik inimene.

Tahtlikult eesti ajalugu moonutades külvasid sakslased rahvuslikku vaenu püüdes purustada Nõukogude Liidu rahvaste sõprust, mis kujundatud sajandipikkuse ühise võitlusega saksa röövvallutajate vastu.[1)]

Suure Isamaasõja võiduka lõpu tulemusel vabanes ka eesti rahvas hitlerlikust ikkest. Oma päästmise eest on eesti rahvas suurel määral tänu võlgu vennalikele rahvastele, eelkõige suurele vene rahvale, kes aitas tal päästa rahvuslikku kultuuri ja rahvusriiklust, päästa vabadust ja rahvuslikku sõltumatust.

---

1) ENSV Seadust, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seaduste ning ENSV valitsuse määruste kronoloogiline kogu, II köide, Tallinn 1953.a.

OTEPÄÄ RAJOONI HARIDUSE- JA KULTUURIALASED ASUTUSED.

MÕÕTKAVA 1:200000



LEPPEMÄRGID.

- KESKKOOL
- KESKKOOL ASUT. 1956. A.
- 7-KL KOOL
- 7-KL KOOL ASUT. PEALE 1953. A.
- 4-KL KOOL
- RAHVAMAJA
- RAHVAMAJA - RAAMATUKOGU
- RAHVAMAJA ASUT. PEALE 1953. A.
- RAAMATUKOGU
- RAAMATUKOGU ASUT. PEALE 1950. A.
- LASTERAAMATUKOGU ASUT. 1954. A.
- KOLHOOSIKLUBI-RAAMATUKOGU
- KOLHOOSIKLUBI
- RAHVAMAJA ANTAKSE EKSPLUATATSIOONI 1958. A.
- TEED
- KÜLANÕUKOGU PIIR
- RAJOONI PIIR

III RAJOONI EDUSAMMUD RAHVAHARIDUSE ALAL SÕJA-JÄRGSEL PERIOODIL.

Pärast Suure Isamaasõja võidukat lõppu ja nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis 1944.a. hakati vabariigis uuesti rakendama Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse poolt väljatöötatud põhimõtteid, korraldati ümber rahvahariduse süsteem Eesti NSV-s ja viidi see kooskõlasse kogu NSVL haridussteemiga. Rakendades ellu põhimõtet, et "nõukogude kool peab ette valmistama mitmekülgselt haritud inimesi,kes hästi tunnevad teaduse aluseid ja ühtlasi on võimelised süstemaatiliseks tööks, peab kasvatama noortes püüdu olla kasulik ühiskonnale, aktiivselt osa võtma ühiskonnale vajalike väärtuste loomisest.[1)]

Et neid ülesandeid täita, oli vaja võimalused luua kodanike igakülgseks arenguks,nii üld- kui ka kutsehariduse omandamisel. Üldise koolikohustuliku hariduse kestvust pikendatu juba 1940.a. muutes 6-klassiline haridus 7-klassiliseks. Koolide ja klassikomplektide arvu suurendati. Väikepalgaliste tööliste ja teenistujate lastele anti materiaalset abi. Kõrgemates ja eriõppeasutustes kehtestati stipendiumimaksmine.

Tuhanded töötajad, kellel puudusid võimalused õppimiseks kodanliku korra ajal või kellel õppimise katkestas sõda, said võimaluse oma hariduse täiendamiseks õhtukoolides, kaugõppe teel või mitmesugustel kursustel.

V. I. Lenin näitas, et teaduse saavutused on nõukogude korra ajal kättesaadavad ja muutunud rahva omaks. Ta mainis, kui "varem lõi kogu inimmõistus, kogu tema geenius ainult selleks

---

1) N.S.Hruštšov, Kasvatada aktiivseid ja teadlikke kommunistliku ühiskonna ehitajaid. "Rahva Hääl" 19. aprill 1958.a.

et anda ühtedele kõik tehnika ja kultuuri hüved, teised aga jätta ilma kõige hädavajalikumast - haridusest ja arengust. Nüüd aga saavad kõik tehnikaimed, kõik kultuurisaavutused rahva ühisvaraks, ja nüüdsest peale ei muudeta inimmõistust, tema geeniust iialgi enam vägivalla vahendiks, ekspluateerimise vahendiks."[1]

Eesti NSV kohalike eelarvete maht on 1958.a. kindlaks määratud 618584 th. rbl. suuruses summas, mis näitab 1957.a. võrreldes kasvu 16677 tuh. rbl. võrra.[2]

Otepää rajooni eelarve tulud ja kulud on kindlaks määratud lähtudes vabariigi eelarvest, kohaliku majanduse arendamise plaanidest.

Rajooninõukogu eelarvetes suurenevad iga aastaga kulutused kultuuri ja hariduse peale nagu näitab järgnev tabel.

	Rajoonis eelarve kokku	Kulutatud kultuur-haridusele tuh.rbl.	%	Kulutused rahva-haridusele tuh.rbl.	%	Kokku kult.-ja haridus %
1950.a.	2243,7	161	7,1	1020,9	49,9	57,0[3]
1951.a.	3927	201	5,3	1591,2	40,5	45,8
1956.a.	5648	346,9	6,1	1975,8	35	41,1
1957.a.	5862	387,5	6,6	2315,6	39,5	46,1
1958.a.	6625,9	391,6	6	2435,3	36,8	42,8[4]

Kui võrrelda 1950.a. eelarveliste summade kulutust haridusele 1957.a. kulutustega, siis näeme, et need on enam kui kahekordistunud. Kogu rajooni eelarvest suurema osa haarab haridus 1950.aastal 49,9%. See kõik räägib partei ja valitsuse hoolitsusest rahva kultuuri taseme tõstmiseks.

Koolide ja klubiliste asutuste töö sõltub suurel määral

1) V.I.Lenin, Teosed, 26. kd., lk.442.
2) "Rahva Hääl" nr.29, 4.II 1958.a. ENSV Rahvamajanduse arendamise 1958.a. riiklikust plaanist.
3) Otepää rajooni arhiiv, fond 62, nimistul, arhiiv 24, lk.15 ja fond 62 nimistu 2, arhiiv 43, lk.11
4) Aasta eelarve, Otepää raj. TSN TK Rahandusosakond kaust 1956, 1957, 1958.

sellest, kuidas nad on varustatud vajalike ruumide ja inventariga. 1944.a. purustasid fašistid Otepää linna mitmed kultuuri hooned nagu algkooli, kino, tuletõrjemaja j.t. hooned. Sõjajärgseil aastail on ehitatud kultuuri- ja haridustöö alal mitmed hooned nagu kino 150 vaatajale, mis anti ekspluatatsiooni IV viisaastakul (1947.a.), 1953.a. valmis kahe-korruseline kultuurimaja, 1955.a. Otepää Kesk-kooli internaat, mis läks maksma üle 600 tuh. rubla. Inter-naat mahutab 80 õpilast. 1956.a. anti Saverna keskkooli uus hoone ekspluatatsiooni. 1957.a. uue kolmekorruselise administratsioonihoone valmimisega sai rajooni raamatukogu omale avaramad ruumid ja mitmed saalid selles majas on rahvateenistuses. 1958.a. alustati uue keskkooli ehitusega, mis läheb riigile maksma 3286,9 tuh.rubla. Peale kapitaal-ehituste on iga aasta suured summad (200 - 300 tuhat rbl.) kasutatud kapitaalremondiks, vana de hoonete ümberehitamiseks ja remontimiseks. Nendest rahadest on ehitatud Maaritsa rahvamajale teine korrus, rajooni kultuuriosakond remontis Vana Kaagvere mõisa hoone, kus valmisid 1956.a. avarad ja mugavad Kaagvere rahvamaja ruumid.

1958.a. valmib V. I. Lenini nimelise kolhoosi klubi, mis ehitati Valgjärve kaldale endise Valgjärve mõisa hoonete varemetele. Klubihoonet ümbritseb park, kus kasvavad põlised tammed ja teised haruldased puuliigid. Nüüd on rahva enda käsutuses need kultuuri-väärtused, mida alles mõned ajad tagasi kasutasid töörahva ekspluataatorid.

Sõjajärgsel perioodil täienes koolide, klubiliste asu-tuste ja raamatukogude inventar ja vahendid. Piisab ainult kui mainida, et 1951.a. oli 3 klaverit ja sama palju akordio-ne rajooni rahvamajade ja raamatukogude peale, siis 1958.a.

oli igas 10 rahvamajas ja kolhoosi klubis klaverid, teisi muusikariistu ja muid kultuuritöö vahendeid (kostüümid, rahvariided, mängud), on suurenenud raamatukogudes raamatufond, täienenud koolide õppevahendite hulk jne.1957.a. andis Otepää rajooninõukogu tsentraliseeritud summadest lisaks eelarvest ettenähtule veel 37 tuh. rubla ja ENSV Kultuuriministeerium 13 tuh. rubla rajooni klubiliste asutustele muusikainstrumentide ja muu vajaliku inventari muretsemiseks.

1956.a. alustati Otepää linna komplektse mänguväljaku rajamist kinohoone juurde. Selleks eraldas täitevkomitee kohaliku tööstuskombinaadi kasumitest 40 tuh.rubla materjalideks. Tööd viidi läbi ühiskondlikus korras.

1958.a. alustati kuivenduskraavide tegemisega Linnamäe veerule, kuhu ehitatakse normaalmõõdetega staadion.

Kõik see kõneleb kommunistliku partei ja nõukogude valitsuse pidevast hoolitsusest meie töötava rahva kultuuritaseme tõstmisel. Samuti näitab kohalike organite tähtsust inimeste ja rahaliste ressursside otstarbekal suunamisel kultuuritöö vajaduste rahuldamiseks.

Kasutades rahalisi ja materiaalseid ressursse, mida partei ja valitsus selleks otstarbeks eraldas, seati korda sõja ajal laostunud koolihooned ja 1.novembril 1944.a. suudeti alustada õppetööd. Õpilaste arve üldhariduslikes koolides kasvas kiiresti. Kui õpilaste arv 1944/45.õppeaastal oli Eesti NSV-s 108600, siis järgmisel õppeaastal oli juba 125000 ja iga järgmise aastaga kasvas nende arv umbes 10600 võrra. 1949/50.õppeaastal esines õpilaste arvu teatud langus sündivuse languse tõttu sõja aastail.[1)]

Nii nagu mujal Eestis, täienes nõukogude võimu aastail tunduvalt koolivõrk ka Otepää rajoonis ning kasvas õpilaste arv, tehti kõik selleks, et luua paremad tingimused õppe-kasvatustöö teostamiseks.

Rajoneerimise ajal 1950.a. oli Otepää rajoonis üks keskkool 296 õpilasega, 6 seitsmeklassilist ja 12 algkooli. Rajooni õpilaste arv ulatus 1156-le (vaata tabel 7). Keskkool töötas 13 komplektiga, kus VIII ja IX klassidel olid veel paralleelklassid. Ilmjärve 7-a. kool töötas algul 4 komplektiga, kusjuures olid liidetud I - III, II - IV ja V - VI, kuna VII klass töötas eraldi. 1955.a. muudeti Neeruti ja Pühajärve algkoolid 7-klassi-

---

1) Hariduse areng Nõukogude Eestis "Nõukogude õpetaja" 26. X 1957.a.

listeks koolideks, ning järgmisel 1956.a. haridusministeerium andis korralduse, et vanemates 7.a. kooli klassides (V,VI ja VII) ei tule moodustada liitklasse,[1] mis tunduvalt aitas tõsta õppetundide kvaliteeti ja parandada õppeedukust.

Rajooni kaardilt on näha, et Otepää rajoonis oli lühikese ajaga loodud küllalt tihe koolivõrk, mis igati soodustas kohalikele lastele hariduse andmist. Rajooni suurimaks kooliks on Otepää Keskkool, mis alates 1945. aastast töötab ruumide väiksuse tõttu kahes vahetuses. (1944. aastal põletasid fašistid Otepää linnas maha ligi 200 õpilaskohaga algkooli) Otepää Keskkool suutis vastu võtta rajooni 7-aastaste koolide lõpetajatest ainult maksimaalselt 30, kuna ülejäänud 7-a. koolide lõpetajad olid sunnitud siirduma kas Elva, Tartu, Võrru või teistesse keskkoolidesse.

Koolide ja õpilaste arv rajoonis.

Tabel nr. 7.

	1950/51	1951/52	1954/55	1956/57	1957/58
Keskkoolide arv rajoonis	1	1	1	2	2
-"- õpilaste arv	296	325	346	543	590
7.a. koole rajoonis	6	6	8	7	7
Algkoolide arv rajoonis	12	12	10	9	9
Alg- ja 7-a.koolide arv raj-s õpilaste	860	906	898	793	796
Õpilasi kokku r-s	1156	1031	1144	1333	1359
Koolide arv kokku	19	19	19	18	18
Klassi komplektid		57	63	69	73 [2]

[1] ENSV Haridusministeeriumi kiri nr. 521, 17.IX 1955.a. Otepää raj. haridusosakonna arhiiv 1955.a. kaust nr. 6 lk. 132

Otepää raj.TSN TK Haridusosakond arhiiv.Stat.aruannete kaust 1951,1952 1955.1957.a.

Rajoonis lõpetab 7-aastase kooli keskmiselt 85 - 95 õpilast aastas ja umbes pooled neist siirduvad edasi õppima.

Alates 1954. aastast töötas Otepää keskkoolis kolmandas vahetuses T ö ö l i s n o o r t e K e s k k o o l. Esimesel õppeaastal alustas kool tööd kahe klassikomplektiga, kuid juba II õppepoolaastal vähenes õpilaste arv sedavõrd, et rajooni täitevkomitee oma otsusega liitis VIII ja IX klassi üheks klassikomplektiks. VIII klassi jäi 4 õpilast 15-nest ja IX klassi jäi 12 õpilast 19-nest.[1] Töölisnoorte Keskkooli õpilaste arvu vähenemine õppeaasta jooksul oli eriti suur 1956/57.õ.a. Sügisel astus VIII klassi 31 õpilast, ning juba II õppeveerandi lõpuks oli pidevalt õppustest osavõtjaid jäänud ainult 7 - 8 õpilast. 1957. aastal lõpetas Otepää Töölisnoorte Keskkooli esimene lend - 5 lõpetajat. Õpilaste arvu vähesuse tõttu sulges Otepää rajooni TSN TK oma otsusega 1957.a. Töölisnoorte Keskkooli.

Töölisnoorte Keskkool oma olemasolu ajal tõestas kujukalt seda püüdu hariduse järele, mida omavad töötajad, kes on kunagi pidanud jätma pooleli keskhariduse omandamise kodanliku korra rasketes tingimustes, või sõja tõttu olid katkenud nende õpingud (Rannas, Laht j.t.). Teiselt poolt näitasid need aastad, et paljud asutused, eesotsas nende juhatajatega, ei teinud vajalikke soodustusi töölisnoorte keskkooli õpilastele, vaid saatsid isegi neid pikematesse komandeeringutesse (Otepää haigla juhataja), või määrasid öövalvesse (Otepää raj. sidekontor). Kolmandaks koolist eemale jäämise põhjuseks oli õppimise enda raskused, sest kauaaegse koolist eemalolekuga olid ununenud varem õpitud õppeained ja kõike pidi alustama otsast peale. Õppimine töölisnoorte keskkoolis nõudis suurt enesekindlust ja püsivust, mida

---

1) Klassikomplektide sulgemisest Otepää Töölisnoorte Keskkoolis. ENSV Otepää raj. TSN TK otsus 25. II 1955.a. Otepää raj. Haridusosakonna arhiiv 1955.a.,kaust 6,lk.20.

ei jatkunud kõigil.

Vastavalt NLKP XX kongressi otsustele "lähema viie aasta jooksul põhiliselt ellu viia üldine keskharidus kõigis linnades ja maal"[1] ja selleks, et rahuldada enam-vähem rajooni õppiva noorsoo vajadust keskhariduse omandamisel, muudeti 1956.a. Savenna 7-aastane kool keskkooliks.[2] Savenna kool asub ligi 20 km rajooni keskusest ja anti ekspluatatsiooni 1956.aasta jaanuari kuus, kui 7-klassiline kool, mis oli mõeldud 220 õpilasele. Uus koolihoone aga jääb keskkooli jaoks kitsaks kui kool kasvab täielikuks (11. klassiliseks) keskkooliks, sest koolimajas on ainult 7 klassiruumi ja laboratoorium, ka kõrvalruumid on kitsad, sellepärast andis haridusministeerium loa alustada 1960.a. kõrval-bloki ehitustöödega. 1958.a. töötas Savesna Keskkool 7 klassikomplekti ja 180 õpilasega, kes jagunesid 9 klassi. Algklassid olid liidetud (I - III ja II - IV).

Maakeskkooli avamisega Savesnas rakendati ellu Partei XX kongressi seisukohad, et keskkoolid viia lähemale kolhoosikülale, et maalapsed ei võõrduks oma kodustest talitustest ja tööst. Uue Savesna Keskkooli avamine lahendas osaliselt keskhariduse probleemi rajoonis. Täielikult laheneb see küsimus kui lõpetatakse Otepää uue keskkooli hoone ehitamine 640 õpilasele, mille töödega alustati 1958.a. alguses ja mis plaanikohaselt peab valmima 1960. aastaks.

1950/51. õppeaastal oli rajoonis 12 algkooli, millest osa algkoolidest, nagu Vidrike, Nõuni j.t. töötasid liiga väikese õpilaste arvuga 1950. - 1955.a. Need "kääbuskoolid" läksid riigile küllaltki kulukaks ja haridusosakond tegi ettepaneku esmakordselt 1952.a. sulgeda Vidrike algkool, kus õppis alla 10 lapse. Kuna lastevanemad avaldasid protesti, jäi kool sulge-

---

1) NLKP Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile.Tallinn 1956,lk.86
2) ENSV Haridusministeeriumi kiri nr. 521.Otepää raj. haridusosakonna arhiiv 1956.a. kaust nr. 6, lk.132

mata ja töötas veel kuni 1956.aastani. Kuna õpilaste arv oli langenud 5-ni, andis haridusministeerium loa kooli sulgemiseks.

"Kääbus-algkoolides" ja üldse ühekomplektilistes koolides, kus õpetaja peab 45 minuti jooksul tegelema kõigi nelja klassiga, on õpetamise tase tunduvalt madalam kui seal, kus iga klassi kohta on oma klassikomplekt, kus on võimalik üksiktunde läbi viia. Eriti tuleb see ilmsiks kui algkooli õpilane läheb 7-aastase kooli V-ndasse klassi, siis tihti selgub, et tuleb ta tagasi suunata vana kooli IV klassi, sest õpilane ei ole suuteline teistega sammu pidama. Nii toimiti 1958. aastal Saverna keskkoolis.

Ühekomplektilisi algkoole oli rajoonis 7: Truuta, Päidla, Arula, Veski, Kaagvere, Nõuni ja Vidrike algkoolid. Nende koolide õpilaste arv ei tõusnud üle 30-ne, mis oleks võimaldanud teise klassikomplekti juurde taotlemist.
1956. aastal andis haridusministeerium loa algkoolidesse juurde paigutada vene keele õpetaja, kus õpilaste arv on enam kui kuusteist. Kaagvere ja Veski algkoolis, kasutades ära ülalmainitud õigusi, toimub vene keele õpetamine eraldi tundidena, ning teine õpetaja samal ajal võib töötada kolme klassiga, mitte enam neljaga. Algkoolides ühe õpetaja juurdesaamine abistas tunduvalt kaasa vene keele õpetamise kvaliteedi paranemisele.

<u>Kooli internaadid ja kooli koostöö lastevanematega.</u>

Keskkoolide ja 7-aastaste rajooni koolide juurde on nõukogude perioodil ehitatud ja vanadest majadest kapitaalremondiga ümber ehitatud ning korrastatud 4 kooli internaati (Otepää ja Savesna Keskkool, Neeruti ja Järve 7-aastane kool). Valgjärve,

Pühajärve 7-a. koolide internaadid asuvad koolimaja ruumes. Karsti 7. aastasel koolil puudub internaadihoone, ning ruumid on üürjtud eraisikult.[1)]

Koolide internaatide olukord on pidevalt paranenud ja oma olemasolu perioodil võitnud lastevanemate usalduse ja poolehoiu. Sellest tingituna on internaadi õpilaste arv pidevalt suurenenud. ning võib veelgi suureneda kui suunata 7-aastaste ja keskkoolide juurde lähemate väikeste õpilaste koosseisuga algkoolide lapsed.

Ühekomplektiliste algkoolide likvideerimisele saab mõelda siis, kui 7-aastaste ja keskkoolide juurde on ehitatud avarad ja nõuetekohased internaadid. Internaadi sisekord peab ette nägema algklassi õpilastele eraldi õpetaja - kasvataja, kes nende eest eriti hoolitseb. Siis usaldavad lapsevanemad ka oma nooremad lapsed terveks nädalaks kooli hoolde.

Rajooni kooli internaatide õpilaste arvu kasv.

	1951/52	1954/55	1956/57	1957/58
Internaatide arv	6	9	9	9
Õpilaste arv internaatides	209	358	400	460

Andmed on võetud Rajooni Haridusosakonna arhiivi vastava aasta statistilise aruande kaustast.

Kui 1951. aastal oli rajoonis 6 kooli internaati 200 õpilasega, siis 1957.aastaks oli internaatide arv suurenenud 9-le ja õpilaste arv oli kasvanud 120% võrra.

1) 1955.a. Otepää rajooni TSN TK Haridusosakonna arhiiv, kaust nr. 6, lk. 28

Internaatides lapsed alluvad kindlale päevarežiimile, järgmise päeva õppetundideks valmistuvad õpetaja - kasvataja juhendamisel, vaba aja võivad õpilased veeta kas organiseeritud mängudest osavõtmisega, või kirjandust lugedes. Toitlustamine on enamikes koolides 4 korda päevas. Hästi toidetakse lapsi Pühajärve 7-a.koolis ja Savesna Keskkoolis, kus kõik produktid muretseb kool või toovad lastevanemad ühiseks toitlustamiseks ettenähtud ulatuses. Kindlad toidunormid määrab kooli lastevanemate komitee. Kooli õpilastest 15% toitlustatakse riigi kulul. Ka selle küsimuse otsustab kooli lastevanemate komitee.

Kooli koostöö lastevanematega on pidevalt paranenud. Seda näitab kujukalt lastevanemate osavõtt koosolekutest, mis on suurenenud. Koosolekutel arutatakse laste kasvatamise ja õpetamise küsimusi, kooli majanduslikke raskusi, milles saavad lapsevanemad abi osutada j.t. küsimusi. Lastevanemad võtsid osa Savesna Keskkoolis pioneeride poolt korraldatud pidulikust Naistepäeva tähistamisest. Savesna kooli lastevanemad abistasid peaaegu 100% üles töötada ja kooli juurde vedada küttepuud. 1957.a.

Head sidet kooli ja koduga on aidanud luua klassijuhatajate poolt õpilaskodude külastamine, mis toimub vähemalt kord aastas ja lastevanemate viibimine kooli pidulikel kokkutulekutel vähemalt 2 korda aastas, kus analüüsitakse koolis tehtavate õppekasvatustööd.

Pidulike kokkutulekute ajaks organiseeritakse õpilastööde näitused, mis eriti huvitavad lastevanemaid.

Rajooni haridusosakond organisseib aastas kord lastevanemate konverentsi. 1957.a. oli selle päevakorras:

1. Tööarmastuse kasvatamine perekonnas.

2. Uued ravimid ja nende kasutamine.

3. Diafilmide demonstreerimine.

4. Otepää Keskkooli ja linna lasteaia poolt ettekanded.

Töö lastevanematega on 1957/58. aastatel muutunud paremaks kui eelmistel 1955, 1956.a., kus esines juhuseid, et lastevanemate koosolek pidi ära jääma sellepärast, et lastevanemad ei tulnud kokku. Koolid polnud veel suutnud luua küllaldast sidet kodudega. Viimasel ajal esitatavad ettekanded on aktuaalsed ja vajalikud, mis omakorda seob kodu kooliga. Kuid sellele vaatamata on olemas lastevanemaid, kes suhtuvad ükskõikselt oma laste kasvatamisse. Ei tohi sallida, et majanduslike ülesannete täitmise organiseerimisel unustatakse noorte kasvatamine, kellest meile peab saama väärtuslik vahetus tootmistöös ja ühiskondlikus elus.

<u>Polütehniline õpetus koolides.</u>

Partei XIX kongressi direktiivides viienda viisaastaku kohta olid ette nähtud abinõud kooli polütehniseerimise alal, kuid see asi liikus väga aeglaselt. Partei XX kongress märgib uuesti, et "tugevdada kooli sidemeid eluga, on tarvis mitte üksnes võtta koolide õppekavasse uusi aineid, mis annavad põhiteadmisi tehnika ja tootmise küsimustes, vaid ka süstemaatiliselt harjutada õpilasi töötama ettevõtteis, kolhoosides ja sovhoosides, katsepõldudel ja kooli töökodades. Tuleb ümber korraldada keskkooli õppeprogramm suurema tootmisalase spetsialiseerumise suunas..."[1])

---

1) N. S. Hruštšov, NLKP Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, Tallinn 1956.a., lk. 87

Lähtudes ühe või teise kooli tööstuslikust ümbrusest, 1957.a. andis Eesti NSV Haridusministeerium 2 praktikumi programmi varianti: üks - linnakeskkoolidele, teine - maakeskkoolidele, kusjuures kumbki variant jaguneb omakorda kahte varianti: esimene - masinaõpetusliku ja teine kodumajandusliku suunaga.

Otepää rajoon on põhiliselt põllumajanduslik ning kõik koolid valisid maavariandi. 1957.a. Sügisel valisid poeglapsed masinaõpetuse ja tütarlapsed kodumajandusliku suunaga variandi. Viimane on meie koolidele uudne ja väga vajalik õpetus, sest noored keskkooli lõpetajad saavad nüüd ka teadmisi, kuidas säilitada toiduaineid, valmistada toitusid, õmmelda rõivaid, neid ümber teha, paigata jne. Veel on nüüd tütarlastel võimalik omandada teadmisi tehnika vallast ja omandavad vajalikke teadmisi tööks kolhoosipõldudel.

1957/58. õppeaastal paranes olukord rajooni koolides polütehnilise õppuse läbiviimise osas, eriti kodumajanduslikus suunas. Pülütehnilise õpetuse läbiviimisel ja õpilaste tööalaste teadmiste tõstmisel keskkoolis etendavad tähtsat osa mitmesugused praktikumid VIII - XI klassis. Praktikumide põhiülesandeks on anda õpilastele kindel pagas teadmisi, oskusi ja kogemusi põllumajanduse alal, tutvustada neid tänapäeva tootmises enam levinud tööpinkide ja masinate (treipink, sisepõlemismootor, elektrimootor, auto, traktor j.t. põllumajanduslikud masinad) ehitusega ning varustada algteadmistega masinate hooldamise ja käsitamise küsimustes, õpetada õpilasi teostama lihtsamaid elektri- ja raadioalaseid montaažtöid. Samuti anda oskusi õmblustöödes ja kodumajanduses. Tööde teostamise käigus antakse õpilastele ka

vajalik ülevaade tänapäeva tootmise tehnikast ja tehnoloogiast, praktikumide läbiviimisel aga lülitatakse õpilased, vastavalt kooli õppe - kasvatuslikele ülesannetele, võimalust mööda kolhoosides, sovhoosides, masina-traktorijaamades, tööstuslikes ja teistes ettevõtetes ühiskondlik-tootlikule tööle. See aitab kaasa õpilaste füüsilisele arenemisele, nendes armastuse kasvatamisele töö vastu, töövilumuste omandamisele, organiseeritusele töös. Kui alles 1955.aastal paljudes koolides ei saanud ettenähtud programmi nõudeid täita sellepärast, et puudusid vastavad sisseseaded ja materjali muretsemine käis koolidele tihti üle jõu, siis 1957. aasta jooksul oli rajooni kõikidel 7.a. ja keskkoolidel vajalik hulk tööpinke. Enamik tööpinke ja õppevahendeid muretseti 1957. aastal Haridusministeeriumi summadest (48 tööpinki), ligi 300 000 rbl. väärtuses. Nendest summadest on ka muretsetud igale keskkoolile 3 - 5 ja 7-klassilisele koolile 1 - 2 õmblusmasinat ja muid töö-õpetuse läbiviimiseks vajalikke tööriistu.

Seoses koolide polütehniseerimisega kerkib ka Otepää rajooni haridusosakonna ette küsimus, mida oma jõududega ei suudeta lahendada. Otepääl, nagu teisteski maarajoonides, on üsna head tingimused põllumajandusliku tehnika ja tootmise tutvustamiseks õpilastele, mis puutub aga tööstusliku tootmise aluste tundmaõppimisse, siis selleks pole peaaegu mitte mingisuguseid võimalusi. Mõned koolid, nagu Otepää Keskkool ja Neeruti 7-aastane kool, on küll korraldanud õppereise Tallinna ja Tartu tööstusettevõtteisse, kuid sellest on ilmselt vähe, et õpilasi põhjalikult tutvustada kaasaegse tehnikaga. Kerkib küsimus, kas ei oleks otstarbekohane anda

maakoolide polütehniseerimisele suurem põllumajanduslik kallak, mis võimaldaks esiteks ratsionaalsemalt ära kasutada kohapealseid võimalusi ja teiseks juba koolis kasvatada õpilastes armastust maatöö vastu. Siis ei oleks meil tulevikus ka nii palju peamurdmist noorte vähesuse üle kolhoosides.

Sedavõrd, kuidas üha rohkem noori omandab keskhariduse, tuleb lahendada ülesanne tagada keskkooli lõpetanud noorte tööle rakendamine kõigisse rahvamajanduse ja kultuuri harudesse.

Otepää rajoonis on keskkooli lõpetajate arv alates 1953.a. pidevalt suurenenud. Nagu näitab alljärgnev tabel suurenes 1957.a. 154% võrreldes 1952. aastaga ja 47% võrreldes 1956. aastaga.

Kooli lõpetamise aasta	1945	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Keskkooli lõpetajate arv rajoonis	15	11	16	15	20	19	23 x)

x) viis lõpetajat on Otepää Töölisnoorte Keskkoolist, üle jäänud Otepääe Keskkoolist

1957. aasta Otepää Keskkooli 23-st lõpetajast astus 10 edasi õppima, 8 siirdus tööle asutustesse ja tööstusse, kuid maale ei läinud mitte ühtki. 1. IX 1957.a. oli veel viis keskkooli lõpetanud, kes ei õppinud ega töötanud kusagil (s.o. 1/5 lõpetanuist). Nad ei olnud küllaldaselt ette valmistatud praktilise elu jaoks, kuna nende õppimise ajal oli tööõpetus alles organiseerimise ja reorganiseerimise ajajärgus. Õieti märgib sm. N. S. Hruštšov, et "... need noormehed ja neiud ei tunne tootmisala, sest keskkooli õppeprogramm on

elust irdunud. Sellepärast tekibki raskusi selles suhtes, kuidas paremini kasutada neid noori, elujõulisi inimesi.[1)]

Õppe- ja kasvatustöö tulemusi saab hinnata selle järgi, kuivõrd on õppetöö suutnud siduda õpilasi ümbritsetud tegelikkusega, et õpilased näeksid omandatud teadmiste peegeldust ja rakendust praktilises elus.

Pedagoogilise kaadri vajadus oli nõukogude võimu algperioodil Eesti NSV-s nii suur, et nende ettevalmistus jäi kaugele maha vajadusest. Koolivõrgu laienemisega tuli paratamatult rakendada haridussüsteemis tööle ilma vastava ettevalmistusete või vähese pedagoogilise ettevalmistusega inimesi.

Rajooni õpetajate koosseis hariduse taseme järgi.

	1951	1954	1956	1957
Kõrgema haridusega	7	9	13	22
Õpetajate Instituut	8	28	44	43
Keskkool või lõpetamata pedagoogiline	70	52	56	52
Lõpetamata keskharidus	9	9	9	9
Kokku õpetajaid	94	98	122	126

Andmed on võetud Otepää raj. Haridusosakonna arhiivi statistiliste aruannete kaustast vastavalt aastale.

Nii näiteks oli rajoonis 1951.a. haridusalal tööle rakendatud õpetajatest ainult 15% pedagoogilise ettevalmistusega. Ülejäänud 85% kas õppisid kaugõppe teel pedagoogilistes koolides või omasid keskhariduse. 94-st õpetajast üheksa ei omanud isegi mitte keskharidust, kuid osa neist õpetajaist olid suurte kogemustega ning tulid oma tööga toime. Nii töötab laulmisõpetajana Otepää Keskkoolis A. Krents. Oma vanaduse

1) N.S.Hruštšovi kõne ÜLKNÜ XIII kongr."Rahva Hääl" 19.IV 1958.a.

tõttu ei ole neil võimalik enam edasi õppida.

Nagu nähtub tabelist, on rajooni õpetajate kaader aastast aastasse täienenud kõrgema ja pedagoogilise keskhariduse saanud inimestega. Tänu nõukogude korrale ja partei hoolitsusele on loodud kõik võimalused kaugõppe teel tõsta õpetajatel oma teadmsis. Otepää rajooni 126-st õpetajast õpib 1957 kaugõppe teel, üle 1/3 õpetajate üldarvust (48 õpetajat) kõrgemates ja pedagoogilistes õppeasutustes. Iga aasta suunab haridusministeerium rajooni koolidesse tööle kõrgema haridusega spetsialiste ja 1957. aastaks oli kõrgema haridusega õpetajate arv kolmekordistunud võrreldes 1951. aastaga. Klassikomplektide arvu suurenemisega on rajooni õpetajate üldarv ka 1957.a. suurenenud 32 õpetaja võrra võrreldes 1951. aastaga.

Rajooni haridusosakonnal oli tihti raskusi uute spetsialistide tööle rakendamisega, sest mõnedes ainetes oli liiga vähe tunde, nagu joonistamisés, laulmises, kehalises kasvatuses, tööõpetuses, võõrkeeltes jne. Sellepärast saatis haridusosakonna juhataja kevadel, kui oli teada konkreetsed inimesed, neist igale spetsialistile rida küsimusi vastamiseks enne kui konkreetsesse kooli tööle suunas. Küsimused noortele spetsialistidele aitasid välja selgitada lisaspetsiaalsust põhiaine kõrval, tema huvialad klassivälises ja ühiskondlikus töös. Noorte spetsialistide vastused, kooli direktori või klassijuhataja iseloomustus lõpetajale - noorele spetsialistile andis võimaluse vastavalt kooli vajadusele neid suunata ning noore õpetaja erilised huvialad said õieti rakéndatud.

Pedagoogilise kaadri ideelis-poliitiline kasvatamine.

Selleks, et abistada õpetajaid nende ideelis-poliitilisel enesetäiendamisel ja õppetöö elulähedasemaks muutmisel organiseeriti 1950. aastast alates poliitringid kõikide 7-aastaste ja keskkoolide juurde.

Poliitringides arutasid õpetajad kollektiivselt sise- ja välispoliitilisi sündmusi ning tähtsamaid partei ja valitsuse otsuseid. Ringide külastamine ja abi nii rajooni parteikomitee kui ka rajooni haridusosakonna poolt oli minimaalne, eelkõige sellepärast, et ringid ei olnud otseselt parteihariduse võrgus ning nendega töötamiseks ei jatkunud piisavalt aega. 1956/57. õppeaastast alates korraldatakse koolides poliitõppusi juba mitmel kujul, eriti seminaride kaudu, kus arutatakse marksismi-leninismi teooria üksikuid probleeme. Seminarivormile ülemineku eeliseks on see, et ta eeldab iseseisvat tööd marksismi-leninismi algallikatega, vastavad eelteadmised on aga olemas kõigil õpetajatel. Töö toimub 2 korda kuus, mida juhib rajooni parteikomitee poolt kinnitatud propagandist, ning referaatidega esinevad ka õpetajad. Nii näiteks viidi läbi 1957/58. õppeaastal seminarid järgmistel teemadel: Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, arutati läbi Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 40. aastapäeva puhul väljaantud teesid, j.t.

Pedagoogilise kaadri pidev poliitiline enesetäiendamine, nende tubli töö õppekasvatuse alal on kaasa aidanud kommunistide ridade täienemisele pedagoogide hulgas. Kuni 1954. aastani ei töötanud veel ühtegi pedagoogi - kommunisti

Otepää rajoonis. Alles 1955. aastal suunas rajooni parteikomitee Vana-Otepää 7-aastasesse kooli ja Otepää Keskkooli pedagoogidena tööle kommunistid (sm. Sirol ja Tammemägi). Varem töötanud pedagoogide hulgast võeti NLKP kandidaatideks vastu sm-d Tüvi ja Tuubel. Nii töötas 1955.a. haridusalal juba 4 kommunisti. 1956.aastal suurenes kommunistide - pedagoogide arv 7-ni ja 1957. aasta lõpul oli juba kahes koolis Vana-Otepää 7-aastases ja Savenna Keskkoolis oma parteialgorganisatsioonid. Haridusalal töötajate kommunistide arv 1958.a. alguseks oli tõusnud 16-nele. Kooli parteikoosolekutel arutatakse kriitiliselt õppekasvatustöö küsimusi. Nii näiteks 1958.a. algul Vana-Otepää 7-aastase kooli partei lahtisel koosolekul arutati ideoloogilise töö küsimusi EKP X kongressi materialide alusel. Sellel koosolekul kooli direktor tõi välja õpetajate kollektiivi liikmed, kes ei ole täie tõsidusega ja küllalt aktiivselt osa võtnud noorte ideelisest kasvatamisest. Koosolek pidas vajalikuks poliitiliste vestluste läbiviimist internaadis elavate õpilastega.

Vana-Otepää 7-a. kooli parteiorganisatsiooni initsiatiivil viidi läbi 1957/58. õppeaastal rida huvitavaid üritusi, mis aitasid kasvatada lastes nõukogude patriotismi, nagu: õpilaste kohtumine vanade revolutsionääridega sm-te Vaarmani, Johansoni ja Truuriga, ELKNÜ Otepää Rajoonikomitee sekretäri külaskäik kooli, pidulik maleva koondus mudilaste vastuvõtmisega oktoobrilasteks ja esmaspäeviti korraldatavad poliitinformatsioonid.

Partei algorganisatsioon suunas õpetajaid elanikkonna hulka loengute ja vestlustega, et teha poliitilist kasvatustööd rahvahulkades. Pühajärve 7.a. kooli õpetaja kommunist Kisla käis lastevanemate kodudes vestlusi läbiviimas. Ta kogus talutuppa naabrid ja vestlus kulges nii poliitilistel kui ka majanduslikel teemadel. Sõbralikus vestluses julgesid kolhoosnikud küsida neid küsimusi, mis neid kõige enam huvitasid ja õpetaja andis seletusi. Sm. Kisla agitatsiooni-meetodit toodi teistele eeskujuks rajooni ajalehes.

Töö kommunistlike noortega.

Juba nõukogude võimu esimestel aastatel oli komsomoliorganisatsioon koolielu juhiks, eriti kooli- ja klassivälises töös. Korraldati õhtuid mitmesugustel teemadel ja mitmesugustes vormides, nagu komsomoli lahtised koosolekud, temaatilised õhtud jne. Komsomoliorganisatsioonidel on koolis palju tähtsaid ülesandeid, nagu õpilaste ideelis-poliitiline kasvatamine ja süvendamine, võitlus kõrge õppeedukuse eest, vaba aja veetmise organiseerimine, ~~juurutada~~ juurutamine noortes teadlikkuse, sotsialistlikku suhtumise töösse ja oma kohustustesse riigi ees jpm. Nende ülesannetega tegelevad rajooni koolide komsomoliorganisatsioonid.

Aastad	1940	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1957
ÜLKNÜ liikmeid rajoonis	ca 60				426	427	454	487
Aasta jooksul vastu võetud		198	112	124	46	32	54	74
Sellest kooli õpilasi		106	53	87	22	17	39	58

Tabel näitab, et kommunistlike noorte arv on pidevalt aastast aastasse suurenenud. Liikmete vastuvõtt aga pidevalt langeb kuni 1954.aastani, millal algab uus tõus, kooliõpilaste osas on samasugune nähtus. See oli tingitud nõrgast tööst noortega.

(1) Andmed on võetud ÜLKNÜ Otepää Rajoonikomitee arhiivist: kommunistlikele noortele piletite väljaandmise raamatust 1950 - 1958.a.

2) 1940. aasta komsomoli suuruse kohta on andmed saadud kommunist A. Selgelt, kes sel ajal oli ÜLKNÜ liige.)

ELKNÜ Otepää rajoonikomitees töötas 1950 - 1953.aastani esimese sekretärina sm. Salme Lullo, kellel puudusid töökogemused noortega, mitte sugugi suuremaid võimeid eiolnud tema järeltulijal Väike Hõdrejärvel, kellele lisandus veel distsipliini puudumine ega suutnud anda isegi oma käitumisega noortele eeskuju. Kui 1955.a. asus Otepää rajooni komsomolikomiteesse esimese sekretärina tööle TRÜ lõpetanud sm. Lott, siis töö noortega muutus mitmekesisemaks ja huvitavamaks, mis haaras laiu noorte hulki. Sellest tulenevalt ka ÜLKNÜ ridade tunduv kasv 1955. - 1957.a. Koolinoored nii maal kui linnas tõmmati komsomoli organisatsioonide kaudu enam kaasa klassivälisele tööle, ülerajoonilistele sportlikele võistlustele ja festivali pidustuste läbiviimisele. Rajooni komsomolikomitee töötajad viisid läbi pidevalt seminare komsomoli sekretäridele, isiklikult viibisid koolides, ning abistasid kohapeal vanempioneerijuhte ja komsomoli sekretäre. Kommunistlikele noortele anti juhiseid ja jõukohaseid ülesandeid töös pioneeridega. Neid valiti

pioneeri rühmavanemateks või kinnitati salga töö abistajateks. 1957/58. õppeaastal kommunistlikele noortele huvitavaks ülesandeks oli uuesti elavnenud töö oktoobrilastega, milline organisatsioon töötab kooli kommunistlike noorte juhtimisel ja abistamisel. Otepää rajoonis kasvab järjest nende noorte arv, kes lähevad tööle kolhoosipõldudele, karjafarmidesse, kasvab noorte arv, kes töötavad eeskujulikult.

ELKNÜ Otepää Keskkooli algorganisatsioon on suurim organisatsioon rajoonis, kuhu kuulub ligi 70 õpilast. Komsomoli algorganisatsioon on kujunenud koolis õpetajate tõeliseks abimeheks õppe-kasvatustöö teostamisel. Komsomoli tööst osavõtt on tõstnud tunduvalt õpilaste aktiivsust, mida on eriti märgata ühiskondliku töö läbiviimisel. Nii võtab 1956.a. alates kooli pere komsomoli initsiatiivil osa spordibaasi rajamisest Otepää linnas, kuhu ehitatakse mitmed mänguväljakud. Komsomoli algatusel on rajatud ka Otepää Keskkooli spordiväljak.

Otepää rajooni komsomolikomitee organiseeris 1956/57.a. ühiskondlikus korras linna spordibaasi rajamise. Materjalide muretsemiseks andis rajooni täitevkomitee üle 40 000 rubla raha. Spordibaasi ehitustööde osavõtjatele anti välja raamat, kuhu kanti sisse ühe komsomoli rajoonikomitee töötaja poolt väljatöötatud tundide arv. Peaaegu kõik linna asutused võtsid endile ülesandeks välja töötada teatud tundide arv spordibaasi rajamistöödel. Rajooni linnalähedased kolhoosid ja Otepää MTJ võtsid osa oma tehnikaga spordibaasi rajamisest.

Paremate töötajate jaoks oli välja kuulutatud auhindadeks kuld- ja hõbemedalid, mis omakorda tõstis huvi töö vastu ning ergutas noori ja teisi töötajaid suurest ühiskondlikust

üritusest osa võtma. Otepää Keskkooli XI klassi õpilased Ella Soel ja Heino Sõna töötasid välja spordibaasi ehitamisel ligi 100 töötundi, täites peaaegu kuldmedali saamiseks ettenähtud normi. Hõbemedali saamiseks ettenähtud 50 töötundi söötasid välja ligi 30 õpilast.

Kooli kommunistlikud noored olid initsiaatoriteks ka suvisel kolhoositööl. Nii töötati 1957.a. suve jooksul välja VIII kl. õpilase kommunistliku noore Ludmilla Salajeva poolt 261,5 normipäeva. Sama klassi õpilase Vaike Kõivu poolt 196,56 normipäeva jne. Kokku töötasid Otepää Keskkooli õpilased kolhoosides suveperioodil välja ligi 5000 normipäeva, mis teeb keskmiselt 35 normipäeva iga VIII - XI klassi õpilase kohta.

Suveperioodil jatkus aega ka ekskursioonide ja matkade läbiviimiseks. Nii korraldati XI klassi õpilaste poolt ekskursioon Kiievisse, X klassi õpilased käisid Saaremaal, IX klassi õpilased Riias ja VIII klassi õpilased ringreisil mööda Eesti NSV-d. Vabariiklikul õpilaste kommunistlike noorte kokkutulekul tulid 38 rajooni- ja linna rühmade osas IV kohale, tulles I kohale sanitaaralases võistluses ja II kohale maastikumängus.

<u>Klassivälised üritused koolides.</u>

Huvitavat pilti pakub klassiväliste ürituste organiseerimine koolides. Nõukogude korra taaskehtestamisega 1945.a. algas kooli klassivälise töö aktiviseerimine. Pandi alus koolide pioneerimalevate ja kommunistlike noorte algorganisatsioonide moodustamisele Otepääl. Esimeskeks Otepää

Keskkooli komsorgiks oli Enn Kivi. Koolides moodustati kehakultuurikollektiivid mitmete sektsioonidega, Punase Risti Seltsi algorganisatsioonid, AAVÜ (Armee Abistamise Vabatahtlik Ühing) organisatsioonid ning rida ainealaseid ringe. Igale ringile kinnitati hoidusõpetaja, kes oli kohustatud koos liikmete poolt valitud juhatusega suunama ringi tööd.

1947.a. pani Otepää Keskkooli õpetaja August Krents aluse rahvapilli orkestrile, millest kasvas välja üks paremaid rahvapilliorkestreid vabariigis. 1951.a ja 1953.a. tuli kooli rahvapilliorkester vabariiklikul kunstilise isetegevuse ülevaatusel esikohale. Eesti NSV I Noorsoofestivali vabariiklikul konkursil saavutas ta laureaadi diplomi ja pronksmedali. Orkestri heast kunstilisest tasemest kõnelevad arvukad sissekanded orkestri kuulajaskonna raamatusse. Nii näiteks rääkis juba 1953.aastal Tallinna Muusikakooli rahvapilliklassi õppejõud Eik Toive: "Otepää Keskkool on näidanud tõsist eeskuju kõigile eesti noortele oma rahvapilliorkestriga, sammudes esirinnas mitte ainult noorte suhtes, vaid kogu Eesti rahvapilliorkestrite arenguloos". Pühajärve sanatooriumis korraldatud kontserdist kirjutasid puhkajad: " Sanatooriumis puhkajaile ja personalile oli kontsert heaks muusikaliseks elamuseks. Noored esinejad rahvapilliorkestris pälvisid tänuliku publiku rohke aplausi ja soovi nende veelkordseks kuulamiseks puhkeaja kestel" [1] jne. 1957.a. kuulus rahvapilliorkestrisse ligi 20 mängijat. Pillid on osaliselt August Kreutsi enda valmistatud ja viis paremat kannelt saadud preemiatena vabariiklikelt ülevaatustelt. Rahvapilliorkestri mängijate kasvulavaks oli kooli mandoliiniorkester, mis on komplekteeritud 5. - 7. klassi õpilastest

---

1) H.Mägi,Progümnaasiumist tänapäeva keskkolini.Ajalehe "Kommunismi Lipp" väljaanne, Otepääl 1957.a., lk.28

ja töötab samuti tubli muusikaentusiasti A. Kreentsi juhtimisel. 1957.a. moodustati 10. klassi õpilase Ilmar Topsi juhtimisel koolis ka estraadiorkester.

Otepää Keskkooli 50. aastapäevaks anti kingitusena Otepää rajooni TSN TK ja EKP Otepää Rajoonikomitee poolt koolile üle 11 000 rbl. puhkpilliorkestri pillide muretsemiseks.

Otepää Keskkoolis töötavad orkestri kõrval 1957/58. õppeaastal Punase Risti Seltsi algorganisatsioon. Õpetaja Salmuse juhtimisel ring hoiab järjekindlalt enda käes rajooni sanitaarpostide võistluse rändkarika.

Tubli töö on ära teinud kooli noored naturalistid õpetaja Juhan Jägeli ja Linda Unduski juhtimisel, millest räägib seega fakt, et 1957.a. toimunud rajooni põllumajanduse näitusel saavutati II koht. Kooli õppe-katseaias, millele pandi alus 1952.a., lõpetati 1957.a. õpilaste kollektiivse tööna kasvuhoone ehitamine.

Kokku töötab Otepää Keskkoolis 14 klassivälise töö ringi ja organisatsiooni. Hea tunnustuse on võitnud kooli isetegevuskollektiividest koorid. Nii õpiti lastekoori poolt möödunud õppeaastal kokku 17 laulu, lastekoor esines 17 korral. Nais- ja segakoor õppis 8 laulu, esineti 9 korral jne.

Ka teistes rajooni koolides töötavad huvitavad ringid klassivälise töö osas. Nii näiteks Ilmjärve 7-a. kooli kirjandusringi tööst võttis osa 1957.a. 20 õpilast. Kirjanduse vastu huvi tundvaid õpilasi on peaaegu kõigis klassides, kuid ringi kuuluvate õpilaste suur vanuse vahe teeb töö organiseerimise tublisti keerulisemaks, sest see, mis on jõukohane ja huvitav II - III kl. õpilasele, on enamasti

liiga kerge ja igav VI - VII klassi õpilastele. Sellepärast ei ole Ilmjärve 7.a. koolis pearõhk pandud ühistele töökoosolekutele. Kirjandusringi liikmetele antakse rohkem pidevaid ja individuaalseid ülesandeid. Üheks ülesandeks oli mõistatuste kogumine. Selleks kasutati kaardikesi, mille puhtale küljele kirjutasid mõistatuse kogujad mõistatuse, teisele küljele aga tähenduse, kaardi täitmise kuupäeva ja allkirja. Tööõpetuse tunnis valmistasid õpilased sobiva suurusega kasti kaartide paigutamiseks. Mõistatuste kogumine jatkub pidevalt. Agaraks mõistatuse kogujaks osutus Valve Kängsepp, kes on täitnud ligi 200 kaardikest. Kogumistööd laienesid ka kõnekäändudele ja vanasõnadele. Nende agaramateks kogujateks olid 1957.a. Ilmjärve 7.a. kooli kirjandusringi esimees Ene Viir es ja tema klassikaaslane Helve Kaup. Kogutud "vanavara" kasutatakse oma koolis mõistatuste võistlustel, õppetundides vastavate teemade käsitlemisel jne.

Deklamatsioonide võistlus korraldati Ilmjärve 7.a. koolis I poolaastal, II poolaastal viidi läbi omaloominguline võistlus kirjanditele. ja luuletustele. Paremaid autoreid premeeriti kirjandusega. Kõigi nende ürituste initsiaatoriks oli tubli kirjandusringi õpetaja Kino Prii.

Koolide kirjandusringide liikmetel on kujunenud traditsiooniks tähistada kirjanike sünni- ja surma-aastapäevi kultuurihommikutel, kus jutustatakse kirjaniku elust ja tegevusest. Esitatakse luuletusi või katkendeid tema loomingust. See töö vorm annab võimaluse paljude ringiliikmete rakendamiseks ning toob neile ka esinemiskogemusi. Tavaliselt

korraldatakse Ilmjärve 7.a. koolis iga kord kas näitus vastava kirjaniku teostest või kui võimalik - nende tõlgetest.

1957.aasta lõpus korraldas Saveşna Keskkool klassivälise töö üritusena muinasjuttude õhtu, kus iga kirjandusringi liige jutustas vähemalt ühe muinasjutu või rahvanaljandi. Esineti ka väikese dramatiseeringuga.

Koolide kirjandusringide liikmed võtavad osa ka kooli näiteringide tööst ja abistavad oma kaastööga kooli seinalehe toimetust. Õpitud näidendid kantakse ette kooli pidudel ja peo sissetulek läheb suvel ekskursioonide korraldamiseks.

Nii nagu näeme Otepää ja Saverna Keskkoolides, Ilmjärve 7.a. koolis ja teistes koolides on klassivälise tööna rakendatud ringid tööle igas rajooni koolis, isegi algkoolides töötavad osavate käte ringid, kus valmistatakse kuldnokkadele linnupuure, vineerist karbikesi ja mänguasju oma noorematele õdedele ja vendadele. Ringide töö sellisena pakub väga suurt huvi noortele. Kui koolil puudub teinekord material, siis õpilased ise muretsevad ja kõik selleks, et saaks demonstreerida oma käte osavust füüsilise töö juures.

Koduloo uurimise ringist osavõtjad koolides uurivad oma lähemat ümbrust ja selle ajalugu. Nad viibivad ekskursioonidel või individuaalselt saavad teatava ülesande uurida üht või teist objekti ja teha omad üleskirjutused. Rajoonis on paremad koduloo uurimise ringid Vlgjärve 7.a. koolis (kus juhib sm. Luule Veeroja) ja Otepää Keskkoolis (juhib Heino Mägi).

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Igas rajooni keskkoolis ja 7-aastases koolis on vähemalt 4 - 8 ainealast ringi. Enamikud koolid on tööle rakendanud sellised ringid nagu kirjandus-, kehakultuuri-, rahvatantsu-, osavate käte, matemaatika-, bioloogia, ajaloo- j.t. ringid. Fotoring töötab Otepää Keskkooli ja Neeruti 7.a. kooli juures.

Õpilaste suvepuhkuse sisukas veetmine, suvine töö õpilastega on kogu õppeaasta jooksul tehtud õppe- ja kasvatustöö jatkamine uutes vormides ja samaaegselt ettevalmistus uueks õppeaastaks. Õpilaste suvepuhkuse organiseerimine on suur riikliku tähtsusega ülesanne.

Parimaks töö vormiks maal peeti õpilaste ja pioneeride koondmalevate ja linnas õpilaste ja pioneeride linnalaagrite organiseerimine. Pioneeride koondmalevad organiseeriti Järve, Ilmjärve, Vana-Otepää ja Väägjärve 7.klassiliste koolide ja Otepää Keskkooli juures.

Koondmalevad ühendavad ümbruskonna õpilasi ja pioneere, jagunedes rühmadeks ja salkadeks. Koondmalevate töö on mitmekesine: õpilased abistavad jõukohaselt kolhoosi põllutöödel, umbrohu tõrjel, loomade ja lindude eest hoolitsemisel, korraldavad matku, ekskursioone jne.

1957.a. suvel töötasid Vana-Otepää 7.aastase kooli õpilased kolhoosides välja 3500 normipäeva. Umbes 1/4 nendest normipäevadest töötasid välja koondmaleva liikmed.

Ekskursioonide korraldamine on kujunenud kindlaks traditsiooniks rajooni kodlidds. Rajooni koolide vanemate klasside õpilased sõidavad mitmeks päevaks isegi väljapoole ENSV-d. Õpilased on käinud ekskursioonidega Leningradis, Riias, Kiievis ja paljudes teistes väiksemates tööstuse- ning kultuurikeskustes.

Sagedamini korraldavad rajooni koolid ekskursioone ENSV vaatamisväärsetesse paikadesse, nagu Tallinn, Tartu, Viljandi, Narva j.t. suurematesse linnadesse. Viimastel aastatel on ekskursioonide nooremate klasside õpilastega sagenenud rajooni kolhoosidesse ja masintraktorijaamadesse, kus tutvutakse masinate ja tootmisvõtetega ning teistesse asutustesse (tööstuskombinaat, sidekontor, võitööstus j.t.). Maakoolide lapsed ei jäta ekskursioonidel oleku ajal külastamast kaunist Pühajärve ja Linnamäe ümbrust, mis on kaunimaks kohaks Otepää rajoonis.

Kehakultuuritöö.

Kehakultuurialast tööd hoogustas Laste Spordikooli avamine 1956. aastal Otepää linnas, kus toimuvad süstemaatilised treeningud kvalifitseeritud treenerite juhtimisel. Laste spordikooli treenerid sm-d Kliss, Eljand j.t. ja kooli direktor sm. Miggur on saanud vastava erialase hariduse TRÜ-s, ning lühikese ajaga on nad saavutanud häid tagajärgi. Enamik spordikooli õpilasi on Otepää Keskkoolist ja osalt ka Vana-Otepää 7.a. koolist. Siit tuleneb, et Otepää Kesk-kooli kehakultuurlased on tulnud ülerajoonilistel kooli-noorte vahelistel võistlustel esikohtadele. Kooli kehalise kasvatuse õpetajate Senta Klissi ja Kalju Eljandi juhtimisel on saavutatud häid tulemusi talispordi osas. Nii täitsid 1957.a. I spordijärgu normid õpilased Anno Varek ja Heido Meema, Maie Villemson (Otepää Keskkoolist) tuli ENSV tšempioniks slalomis. 1958.a. veebruaris toimusid Otepää rajooni koolinoorte esivõistlused suusatamises, millest võttis osa üle 150 võistleja rajooni koolidest. Võistlused

näitasid spordimeisterlikkuse kasvu koolinoorte hulgas võrreldes möödunud aastatega. Kerkis esile terve rida andekaid noori suusatajaid, nagu Kalev Kuusk, Allan Mailo Vana-Otepää 7.a. koolist, Rein Mitt Pühajärve 7.a. koolist jne.

1958.a. tuli võitjaks Otepää Keskkool ja kuna teist kohta hoiab Vana-Otepää 7.a. kool nagu eelmistelgi aastatel. Teistel rajooni koolidel on raske võistelda nende koolidega, sest Otepää linna lähedal on suusahüppe mäed, kus on läbiviidud ka üleliidulisi võistlusi, mis on heaks eeskujuks ja teiseks neid õpilasi õpetavad kogenud erialaste teadmistega treenerid.

Sporditööl rajooni koolides on suur ülesanne kasvatada õppivat noorsugu teadlikuks, füüsiliselt tugevateks ja arenenuteks, kuid kõik rajooni koolid pole suutnud seda ülesannet vajalikul määral täita. Nagu Valgjärve ja Järve 7.a. koolid, kus puudub veel 1958.a. koolis vastava eriharidusega õpetaja. Kehakultuuritöid juhivad teiste erialade spetsialistid (matemaatika ja geograafia õpetajad), sellest tuleneb, et nende koolide spordikollektiivid ülerajoonilistel spordivõistlustel jäävad viimastele hulka.

Ülerajooniliste kehakultuuri ja spordiorganisatsioonide aktiivseteks liikmeteks on kooliõpetajad maalt ja linnast. Spordikooli treenerid ei puudu üheltki võistluselt, mis korraldatakse ülerajooniliselt, vabariiklikus või üleliidulises ulatuses, kus neile on pandud mingi konkreetne ülesanne. Üleliidulistel maanoorte esivõistlustel suusatamises 1957.a. tuli ENSV võistkond II kohale Vene NFSV järele, kellel oli

15 miinuspunkti (ENSV-l oli 19 miinuspunkti). Suur teene on nimetatud koha saavutamisel Otepää sportlastel. Suusatamises saavutas samadel võistlustel III koha Otepää Spordikooli treener sm. Senta Kliss, sellega ka ENSV tuli murdmaasuusatamise alal naistele III kohale. Slalomis meestele tuli võistkondlikult esikohale Eesti NSV võistkond, kusjuures Otepäälased aitasid kaasa esikoha saavutamisel. Nii näiteks Otepää Spordikooli treener Ü. Kihulane saavutas hinnatava III koha ja A. Kuusk saavutas laskumisel parima aja.[1)]

Spordialase meisterlikkuse tõstmisel on suuresti kaasa aidanud rajooni spordikomitee esimees sm. Väärand ja vabatahtlik spordiühing "Jõud" (esimees sm. Tigane), kuhu kuulub 426 inimest.

Tehes kokkuvõtte edusammudest rahvahariduse alalt Otepää rajoonis võib julgelt öelda, et rajooni koolides on paranenud aasta aastalt õppe- ja kasvatustöö. Rajooni haridusvõrgu koolidesse on pidevalt suunatud kõrgema ja eriharidusega pedagooge, on neljakordistunud kvalifitseeritud õpetajate kesk-arv, koolidesse on organiseeritud oma partei-algorganisatsioonid, on paranenud töö lastevanematega ning klassivälised üritused on muutunud sisukamaks ja õpilastele jõukohasemaks. Sm. Hruštšov rõhutab oma kõnes ÜLKNÜ XIII kongressile 1958.a., et " on tulnud aeg otsustavalt ümber korraldada meie sirguva põlvkonna koolikasvatuse süsteemi. Ei saa ju leppida säärastega puudustega, et meie koolis vähe kasvatatakse õpilaste austust kehalise töö vastu .... Kõik kooli astuvad lapsed peavad valmistuma kasulikuks tööks, osavõtuks kommunistliku ühiskonna ehitamisest" [2)]

---

1) Sport "Kommunismi Lipp" 26.II 1957.a.
2) N.S.Hruštšov,Kasvatada aktiivseid ja teadlikke kommunistliku ühiskonna ehitajaid."Rahva Hääl" 9.IV 1958.a.

Õppe- ja kasvatustöö moodustab nõukogude koolis ühtse, lahutamatu terviku. Sellepärast, kui meie tahame ka edaspidi sammuda tõusuteed, peame panema erilist rõhku mitte ainult õppeedukusele vaid ka kasvatusküsimustele õppetöös, klassivälistes üritustes, vaba aja veetmisel või füüsilise töö organiseerimisel. Ei tohi jätta kasvatamist ainult klassijuhataja ülesandeks vaid kogu kooli õpetajate pere peab senisest enam sellest osa võtma. Iga tund, iga üritus, mis toimub koolis peab olema kasvatuslik. Huvitavad metoodiliselt kõrgel tasemel seisvad õppetunnid, head klassivälised üritused, komsomoli- ja pioneeritöö koolis - kõik need aitavad kaasa õpilaste kasvatamisele, teadliku distsipliini saavutamisele.

IV Kultuurmassilise töö areng O t e p ä ä rajoonis

Kohalike nõukogude majandusliku ja kultuurilise tegevuse aluseks pärast suure Isamaasõja lõppi sai NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan aastaiks 1946 - 1950. Selle plaani peamiseks ülesandeks oli taastada meie maal kannatada saanud rajoonid,taastada tööstus ja põllumajanduse sõjaeelne tase,ning siis see tase tunduvas ulatuses ületada. Need ülesanded täideti edukalt. Sel perioodil Eesti talurahvas asus kollektiivse põllumajanduse teele, mis tähendas revolutsioonilist murrangut Eesti külaelus. Kolhoosikord avas töötavale talurahvale avarama tee õnnelikule ja kultuursele elule.

Kolhooside rajamisega pandi alus uue,teotahtelise,aktiivse,teadliku ja ühiskondlikult mõtleva inimese kasvule meie külas.Teostus sügav protsess meie rahva elus,kus partei juhtimisel saavutatud majanduslikule jõukusele kaasneb kultuuri võimas kasv,mis haarab nii linna kui ka maa töötajate laiu hulki. Kultuurmassilise töö teostamiseks meie maal on rajatud kultuurhariduslike asutuste lai võrk.

Rajooni moodustamise ajal oli Otepääl peale Otepää rajooni kultuurimaja üheksa rahvamaja,(vt. tbl. 1 ja 2), üks kolhoosi klubi (Jüriöö kolhoos) ja 12 raamatukogu.[2] Kunstilise isetegevuse alal tegutsesid rajoonis 55 kollektiivi 751 osavõtjaga.

Mainitud kultuurhariduslikud asutused rajoonis haaravad laiu töötajate hulki. Nende ülesandeks on osutada abi kolhooside juhatustele küla töötajate kommunistlikul kasvatamisel

---

2. Otepää raj- TSN TK Kultuuriosak. arhiiv 1951 kaust nr. 11 Statistilised aruanded

OTEPÄÄ RAJOONIS TOIMUNUD KUL- TUURMASSILISI ÜRITUSI AJAVAHEMIKUS 1950-1957. A.

RAHVAMAJAD JA KLUBID	ISETEGEVUSLIKKE RINGE / OSAVÕTJAID				LOENGUID, VESTLUSI / OSAVÕTJAID				KONTSERTE / KÜLASTAJAID			
	1950	1951	1953	1957	1950	1951	1953	1957	1950	1951	1953	1957
OTEPÄÄ RAJOONI KULTUURIMAJA	7 / 131	10 / 216	15 (1956) / 357	18 / 392	41 / 3572	82 / 7180	67 (1956) / 8113	48 / 7050	10 / 1374	12 / 9334	91 (1956) / 28005	97 / 34449
VIDRIKE R-M.	-	5 / 100	6 / 64	7 / 68	-	73 / 2104	70 / 2493	49 / 1865	-	10 / 498	9 / 456	9 / 510
KOORASTE R-M.	3 / 28	4 / 51	4 / 58	8 / 92	29 / 919	38 / 1630	29 / 1531	48 / 1738	5 / 430	6 / 475	9 / 695	5 / 399
PIKAJÄRVE R-M. (VALGJÄRVE)	5 / 60	7 / 109	10 / 85	8 / 99	17 / 1117	41 / 1720	36 / 1628	47 / 2726	4 / 506	9 / 621	8 / 832	6 / 442
PÜHAJÄRVE R-M.	8 / 109	13 / 148	-	8 / 43	31 / 1230	29 / 1599	-	46 / 1502	9 / 625	12 / 873	-	11 / 854
TÜKI R-M.	8 / 122	10 / 109	6 / 81	9 / 97	18 / 552	20 / 950	31 / 1344	39 / 1551	13 / 1062	10 / 1069	15 / 1378	11 / 1325
KAAGVERE R-M.	3 / 20	3 / 36	5 / 45	8 / 100	4 / 84	67 / 1315	63 / 1549	68 / 3072	2 / 90	4 / 205	1 / 80	15 / 1425
MAARITSA R-M.	3 / 66	4 / 71	7 / 87	5 / 81	15 / 630	80 / 3291	82 / 3422	55 / 1008	13 / 1148	20 / 2215	10 / 1706	6 / 387
VALGJÄRVE R-M. (VASTSE-OTEPÄÄ)	7 / 68	-	9 / 169	10 / 80	49 / 3046	-	67 / 3149	52 / 1790	4 / 293	-	17 / 2295	7 / 478
VANA-PRANGLI	-	-	3 / 23	5 / 35	-	-	35 / 1543	40 / 1827	-	-	11 / 809	11 / 806
K.E. VOROŠILOVI NIM. K. KL. (ARULA 1954. A-NI)	4 / 37	10 / 105	7 / 83	-	11 / 300	23 / 1135	59 / 2091	-	8 / 240	13 / 890	6 / 553	-
I.V. MITŠURINI NIM. K. KL. (VANA-OTEPÄÄ)	7 / 110	10 / 116	5 / 63	5 / 80	23 / 676	40 / 2927	42 / 1568	49 / 1668	6 / 450	17 / 5860	3 / 159	8 / 628
JÜRIÖÖ KOLH. KLUBI	2 / 13	3 / 25	1 / 8	-	-	10 / 235	10 / 299	-	-	4 / 180	4 / 256	-
KOKKU:	57 / 764	79 / 1146		91 / 1167	238 / 12126	503 / 24086		541 / 25797	74 / 6218	117 / 22220		186 / 41703

MÄRKUSI: 1) OTEPÄÄ RAJ. KULTUURIMAJA TEGEVUSEST 1953. A. ANDMED PUUDUVAD; KASUTATUD 1956. A. NÄITAJAID
2) ANDMED VÕETUD OTEPÄÄ RAJ. TSN TK KULTUURHARIDUS-OSAKONNA ARHIIVIST, KLUBILISTE ASUTUSTE KAUST NR. 11 VASTAVALT AASTATELE

RAAMATUTE FOND JA KULTUUR- MASSILINE TÖÖ RAAMATUKOGUDES.

RAAMATUKOGU NIMETUS	RAAMATUTE FOND					LUGEJAID / LAENUT. RAAMATUID			KORRALDATUD RAAMATUNÄITUSI		KORRALDATUD KIRJANDUSÕHTUID, KONVERENTSE		ORGANISEERIT. BIBLIOGRAAFILISI ÜLEVAATUSI	
	1950	1951	1953	1956	1957	1952	1956	1957	1956	1957	1956	1957	1956	1957
OTEPÄÄ RAJOONI	2509	3156	6480	6801	7638	511 / –	650 / 11197	672 / 12251	20	26	1	3	16	19
VANA-PIIGASTE KÜLA	934	1309	2840	4297	4368	100 / –	202 / 4051	140 / 1801	15	4	1	–	18	8
NEERUTI KÜLA	1430	2138	2708	4706	4814	151 / –	111 / 3602	112 / 3555	18	20	2	2	8	8
PÜHAJÄRVE KÜLA	1451	1935	2829	4421	4525	188 / –	204 / 7071	209 / 4287	17	20	4	5	15	11
KOORASTE KÜLA	1114	1834	2389	4927	5144	155 / –	147 / 3607	123 / 2799	11	15	2	–	6	4
KRÜÜDNERI KÜLA	350	1002	2370	4726	5067	92 / –	193 / 4142	213 / 3999	15	16	2	2	12	9
VALGJÄRVE KÜLA	1376	1530	2826	4453	4423	121 / –	195 / 3867	173 / 2573	15	15	3	1	29	8
ARULA KÜLA	1699	1848	2836	4244	4625	142 / –	108 / 2450	106 / 2881	9	21	1	3	1	10
KAAGVERE KÜLA	2055	2605	3377	4577	4619	135 / –	240 / 3998	248 / 4302	17	21	3	3	9	12
VANA-OTEPÄÄ KÜLA	–	1002	2711	4118	5539	154 / –	252 / 5186	253 / 5399	11	20	3	3	11	11
VESKI KÜLA	842	1274	2587	3980	4241	120 / –	180 / 3084	184 / 3294	15	13	1	2	25	9
TÜKI	1264	1821	2643	4351	4810	147 / –	220 / 4600	243 / 4983	11	13	3	4	12	13
VIDRIKE KÜLA	1315	1930	3127	4770	4941	146 / –	256 / 5056	295 / 6068	26	33	3	3	11	15
PIKAJÄRVE	–	1280	2714	4362	925	207 / –	196 / 3724	101 / 1023	20	2	4	3	10	1
PÜHAJÄRVE SANATOORIUMI	–	1363	1938	2526	2771	–	936 / 7021	1012 / 8105	51	54	1	–	16	–
OTEPÄÄ RAJ. LASTERAAMATUK.	–	–	–	4694	5279	–	324 / 7533	353 / 7775	16	23	2	3	11	15
V.I. LENINI NIM. KOLHOOSI	–	37	130	362	390	51 / –								
SUURE-OKTOOBRI KOLH.		367	367	382	402	75 / –								
I.V. MITŠURINI NIM. KOLH.		335	575	612	618	15 / –								
KOKKU:	16339	26766	45747	73309	75139	2510 / –	4414 / 80189	4437 / 75195	287	316	36	37	210	153

ANDMED VÕETUD OTEPÄÄ RAJ. TSN TK KULTUURHARIDUSOSAKONNA ARHIIVIST:
1) ARUANNE 1950/1951. A. KIK. NR. 84-A KAUST NR. 29
2) STATISTILISED ARUANDED 1952/1953. A. KAUST NR. 11
3) RAAMATUKOGUDE ARUANDLUSE KAUST VASTAVALT AASTATELE

ning mobiliseerimisel peamise ülesande täitmisele rajoonis: kõigi põllumajanduskultuuride viljakuse edasisele tõstmisele,ühisloomaskavatuse tõusule ja sel alusel toiduainete külluse kindlustamisele meie maal ning kolhoositalurahva materiaalse heaolu ja kultuuri tõstmisel.

Otepää rajooni Kultuurimaja

1950.aastal reorganiseeriti endise Otepää linna kultuurimaja Otepää rajooni kultuurimajaks,vastavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu korraldusele 28.okt. 1950.a. nr. 1143-k.,ning endine Otepää linna raamatukogu muudeti Otepää rajooni raamatukoguks.

Sel ajal ei omanud rajooni Kultuurimaja veel oma ruume. Kultuurmassiliste ürituste läbiviimine toimus Otepää linna TSN TK ruumes,Otepää kinos või Vana-Otepää rahvamajas, mis asub 2 km linnast eemal. Nimetatud rahvamajas esinesid 1951.aastal külalisetendustega Tallinna Riiklik Draamateater Lope de Vega komöödiaga "Tantsuõpetaja- ja Tsehhovi näidendiga "Onu Vanja" .[1]

Kultuurimaja omakorda teenendas eriti suve-perioodil oma agitbrigaadiga rajooni kolhoose selleks kindlaks-määratud graafiku kohaselt. Agitbrigaadi liikmed tegid päeval 4-5 tundi kolhoosipõllul tööd ja õhtul andsid kontserte,mille eel esines tavaliselt loenguga EKP Otepää raj.komitee töötaja,kolhoosid aga muretsesid nende ööbimise ja toitlustamise eest. Brigaadi liikmed abistasid samaaegselt kolhoosides korrastada näitlikku agitatsiooni, välja anda välk-ja seinalehti

---

1. Rajooni ajaleht "Kommunismi lipp" 5.VI.1951.a.

Suursündmuseks otepäälastele oli uue avara Kultuurimaja avamine 1953.a. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeval. Uue kultuurimaja sisustus muretseti kapitaalehituste summadest ja kultuurimaja ekspluatatsiooni andmisel oli vajalik sisustus olemas. Kultuurimaja saal on 2lo istekohaga,ringide tööks on 2 ruumi (78 m^2), suur lava ja kõik vajalikud kõrval-ruumid ürituste läbiviimiseks. Kultuur-inventarist omab kultuurimaja raadiovastuvõtja,võimendaja koos vajaliku inventariga (grammofon,valjuhääldaja 3 magnetofoni,ühe pianiino.kontsertklaver "Estonia", 2 akordeoni,bajaan,komplekt puhkpille (17 instrumendiga) mandoliinide orkester (13 keelpilli). Peale selle on veel kasutada 14 puhkpilli Otepää Vab. Tuletõrje Ühingult. Lühikese ajaga tõusis Kultuurimaja kollektiivide esinemise kvaliteet,kasvas ja täienes osavõtjate arv. Kui võrrelda 195o.a. ja 1957 aasta kultuurimaja [illegible] näitajaid,siis saaks järgmise pildi:

	195o	1957
1.Läbi viidud etendusi ja kontserte kunstilise isetegevuse jõududega	lo/ 1374	97/ 34449 x
2. Läbi viidud vestlusi ja loenguid	41/ 3572	44/7o5o
3. Isetegevusringe töös	7/ 131	18/392
4. Temaatilisi õhtuid korraldati	- -	35/5o58

1957.a. peeti loenguid järgmistel teemadel:

a. ühiskondlik-poliitilisi	35	5831 kuulajaga
b. loodusteaduslikke	2	185 -"-
c. tootmistehnilisi	2	126 -"-
d. kirjanduslikke	4	688 -"-
e) muudel teemadel	1	22o -"-

x) murru all on näidatud osavõtjad.

Loengute illustreerimiseks kasutatakse pidevalt kinofilme 1957.a. IV kv. oli kultuurimajas poolt organiseeritud kinolektoorium,kus viidi läbi loengute tsükkel Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni käsitlevail teemadel.

Loengud:

" Suure Sots. Oktoobri Revol. osa Eesti rahva elu ümberkujundamisel"

" S.Sots.okt.rev. ja tema mõju kolniaal-ja sõltuvate maade vabadusvõitlusele.

" Kom. Partei osa Oktoobrirev. ettevalmistamisel ja läbiviimisel".

" Mida andis Oktoobrirev. koorsoole" jne.

Suurematest üritustest 1957.a. oli korraldatud vabaõhukontsert 4 korral,vabaõhuetendusi 5 korral(Pühajärv) ja isetegevuslaste kontsertreis Läbi NSV-s rajooni. Nendest suurtest üritustest tingituna oli ka aasta ürituste keskmine külastajate arv küllaltki suur (tbl. 1).

Peale etenduste-kontsertide viidi läbi kultuurimaja poolt puhke-ja tantsuõhtuid (ilma eeskavata) 16 korral 2342 külastajale. Riiklikke tähtpäevi tähistati peamiselt temaatiliste õhtutega. Peale selle korraldati temaatilisi õhtuid-kohtumisõhtutena kunsti,kirjanduse ja Suure Sot.Oktobrirev.-st osavõtnutega. Nii viidi läbi 1957.a. jooksul sporditemaatilisi kohtumisõhtuid meistersportlase Jungiga,NSVL paremate suusasportlastega,maadleja Englasega.Teatri ja kunstitöötajatest kohtusid Otepäälased RA Ooperi ja Balleti Teater "Estonia" näitlejate A-Pärna, O.Lundi jt. RT "Vanemuine" näitlejate E.Lampi,B.Lükkiga

ning kirjanik F. Kotta'ga, VI ülemaailmsest noorsoofestivalist osavõtjatega ja teistega.

Riiklike-ja rahvuslike pühade puhul korraldas kultuurimaja suuri rahvapidusid:ballid,maykeraadid,milliseid üritusi on läbi viidud alates 1953.a pidevalt,ning rahva seas võitnud suure populaarsuse.

1957.a. veebr. toimunud üleliiduliste maanoorte suusavõistluste läbiviimise ajal kultuurimaja korraldas terve rea üritusi sportlastele: suur rahvaste sõpruse ball-kontsert,austamisõhtuid jne milliste ürituste eeskujuliku läbiviimise eest autasustati kultuurimaja NSVL Kehakultuuri ja Spordikomitee aukirjaga.

Külalisetendusi teiste asutuste isetegevuslaste poolt anti ühe aasta jooksul (1957) 22 korral,millega teenendatud 417o külastajat.

Elukutseliste teatrite ja Eesti Riikliku Filharmoonia poolt on korraldatud kultuurimajas etendusi ja kontserte 11 korral, millega teenendatud 199o külastajat.

Kultuurimaja juures töötasid 1957.a. järgmised isetegevusringid ning millede tööst võttis osa aasta jooksul:

töötajaid järgmiselt:

1. Meeskoor	34 liiget	Koorte puhkpill.ork.	-18
2. Naiskoor	6o liiget	Estraadiorkester	- 8
3. Segakoor	67 -"-	Rahvapilli ork.	- 18
4. Naisansambel	15 -"-	Rahvatantsuring	- 29
5. Meesansambel	9 -"-	Võimlemisring	- 12
6. Puhkpillide orkester	16	Akrobaatika	- 8
		Näitering	- 57
		Laste näitering	- 18

meestantsijatele ja lauljatele.

Kultuurimaja edusammud on olnud väga suured küllaltki lühikese nõukogude aja jooksul järjekindlalt on kasvanud näiteringide kunstimeisterlikkus,mida täiendavad niisugused näidendid nagu A.Korneitšuki "Eskaadri hukk" õavastamine. See oli tõsiseks tule-prooviks näiteringi juhile Kalju Ruuvenile.

Märgatavalt on laienenud repertuaar. Kindla koha on omandanud isetegevuskollektiivide esinemistes nõukogulik ja nõukogude rahvaste repertuaar. Nii on näitering esitanud K.Saja kaasajateemalise näidendi "Kihlvedu", J.Sütiste Pühajärve sõda käsitleva lavateose "Pühajärv". Viimasest lavastustest võttis osa ligi loo liiget.

Rahvatantsu kollektiiv on aasta jooksul õppinud ligi 4o rahvatantsu,naisansamblil on repertuaaris ligi 5o laulu nii meie,vennasrahvaste kui ka välismaa heliloojate loomingust.

Uueks kollektiiviks on möödunud aastal moodustatud 15 liikmeline noorte puhkpillide orkester,kes oma esinemisega tõendas,et noortest mängijatest kasvab tugev täiendus vanadele pillimeestele.

Millega tegeleb üks maa-rahvamaja seda näeme,kui vaatleme Pühajärve rahvamaja tegevust 1957.a.

Rahvamajal on teenendada 3 kolhoosi:Arula, S.M.Kirovi nim. ja Pühajärve,[illegible] kolhoosnikke arvuga üle 6oo. Lühikest aega töötas nimetatud rahvamaja "Arula rahvamaja" nime all.

Kultuurimaja iseseisvat raamatukogu ei oma, kuid isetegevuslaste jaoks on olemas repertuaari kogumik, noodid ja käsiraamatud isetegevuskollektiivide töö juhendamiseks kokku 172 eks. Ajakirju ja brošüüre kasutatakse peamiselt näitliku agitatsiooni kujundamisel.

Käsitöö õppering 12 liiget
koduloo uurimisring 6 liiget - juht pensionär Valter Jalviste
solistide grupp 5 liiget

Kultuurimaja juures on metoodiliste materjalide kogud, kostüümid, milliseid laenutab maa rahvamajadele ning annab nõuandeid maa kultuuritöötajaile kultuuritöö kohta.

1958.a. rakendatakse tööle metoodiline nurk, mis käesoleva ajani ei töötanud ruumide puudusel, kuid uue administratiiv-hoone ekspluatatsiooni andmisega 1957.a. vabastas kultuuriharidusosakond ruumid kultuurimajas.

Kultuurimaja juures töötavad koduloo uurimise ringid, on avatud näiteks Otepää ümbruse arheoloogiliste leidude kohta (Otepää Linnamäelt) samuti ärkamisajal XIX saj. lõpul ja XX saj. algul tegutsenud kultuuritegelaste kohta-nende tööd kes on seotud olnud Otepää ajaloolaste sündmustega. On kujundatil näiteks Oktoobrirevolutsioon Eestis ja Otepääl.

Otepää rajooni kultuurimaja teenendab oma statsionaaris ca 1500 elanikku, neist pooled üritused viiakse läbi väljaspool oma tööpiirkonda (teistes rajoonides).

Otepää rajooni kultuurimajale oli eraldatud 1957.a. ca 28.000 rbl. kultuurifondist, millise summa eest muretseti kultuurimajale 2 akordioni, magnetofon ja rahvariided

Kuna praegu kõik isetegevuslased elavad Pühajärvel, kooli ligidal, ning nende ühisel soovil moodustati rahvamaja Pühajärve" , asukohaga Pühajärve kooli ruumides.

1957.a. isetegevusringidest osavõtjad oli 43 inimest, nendest kolhoosnikke 17, teenistujaid 9 (TRÜ Kääriku õppebaasist, kohalik velsker, Pühajärve koorejaamast, külanõukogu töötajad j.t.), õpetajaid 8, koduperenaisi 5 ja töölisi 34.

Hariduse järgi on:

alg	- 19
7 kl.	- 7
kesk	- 14
kõrgem	- 3
	43

Rahvamaja juures töötas 8 ringi: segakoor (28 osavõtjaga) naisansambel (8), meesansambel (4), puhkpilliorkester (9), võimlemisrühm (8) ning peale nende veel üksikesinejad, nagu kandlesolistid, deklamaatorid, karakteritantsijad j.t. Paremad isetegevuslased on Kahro Irene, Kahro, Evald, Kutsar, Manivald, Sööt, Edgar, Suits, Margita, Alev, Vello, ja teised, kes võtavad osa mitme ringi tegevusest. Pühajärve 7.a. kooli kollektiiv eesotsas direktor Elli Tuviga abistab aktiivselt rahvamaja ürituste läbiviimisel. Enamuses oli ringide juhendajateks Pühajärve 7-a. kooli õpetajad.

Nagu näeme on Pühajärve isetegevuslased väga mitmelt alalt ja maaintelligents peaaegu on kõik haaratud kunstilise isetegevuslike üritustega.

Pühajärve rahvamaja poolt korraldatud üritused on oma kunstuliselt tasemelt paremate seas nagu näeme ülevaatuste tulemustest. 1957.a. agitbriggad esines kolmel korral kolhoosi talurahvale ja peale selle viidi veel läbi kontsert-õhtuid,loenguid ja teisi üritusi (vt. tbl. nr. 1)

Otepää rajooni enamikes kolhoosides on organiseeritud isetegevusringid,paljud neist töötavad rahvamajade juures. Kunstilise isetegevuse etendab tähtsat osa rahvamasside kasvatamises kommunismi vaimus. 1957.a.toimunud rajooni kolhooside kunstilise isetegevuse ülevaatus näitas,et kolhoosiküla isetegevuse ülevaatus näitas,et kolhoosiküla isetegevuskollektiivid nagu Mitsurini nim. kolhoosi rahvatantsijad ja kolhoosi noorsoo orkestrid võisid võistelda linna parimate isetegevuslike kollektiividega. Isetegevusest osavõtt oli massiline ning ette kanti peaaegu kõiki žanre: Koorilaul,rahvatants,näidend,deklamatsioon,võimlemine,kandle-ja viiulimäng jne.

Võistluse tulemusel osutus paremaks Suure Oktoobri kolhoosi isetegevuskollektiiv,kellel anti üle rändpunalipp. Koidu kolhoosi rahvapillide orkester ja Otepää keskkooli rahvapilli ansambel said rahalise preemia. Tunnustust avaldati Mitšurini nimelise kolhoosi ja paljude teiste kolhooside isetegevuskollektiivide ja üksikesinejaile.[1]

---

1. Aasta aruanded,kaust nr. 7 Otepää kultuuriosakonna arhiiv, 1957

1. Juhtkiri,kolhooside kunstilise isetegevuse ülevaatus "kommunism"Lipp" nr. 2,17.III.1951

1951. märtsis toimus Eesti NSVkolhoositalurahva kunstilise isetegevuse II vabariiklik ülevaatus,kus esinesid ka Otepää rajooni paremaks osutundd isetegevuskollektiivid mitmelt alalt. Vabariigi rahvapilliorkestrite hulgast saavutas esimese koha Otepää keskkooli kolhoosinoorte orkester,kellel anti üle rändpunalipp ja viisikannel. Mitšurini nim. kolhoosi rahvatantsu kollektiiv saavutas vabariigi ulatuses kolmanda koha.[1]

Kõik see näitab meie kolhoosiküla kultuurielu jõudsat kasvu,ning kinnitab,et meie tublid kolhoosnikud võivad hästi töötada mitte ainult kolhoosipõllul ,waid ka õhtutel kolhoosiklubides ja rahvamajades.Klubiliste asutuste võrk täienes pidevalt rajoonis.

1952.a. alguseks oli rajoonis juba raamatukogusid 18, seega olid suurehenud 6 raamatukogu võrra arvestades rajoniseerimisest alates (vt. tbl. 2)

1952-1953 a. oli juba korrastatud rida rahvamaju mis rahuldasid elanike kultuurilisi vajadusi nii ruumide sisustuse osas kui ka läbiviidava kultuurmassilise tööga.Nendeks olid Vidrike,Tüki,Pikajärve (1957.a.põles maha) Vana-Otepää ja Maaritsa rahvamajad. Maaritsa rahvamajal oli oma saal 26o kohaga,neli kõrvalruumi,spordiväljak ning kõige hädavajalikum inventaar,nagu klaver, raadivastuvõtja,keelpillid jne. Tabel nr. 1 näitab,et enamike isetegevusringide arv ja koosseis kasvas pidevalt aastast aastasse. Suurenes ka kultuurmassiliste

---

1. H.Mägi Jätkame tööd uue hooga"Kommunismi Lipp" nr. 9 3.IV.1951

ürituste arv ja neist osavõtt 1950-1953 aastate jooksul. Vastse-Otepää rahvamaja juures neljakordistus kontsertide arv ja nendest osavõtjate arv. on suurenenud 9 korda. Enamus kunstilise isetegevuskollektiividest omasid kiiresti märkimisväärseid saavutusi kultuuri töö viljelemisel. Isetegevusringide tööst tulid osa võtma ka vanemad kolhoosnikud põllutöölised, farmitöötajad jne. kus osati leida proovidejaoks õige aeg.

1953.a. esinesid rajooni kunstiliste isetegevuse ülevaatusel 6 mitmesuguse tasemega rahvapilliorkestrit, ligi 50 mängijaga, 5 kanneldajat. kes omasid head mängutehnikat ja sageli esinesid omaloominguliste paladega ja 4 lõõtspillimängijat. Kooridest olid ülevaatusel esindatud kõik kooriliigid. Suuremaks kooriks oli kultuurimaja segakoor 32 lauljaga, A.Kreutsi juhtimisel.

Ülerajoonilisel kultuurhariduslike asutuste ülevaatusel 1953.aastal esitati rahvamajade ja kolhooside näiteringide poolt 12 näidendit. Enamus näiteringe esitasid neid tõetruult ja veenvalt. Otepää rajooni kultuurimaja näitering, mida juhatab sm. Ruuen on teinud tõsiseid edusamme näitekunsti viljelemisel. Kunstiküpsema esitati ülevaatusel Djakonovi näidend "Pulmad kaasavaraga."[1]

Ülevaatusel esitati paremate eesti tantsudena L.Loo "Heinal", E. Lebedeva "Kolhoosi polka" ja vennasrahvaste tantsudest M.Lasmani "Lõkketants", J.Dimmermani Moldaverjanka" jt. Uute tantsuseadete loomingutega esines Valgjärve rahvamaja vene rahvatantsu aineil "Troika," ukraina "Hopakk" jt.

---

1) Meie rajooni kultuurielu tõus" juhtkiri "Kommunisli Lipp 31.III.1953

Nõuni kolhoosi isetegevuskollektiivile kui rajooni paremale kolhooi kollektiivile anti üle auhind ja rändpunalipp.Rahvamajade kunstilise-ja isetegevuslikest olid paremad Vana-Otepää ja Valgjärve rahvamajad. Need ja teised kollektiivid,kes omasid täiesti rahuldava kunstilise taseme saadetu edasi 1953.a. toimuvasse oblasti kunstilise isetegevuse ülevaatusele ja sama aasta vabariiklikul kunstilise isetegevuse ülevaatusel saavutas oOtepää rahvapilli orkester esikoha,millist kohta on ka järgnevatel aastatel pidevalt kaitstud.

Veebr. kuul 1957.a. korraldati esmakordselt Otepää rajooni agitkontsertbrigaadide ülevaatus.Osavõtt oli tagasihoidlik 9 rahvamajast oli esinddtud ainult neli: Pühajärv,Kaagvere, Kooraste ja Pikajärve,asutustest- Otepää Raj. Sidekontor ja Otepää rajooni Kultuurimaja agitbriggad.

Agitkontsertbrigaadi spetsiifikale vastava kavaga suutis välja tulla ainult rajooni kultuurimaja. Teiste kollektiivide esinemised olid üles ehitatud üksikutele omavahel seostamata paladele,mis tihtipeale olid kaugel kohalikust elust ja rajooni elanikkonna igapäevastest muredest.Ei suudetud veel mõista ,et isetegevuskollektiiv pole veel agitbrigaad. Rajooni Sidekontor võis oma jõududega anda päris nauditava kontserdi,kuid nimetada teda automaatselt agitkontsertbrigaadiks ei saanud.xxxxxxxxxxxxxx Eeldusi selleks aga oli , mida järgmistel esinemistel tõestati.

Ülevaatus kinnitas,et selline isetegevusliku töö vorm on kõigile teretulnud,võimaldab noortele talentidele väga mitmekesiseid avaldumisvorme ja muudab kultuurmassilise töö elulähedasemaks.

Seoses nõukogude noorsoo üleliidulise festivali ettevalmistamise ja läbiviimisega intensiivistus 1957.a. algul rajoonim kultuurhariduslike asutuste töö noortega. Viidi läbi konkursid,organiseeriti uusi kollektiive ja rakendati uusi töö vorme massiürituste korraldamisel. Kõiki neid üritusi viis läbi kultuuriosakond koos rajooni kultuurhariduslike asutuste ja koolidega ning kooskõlas rajooni komsomolikomiteega,olles pidevalt tihedas sidemes noorsoofestivali orgkomiteega. Et nõukogude noorsoo üleliidulise festivali läbiviimine hästi õnnestuks viidi kultuuriosakonna poolt läbi vastavad seminarid,kus arutati noorsoo festivali läbiviimise vormidest ja meetoditest. Rajooni kultuurimaja poolt käis agitbrigaad külas selgitamas rahvale noorsoofestivali põhimõtet ja isetegevuslikku kontserti.

Suvel viidi läbi noorsoofestivali massüritused nagu karnevalid,tõrvikrongikäigud,Pühajärvele,Otepää Linnamäele, Pühajärve sõja muistsele asukohale jne. Kooraste rahvamaja juures läbiviidud ülerajoonilise spordipidustus noorte osavõtul jne.

Rajooni noorsoofestivali lõppkonkursilt 1957.a. märtsis oli rikkalikult esindatud muusika ja laulu kõige mitmekesisemate žanrites. Arvuliselt kõige suuremate kooridega esinesid Otepää rajooni kultuurimaja,kuid esinemise kvaliteedilt olid võrdsed Pühajärve rahvamaja kooridega. Tüki rahvamaja koorid suutsid varematel aastatel pakkuda Pühajärve

kooridele teatavat konkurentsi,siis 1957.a. esinesid nad kõrgema ettevalmistusega. 1957.a. algul hakkas Tüki rahvamaja koore juhtima andekas juht Endel Kirm kuid lühikese ajaga ei suutnud kuigi palju korda saata.

Ansamblite osas kunstimeisterlikkuse tase oli tõusnud. Selles osas osutus paremaks kultuurimaja ja Pühajärve rahvamaja naisansambel (juhtisid E.Savi ja M.Suits.)

Kõik need üritused on intensiivistanud noorte osavõttu isetegevuslikest üritustest. Kui varem ainult mõnes koolis olid isetegevuskollektiivid,siis seoses festivaliga pidustuste ettevalmistamise käigus organiseeriti peaaegu igas rajooni koolis isetegevuskollektiivid õpilastest.

Uutest isetegevislikest töövormidest osutus edukamateks? moorte eesrindlaste austus -ja autasustamise õhtuid koos isetegevuskollektiivide esinemisega,sisukad puhkeõhtud mitmesuguste mängude ja meelelahutustega,elava ajalehe ilmumine rajooni kultuurimajas, noorte karnevalid,noorte sspordipäevad,rajoonis olevate ajalooliste kohtade külastamised rongikäiguga koos kohapealse toimunud vestlusega jne.

Ülerajoonilisel koolinoorte kunstilise isetegevuse ülevaatusel 1957.a. selgusid paremad lauljad,tantsijad ja mängijad. Ülevaatusest võtsid osa mõlemad rajooni keskkoolid,neli 7.a. kooli (Karsti,Neeruti,Valgjärve ja Pühajärve) ja Veski algkool.),kus silma paistid Saverna keskkkooli võimlejad kehalise kasvataja õpetaja Heili Noole juhtimisel.

Väikesed II klassi õpilased Regina Riives ja Vaike Hüter esita sidakrobaatilise etüüdi.Paarisakrobaatikaga esinesid K.Riives ja Ants Varul.

Veski algkool oli välja toonud kõik oma kollektiivi liikmed,kes esinesid sisuka kavaga õpetaja Heda Silla juhtimisel.

Otepää keskkooli kollektiiv esines pika ja mitmekesise kavaga,kõrgel tasemel olid neil koorilaulud. Mudilaskoori esituses osutusid parimateks Starokatomski "Visa kalamees" ja Knipperi "Miks karu talvel magab". Ka lastekoori poolt esitatud Poola rahvaviis "Kägu" ja Lehtmurme "Noorusjõud" ei jäänud mudilastest maha. Hästi esinesid ka Valgjärve ja Pühajärve 7-a- kooli kollektiivid.

Tunduvalt on aasta 1957-1958 jooksul tõusnud Pühajärve, Vlagjärve,Maaritsa ja Tüki rahvamajade ning Otepää kultuurimaja isetegevuskollektiivide kunstimeisterlikkus. Selles osas on palju tööd ära teinud õpetajad.

Kui möödunud aastatel on märgitud vigu repertuaari valikus,siis 1958.a. algul toimunud kohalikud ülevaatused näitasid teatavat paranemist selles osas. On hakatud hoolikamalt suhtuma repertuaari valikusse,hoolitsema selle eest, et ettekanne taotleks kindlat kasvatuslikku eesmärki. Niisugused laulud nagu Naissoo "Meie jõud on partei" kultuurimaja meesansmabli esituses, Dunajevski "Lennake tuvid" kultuurimaja naisansamblipesituses, Molinelli "Rahu tuvi" kultuurimaja naiskoori esituses etendavad suurt osa meie töötajate poliitilisel kasvatamisel.

Tunnustusi on võitnud kultuurimaja ja Pühajärve rahvamaja naisansmalite,Tüki rahvamaja naistantsijate,Vana-Otepää noorte rahvapilliorkestri "Otepää kannel" ja teised isetegevuskollektiivide esinemised. Nende kõrval on aasta jooksul 1957- 1958 tekkinud uued head kollektiivid.

Kirovi nim.kolhoosi noored,on tänu komsomoli algorganisatsiooni energilisele sekretäri Tiiu Kukele, esirinnas nii töös kui laulus.

Kuid kunstilise isetegevuse viljelemisel on rajoonil ve veel palju kampaanialikkust. Enne ülevaatust püütakse teha palju,aga aastaringne töö niisugustes rahvamajades ja kolhoosiklubides nagu Vidrike ja Vana-Prangli jätab plaju soovida.

Ülevaatuste päevad on kunstilise isetegevuse edasivijaiks rajoonis. Parimaist parimad valitakse välja ringkondlikule ülevaatusele mis toimuvad Tartus, Seal selguvad need,kes kaitsevad rajooni au vabariiklikul ülevaatusel Tallinnas.

Laulupeod

Kohalikud laulupäevad mõukogude korra ajal on saanud iga aastaseks traditsiooniks. Kui kodanlikul ajal korraldati laulupäevi heal juhul iga viie aasta järgi,mille repertuaar oli enamasti ideetu ja ei välendanud töötajate huve. Nõukogude korra ajal on laulupäevad muutunud iga aastaga sisukamaks ja kunstiküpsemaks,andes tunnistust sisult sotsialistliku üldrahvaliku muusika kultuuri õitsengust. Rahvalaulikut vaimustatud värsid muusikas ja hingestatud lauludes ülistasid töötavaid inimesi oma nõukogude kodumaad ja parteid,kes on andnud temale õnneliku ja inimväärse elu.

Otepää laulupeod toimuvad kaunis Pühajärve pargis. Esimene rajooni laulupäev toimus 21-22.VII.1951.a. Laulupäeva ettevalmistustöödest langes suur osa rajooni partei-,komsomoli-ja nõukogude organite ning kultuurhariduslikele asutustele.

Laulupeol esinesid kuus koori. Ainult mudilaskoorid kandsid ette nelim pala:

1. Boris Kõrveri "Koolinoored nõuavad rahu"
2. Eesti rahvaviis "Ketrajad"
3. Leidik "Tooma laulukoor"
4. Rahu Nerges " Noorte turistide marss"

Laste laulukooride poolt kanti ette 3, kõigi koolikooride poolt kanti ette 2,naiskoorilt 3 ,segakoorilt 5, kõigi kooride poolt 3 pala.

Peale kooride esinesid veel rahvatantsijad (12 pala) rahvapilliorkestrid (3 pala) ja puhkpilliorkestrilt (4).

Otepää rajooni laulupidu avati rahvakunsti õhtuga muistsel Linnamäel päev enne laulupidu.Peale avasignaali marssisid 132 rahvatantsijat kaunites rahvariietes väljakule,neid saatis rahvapilli orkester mängides Leo Tautsi "Marssi". Ühiselt lauldi NSV Liidu hümni,ning sellele järgnesid ettekanded segakoorilt,rahvatantsijatelt, deklamaatoritelt,rahvapilliorkestritelt ja lõpuks jõu ning osavuse mängud (sookonn,rebase püüdmine ja köie vedu)

Otepää laulupidudele sõidavad alati paljud külastajad kogu Eesti NSV-st ja kaugemaltki. Juba isetegevuslased ise moodustavad 1134 liikmelise kollektiivi üle rajooni. Segakooridesse kuulus 168, naiskoori 60, rahvatantsurühma 132, rahva-ja puhkpilli orkestrisse 58, mudilsakoori 342, segakoori 52,lastekoori 322 osavõtjat jt. 1 [1])

Otepää rajooni II laulupäev toimus 14.VI.1953.a. Isetegevusest osavõtjate ja kollektiivide arv oli juba tunduvalt suurenenud.

---

1. Otepää rajooni Kultuuriharidusosakonna arhiiv, aastaaruanded,kaust nr. 7 1951.a.

Laulupäeval esines juba 17 koori endise kuue koori asemel,lo rahvatantsu ringi,4 rahvapilli orkestrit,kanneldajaid ja lõõtspilli mängijaid. Ettekannete hulk oli juba palju mitmekesisem. Koore juhtis A.Krents,solistina esines paremini M.All,. Külalistena oli saabunud Põltsamaa puhkpilliorkester,mida juhtis sm. Leemik. Kui laulukooride arv oli tunduvalt suurenenud võrreldes I rajooni laulupäevaga,siis rahvatantsu arvulises koosseisus oli tunduvat tagasiminekut. Peamine põhjus seisnes selles,et rahvamajade ja kolhoosiklubide juhatajatel,kes alahindasid rahvatantsu-kollektiivide tööd ja rahvatantsu juhtide puudumine kohtadel.[1]

1957.a. laulupidu toimus festivali pidustuste raames. Oli esindatud 33 laulukoori ansamblit ja üksikesinejaid kokku 572 tegelasega. Peale selle esinesid

18 rahvatantsu ringi	osavõtjaid	169
9 võimlemine	-"-	71
2 puhkpilliorlestrit	-"-	26
9 rahvapilli orkestrit j ansamblit	-"-	66
lo näiteringi	-"-	19o
Sellega esines 1957.a. laulupeol		lo94 isetegevuslast.

Rajooni laulupidude ettevalmistus ja läbiviimine on iga aastaga teinud edusamme,

---

1. Helise laul meie õnnelikust elust,võitlusest rahu ja kommunismi eest Ajaleht "Kommunismi Lipp" 16.VI.53 nr. 71

Tõeliselt rahvaliku iseloomu omandas nõukogude võimu aastail koorikultuur.Koorilaul kujunes kõige levinumaks kunstilise isetegevuse liigiks. Peaaegu igas rajooni ettevõttes ja kolhoosis tekkisid koorikollektiivid,mis demonstreerivad oma võimeid rajooni laulupidudel ja kunstilistel ülevaatustel.Laulupeod on muutunud üldrahvalikeks rahvuskultuuri pidupäevadeks.

Raamatukogud: Meie maal laieneb aastast aastasse kultuurihariduslike asutuste võrk.Teater,kino,raamatud,ajakirjad ja ajalehed on võtnud kindla koha töötajate elus.

Klubide ja raamatukogude arv linnas ja maal suurenes 1950.aastal 1940.aastaga võrreldes 15 %.Raamatute tiraaz kasvas sel ajavahemikul 84 % ja kinoseadiste arv 1,5 korda.[1]

Raamatukogudele on antud suured ja vastutusrikkad ülesanded elanikkonna teadlikkuse tõstmisel.Raamat on kujunenud iga inimese ustavaks sõbraks,millest on võimalik ammutada igakülgseid teadmisi.Raamatu äärmiselt tähtsale osale vihjas ka suur nõukogude kirjanik Maksim Gorki oma üteluses:"Kõiges,mis ainult minus on head,võlgnen ma tänu raamatule."Kui Kodanliku Eesti ajal tegutsesid ainult mõned üksikud raamatukogud,siis nõukogude korra viljastavates tingimustes on kogu meie maal rajatud tihe raamatukogude võrk.Viis-aastaku plaanid näevad ette pidevalt raamatukogude arvu edasist suurendamist.

---

1. K.Mihhailov,Nõukogude rahva teaduse ja kultuuri õitseng,"Kommunismi Lipp" lo.V 51.a. nr.25

Tunduvalt suurenes raamatukogude arv eriti külas.1952. aastal ulatus nende arv Otepää rajoonis iga 538 elaniku kohta keskmiselt üks avalik raamatukogu.Avalikes raamatukogudes oli 1952.aastal 25lo lugejat.Nõukogude võimu aastail on Eesti NSV-s partei ja valitsuse hoolitsusel ning majandusplaani teostamisel jõudsasti arenenud ja kasvanud riiklik raamatukogude võrk.Mitmekordistunud on ka riiklik raamatukogude raamatufond ja pidevalt on suurenenud lugejate arv.Nagu tabelist nr.2 näeme oli 1949.a. rajoonis 12 raamatukogu ja raamatufond ulatus 1949.a. 16.339. 8 aastaga suurenes see 4,6 korda tõustes 759790 raamatule. 1957.a. oli raamatukogude arv tõusnud 2o-le.Tabelist on välja jäänud Pikajärve Invaliidide raamatukogu,mis asutati 1956.aastal ja mille raamatukogu fond tõusis juba 1957.a. lõpuks 84o-le.1957.aastal põles üle 4ooo raamatu Pikajärve rahvamajas tuleõnnetuse tagajärjel.Rajooni raamatukogu Otepää linnas,olles riikliku keskseks raamatukoguks rajoonis omab eriti suurt tähtsust raamatukogutöö väljaarendamisel,sest tema põhilisteks ülesanneteks peale rajoonis asuvate elanike ning asutuste,ettevõtete ja organisatsioonide teenendamise kirjandusega ning bibliograafiliste teadmistega on veel külaraamatukogude metoodiline abistamine,raamatu propaganda,raamatufondide ja kataloogide organiseerimise alal.Oma ülesannete kõrgusel seisev rajooniraamatukogu töö on aluseks külaraamatukogude töö nõuetekohaseks väljaarendamiseks.Tabelist nr.2 nähtus,et 1949.- 1957.a. on tõusnud raamatutefond üle 3-me korra ja ulatub 7638 köiteni.

Rajooni raamatukogu poolt on organiseeritud ulatuslikumad raamatunäitused teemal: V.I.Lenini elu ja tegevus;meie suur ja võimas kodumaa; maailma rahvad võitluses rahu ja demokraatia eest;Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon j.t.

Kirjandusõhtuid on organiseeritud 1956.aastal ainult 1 ja 1957.aastal 3 korral.Nende ürituste läbiviimisel on käsitatud teemasid:M.Gorki elu ja looming;nõukogude patriotismist; A.H.Tammsaare loomingust jt.

Otepää Keskkooli kirjandusringi ja rajooni raamatukogu ühise töö viljana olid 1957.a. veebruaril kirjandusõhtud hästi ettevalmistatud.Teemaks oli "L.N.Tolstoi sünni-aastapäeva tähistamine." Tähelepanu äratasid välja pandud kirjaniku teosed ning elu ja loomingut käsitlevad artiklid.Valmistati ka suur tabel,kuhu kanti kirjaniku eluloolised andmed,märgiti tema teosed koos ilmumisaastatega. Tabeli keskel asus kirjaniku pilt,mille all Lenini ning teiste klassikute hinnang L.N.Tolstoi kirjandusliku tegevuse kohta.P

Pikema ettekandega esines kirjandusõpetaja,kes tutvustas kuulajaile Tolstoi kuulsusrikast elutööd.Katkendid teostest "Sõda ja rahu","Lapsepõlv","Poisiiga" ning "Noorus" lugesid õplased (Aart ja Prunel).

Kuni 1954.a. puudus Otepää rajooni keskuses iseseisev raamatukogu lastele.1957.a. andmeist nähtub,on 1954.a. asutatud Otepää rajooni Lasteraamatukogu,raamatute fond tõusnud 5279 eksemplarini.

Ühiskondlik-poliitilise kirjanduse propageerimiseks Otepää rajooni lasteraamatukogu korraldas raamatunäitusi :

1. "Õnnelik lapsepõli"
2. "V.I Lenin"
3. "Kirjandus võitluses rahu eest"
4. "Revolutsioonilaulikud"
5. "Kirjandus Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni 40.aastapäevaks."

ja viis läbi
vestlusi"kes on pioneerikonstruktorid."

"Laste elust kapitalistlikes maades."

"Festivaliüritused Moskvas"

"Kooli elavnurk ja katseaed"

"Otepää Linnamägi"

Põllumajandusliku kirjanduse propaganda teostamiseks Raamatukogu organiseeris raamatunäituse "Kevad aias ja põllul".

"Kogume ravimtaimi".

Tehnikaalase kirjanduse propageerimiseks raamatukogu korraldas raamatunäitused:

"Meisterda ise"

"Kirjandust tehnika huvilistele"

Ilukirjanduse ja lastekirjanduse propageerimiseks raamatukogu organiseeris uudiskirjanduse näitusi.Peale selle raamatunäitusi teemadel:

1.Gaidar - meie lemmikkirjanik.
2. Meie naiskirjanikke.
3. Muinasjutte.
4. Maršak - laste lemmikkirjanik.

Lasteraamatukogu viis läbi vestlusi ja ettelugemisi raamatutest teemadel nagu:

Curie "Minu ema Marie Curie" (5 korda).

Verner "Viieteistkümneaastane kapten".

"Kalurpoja kotkalend".

"Õlepullike - tõrvamullike".

"Pioneerid Suure Isamaasõja perioodil"

Zbanatsi "Kullilaane saladus".

Gaidar "Trummilööja saatus".

Raamatukogu valmistas plakateid nagu:

"Maailma kaardi juures".

"7.novembril möödub 4o aastat Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist".

Koostatud ohkka kirjanduse soovitusnimestikke.[1]

Raamatukogudel on lugejate teenendamiseks süstemaatiline kataloog ja alfabeetiline kataloog.

Suured summad on valitsus ja partei andnud Krüüdneri küla raamatukogule mille raamatute fond on suurenenud 14 korda arvates rajoniseerimisest.On loodud rida täiesti uusi raamatukogusid nagu Vana-Otepää rahvamaja juurde, Pühajärve sanatooriumi ja kolhoosidesse.Vana-Otepää raamatukogu on asutatud nõukogude korra ajal.Vaatamata oma lühikesele tegevusperioodile on ta ära teinud tõhusa töö nõukogude raamatu massidesse viimisel.Nagu andmetest nähtub on raamatute arve kasvanud 5539 eksemplarile,millest üle 65o

---

1. Otepää rajooni Kultuuriosakonna 1957.a. arhiivi kaust nr.7

eksemplari on põllumajanduslikku kirjandust,milline on kolhoositalurahvale eriti oluline.Peamisteks raamatukasutajateks ongi kolhoosnikud ja sovhoosi töölised.Aktiivsemate lugejakaartidelt(Mõttus,Käärik jt.)laiame loetud raamatute hulgas rohkesti põllumajanduslikn sisuga raamatuid,nagu "Kartulikasvatus","Kuiv ja soe karjalaut", "Silovalmistamine",Mitšurini ,Lõssenko jt.teoseid.Nende lugeja kaarditelt ei puudu ka ilukirjanduslikud teosed.

V.I.Lenin õpetab nägema avaliku raamatukogu uhkust ja au selles, "... kui laialdaselt kasutatakse raamatuid rahva poolt,kui palju on kaasa tõmmatud uusi lugejaid,kui ruttu rahuldatakse mistahes nõudeid raamatule".[1] Et raamatuid lugejaile lähemale tuua,selleks asutas Vana-Otepää raamatukogu endisesse Jüriöö kolhoosi ränd-raamatukogu.

Võrreldes ükskõik millise raamatukogu ~~XXXX~~ raamatutute arvuga peab ütlema,et lugejate arv on veel väga väike,mis on raamatukogude töös tõsiseks puuduseks.Raamatukogu juhatajad ei ole veel vajalikul määral teinud tööd nõukogude raamatute tutvustamisel kolhoositalurahvale. Kirjandusõhtuid viiakse harva läbi.Veel vähem korraldatakse kolhooside keskustes raamatute tutvustamisi,näitusi või kirjandusõhtuid,mis tooks kahtlematult kaasa lugejate arvu suurenemise.

Tihti ei oma raamatukogu juhataja ise täit ülevaadet oma raamatukogus leiduvatest raamatutest,mille tõttu ta ei ole suuteline tutvustama raamatukogu kasutajaid

---

1. V.I.Lenin,Teosed , 19 köide lk.249.

paremate kirjanduslike teostega.Raamatukogu juhataja ülesandeks ei saa lugeda mitte ainult raamatute laenutamist, vaid ka nõukogude eesrindliku kirjanduse tutvustamist laiadele elanikkonna hulkadele.

Vaatamata teatud saavutustele on Otepää rajooni raamatukogude töös tõsiseid puudusi.Raamatufondi komplekteerimisel ei ole alati kinni peetud komplekteerimise printsiipidest.Eriti ilmnes see Valgjärve raamatukogus,kus 44oo raamatu hulgas oli põllumajanduslikku kirjandust vaid 12o teost,millest oli ilmselt vähe,kui arvestada, et kolhoosi talurahvast ei huvita ainult ilukirjanduse lugemine,vaid nad ootavad praktilisi näpunäiteid põllumajanduslikes küsimustes.

Peamiseks põhjuseks raamatukogude puudulikus töös on kaadri valiku puudulikkus,sellest tingitud suur voolavus,vastavate erialaste ettevalmistamise puudumine ja vähene ning süsteemitu kontrolli teostamine kultuurhariduosakonna poolt.

Kodanlik ajakirjandus oli kodanluse ideede propageerijaks.Ta täitis Kodanlikus Eestis valitsevatelt reaktsioonilistelt klassidelt saadud ülesannet - uimastada rahvast,juhtida tema mõtteid kõrvale sotsiaalsest võitlusest ebaõiglasest võitlusest oma eluõiguste eest.

Nõukogude Eesti ajakirjandus on oma loomult sügavalt rahvalik ja tõetruu.Ta on kõige tihedamate sidemete läbi seotud rahvaga,teenib rahvast,tema kaastööliseks on rahvas ise.

Töölis- ja maakirjasaatjad võitlevad ausalt kommunistliku partei ürituse eest,nad on oma kodumaa tulihingelised patrioodid.Rahva endä,tööliste,kolhoosnikute ja haritlaste hulgas elades näevad nad aegsasti kõike uut ja eesrindlikku tõstavad üles kommunistliku ülesehitustöö kõige aktuaalsemaid küsimusi,paljastavad julgelt puudusi ja lünki meie töös.

Praegu antakse meie vabariigis välja 9 keskajalehte ja 12 ajakirja,mis on määratud kõigi erinevamatele töörahvakihtidele.[1] Elanikkond tellib ajalehti ja ajakirju Moskvast,Leningradist,Riiast ja mujalt Nõukogude Liidust samuti välismaalt.Otepää rajooni ajalehtede ja ajakirjade tellijate arv on pidevalt kasvanud,mida näitab järgmine tabel (nr.6)

Ajalehtede ja ajakirjade tellimine rajoonis.

6

Aasta	ENSV ajalehtede ja ajakirjade tellijate arv			NSV L Keskajalehed
	kohalik ajaleht	ajalehed	ajakirjad	tellijate arv
1951	786	2566	1o66	173
1956	1118	2188	1o97	195
1957	1791	4787	16o7	483

Andmed on võetud Otepää rajooni Sidekontori Ajakirjanduse Levitamise Ekspedeerimise Osakonnast.

1951,1956,1958.a. kaust 12. bilansidokumendid

Ajakirjandusepäev ,"Kommunismi Lipp" 4.V 1957.a.

NSV Liidu keskajalehti tellijate arv on lühikese aja jooksul peaaegu kolmekordistunud. 1951.aastal tellis NSV Liidu keskajalehti 173 inimest (Otepää rajoonist) 1957.aastal 483 inimest.

Vabariigi- ja rajooni ajalehe tellijate arv suurenes 2566-lt 1951.aastal 4787-le 1957.aastal. Kohalikku ajalehte tellis rajoonis iga 5 inimene (elanike üldarv rajoonis on 9750)

Ajakirjade ja ajalehtede lugejate arvu suurenemine tõestab, et kommunistlikku trükisõna autoriteet töötajate hulgas nõukogude aastail on suuresti kasvanud.

Rajooni ajalehe töö.

Otepää rajooni parteikomitee ja täitevkomitee ühiseks häälekandjaks on alates 1950.a. rajooni ajaleht "Kommunismi Lipp", mis ilmub kolm korda nädalas. Kuni 1956.a. ilmus ta ainult 2 küljelisena, hiljem vastavalt rahva nõudmisele ja vajadusele hakati rajooni ajalehte välja andma nelja leheküljelisena ja ajalehe tiraaž tõusis 1500-ni, hiljem on see arv pidevalt suurenenud. Ajaleht valgustas rajooni olukorda, levitas häid töökogemusi. Rajooni ajalehe töö-plaani kinnitab rajooni parteikomitee oma istungitel. Nii näiteks käsitas rajooni ajaleht 1954-55.aastal selliseid kultuuri- ja haridusalaseid küsimusi, nagu kultuurharidus-likud asutused kevadkülvi perioodil.

Välklehtedest ja seinalehtedest kolhoosis; suvise spordihooaja ettevalmistamine, eksamiteks ettevalmistamine (õpetaja kogemusi); kultuurhariduslikud asutused valimis-kampaanias; isetegevuskollektiivide tööst kunstilise ise-tegevuse ülevaatuse eel; tööst kolhoosi lasteaias; kolmanda

õppeveerandi lõpp üldhariduslikes koolides; rajooni laulupäevast; kooli seinaleht eksamite eel; kooliõpilaste suvepuhkuse veetmisest; koolinoorte spartakiaadist; küla ja kolhoosiraamatukogu elanikkonna teenendamisest; uueks õppeaastaks valmistumisest koolides; rahvamaja tööst kolhoositalurahva teenendamisel; noorsoo kasvatamise küsimusi väljaspool kooli; kuidas rajooni kultuurimaja abistab rahvamaja jne.[1)]

20. septembril 1955.a. kuulas EKP Otepää Rajoonikomitee rajooni ajalehe "Kommunismi Lipp" toimetaja sm. Tedre aruande ajalehe tööst, märkis ära puudused ja näitas teed ajalehe toimetuse töö parandamiseks.

Seinalehe töö.

Üheks ajakirjanduse vormiks on seinaleht. Nende tähtsamateks ülesanneteks on: võitlus partei ja valitsuse otsuste elluviimise eest, eesrindlaste töökogemuste levitamine, mahajääjate piitsutamine ja päevasündmuste kajastamine. Võitlus viisaastaku plaani täitmise eest peab kajastama igas numbris. Seinalehe ülesandeks on rõhutada seda, et viie aasta plaani täitmine oleneb iga töötaja tööst, sellest kuidas töötajad täidavad päeva-,kuu-ja aastaplaane.

Igakuine senalehe ilmumine rajoonis kolhoosides ja asutustes on end nõukogude võimu perioodil täielikult õigustanud. Mitmed rajooni ettevõtete ja kolhooside asutustes ilmuvad seinalehed võitlevad aktiivselt eesseisvate ülesannete lahendamise eest. Nii näiteks Vidrike kolhoosi seinaleht "Hääl" avaldas oma 1957-nda aasta veebruari kuu numbris juhtkirja "NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste eel", mis oli kohaliku eluga seotud ja andis agitaatoritele konkreetseid ülesandeid valimiste-eelses selgitustöös. Seinaleht kutsub kolhoosnikuid

---

1) "Kommunismi Lipp" 1954 - 1956 aastakäigud.

üles andma uusi töövõite NSVL Ülemnõukogu valimiste auks ja rõhutab,et esmajärjekorras on vaja kiiresti täita metsatööde ülesanne. Seinaleht näitas artiklis "Metsatööde käigust kolhoosis" metsatööde eesrindlasi, kelledeks olid sm-d Kuld,Tamm ning Väliste ja toonitab,et nende järel on vaja joonduda ka teistel metsatöölistel.

Ka Valgjärve külanõukogu seinaleht "Koit" j.t. toovad artikleid vajalikel aktuaalsetel teemadel.

Peab aga märkima,et osa seinalehti avaldavad sõnumeid üldsõnaliselt,deklaratiivselt ja eemal kohalikust elust. Eriti kannatavad selle all rajooni tarbijate kooperatiivi,sidekontori ja apteegi seinalehed "Kaubandus", "Sidelane" ja "Rohuteadlane". "Kauabandus" avaldab näiteks artikli "Agitaatorite ülesanded NSV Liidu valimistel", millest ei leia ühtki sõna agitaatori tööst kooperatiivis.

Üheks tõsiseks puuduseks on ka see,et mõned seinalehed hoiduvad kriitikast.

Seinalehtedega täidavad ka välklehed võrdset ülesannet,mida antakse välja kolhoosis hoogtöö aegadel isegi nädalas kord ja valguslehed,mis ilmuvad kinofilmide demonstreerimise eel rahvamajades ning koostatakse kolhoosi elu teemadel.Valguslehtede väljaandmist organiseerivad kolhoosi seinalehe toimetused kohtadel.

Otepää rajooni kultuurmassilise töö juhid alustasid koheselt peale rajoniseerimist nende klubitöö vormide

kasutamisega. Eriti tunnustatud olid Valgjärve ja Pikajärve rahavamaja koostatud valguslehed. Eesrindlaste töökogemuste populariseerimine ja mahajääjate kritiseerimine valguslehtedes aitas kaasa tõhusalt ürituste heale kordaminekule.

Kino

Elanikkonna üheks kasvatusvahendiks, nende kultuurharidusliku taseme arendamiseks on meie maal loodud ränd- ja kohalike kinode võrk. Partei ja valitsuse hoolitsust selle kultuuritöö lõigu eest demonstreerib rajoonis üha kasvav kino võrk.

Otepää rajoonis kodanliku võimu ajal puudus kino. Kinofilme demonstreeriti Otepää Linna Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu majas, mis purustati 1944.a. fašistide poolt. Nõukogude võimu algperioodil kinofilme võis vaadata ainult Otepää Keskkooli saalis, milline ruum oli kitsas ning segas normaalset koolitööd. Uue kino ehitustöödega alustati IV viisaastakul alguses ja anti ekspluatatsiooni 1947.a. Kino saal mahutab 150 inimest. 1950.a. andis kohalik kino veel nädalas 3-4 seanssi ja teenendas peamiselt linna elanikkonda.

5

	Kinode arv r-nis		Demonstreeritud seansside arv			Kino külastajate arv		
	Paik.k.	ränd	laste	täisk.	kokku	laste	täisk.	kokku
1949.a.	1	-			182			994
1951 "	1	2			450			27000
1955 "	2	3	248	1383	1631	16730	64982	81712
1957 "	2	4	274	1937	2211	13040	102800	115840

1. Otepää rajooni kino aruandlus 1951.a. Otepää rajooni arhiiv fond nr.45, nimistu 1, arhiiv 5 ja Otepää rajooni
1 kinofikatsiooni osakonna arhiiv, aasta aruanded 1955, 57 a.

Kinovõrk suureneb pidevalt,(tabel nr.5) eriti rõõmu valmistas kolhoosi talurahvale rändkinode arvu suurenemine. Kui 195o.a. ei olnud veel ühtegi rändkino siis 1957.a. oli see arv tõusnud juba 4-le. Paikkinode arv kasvas Pühajärve Sanatooriumi arvel. 1955.a. algul. Elanikkonna suurt huvi kinofilmide vastu näitab kujukalt kinokülastajate arvu suurenemine üle loo korra võrreldes 1949-t aastat 1957.aastaga.

Aeglaselt tõusnud lastele antavate kinoseansside arv ja lastefilmide külastajate arv on isegi langenud. Selline puudus on tingitud rajooni kinofikatsiooni osakonna halvast tööst,kes ei suuda küllaldaselt kindlustada lastepäraste filmide demosntreerimist. Lastele pakutakse tihti eriti maal filme, mis ei ole nende arengutasemele alati vastav. Häid laste filme on veel võrreldes teiste filmidega vähem ja ~~sello~~ sellest tuleneb,et maarajoonid saavad harva tõeliselt lastepäraseid filme.

Raadio

Töötajate kommunstliku kasvatuse tähtsaks vahendiks o on raadio.Raadio on nõukogude rahva kõige laiemate hulkade poliitilise selgitustöö ja kultuuritaseme tõstmise vahendiks.

V.J.Lenin rõhutades suuri võimalusi,mida avab raadio kõnede,ettekannete ja loengute edasiandmiseks Moskvast ja liidu vabariikide pealinnadest märgib 1922.a. mais,et

" .... mingil juhul ei tule säästa vahendeid raadio-telefoni side organiseerimisel lõpule viimiseks ja täiesti töökõlblike valjuhääldajate tootmiseks " 1)

---

1) V.J.Lenin ,Teosed kd.,33 lk. 324

Raadiotehnika areng võimaldas Lenini juhendid ellu viia. Nagu näitab tabel nr. 4 on rajoonis laiendatud raadio-jaamade võrku. Raadio on läinud nõukogude inimeste elu--olusse.Kolhoosnikud kuulavad raadio kaudu loenguid põllumajanduse eesrindlaste kogemustest,saavad spetsialistidelt praktilisi nõuandeid kolhoosi tootmise mitmesuguste alade kohta.

radiofitseerimise ettevalmistused algasid Otepää rajoonis nõukogude võimu taaskehtestamisega ning IV viisaastaku lõpuks oli rajoonil oma raadiosaatejaam ja 1950.a. jooksul ehitati 2o kuuldepunkti Otepää linna. Sellest ajast on pidevalt toimunud raadio kuuldepunktide juurdeehitamine 3o-6o võrra aastas.Eriti suurenes nende arv 1953 aastal.Raadiofitseerimistöödega alustati ka kolhoosiküla s, mille algatajaks oli Suure Oktoobri kolhoos,kes muretses endale samal aastal ka raadio saatejaama.

tabel nr.4

Raadiofitseerimine Otepää rajoonis

aasta	Kuuldepunkte			Raadiovastuvõtjaid		
	linn	maa	kokku	maa	linn	kokku
1950	2o	-	2o	45/		
1951	63	/	63	1o3/	48	151
1952	89	/	89	123/	74	197
1953	13o	3o suur okt	16o	142/	69	211
1954	16o	94	254	142	73	215
1955	192	128	32o	142	74	216
1956	258	162	42o			
1.I.1957	298	199	497	151	131	282
1.I.1958	299	2o2	5o1	251	146	397

1) Vastavate aastate 1950-1957 bilansidokumentide kaustad nr.9 Otepää rajooni Sidekontori arhiiv Otepää

Otepää rajooni raadiosaatejaam oma tegevuse esimestel aastatel andis translatsioonivõrku vabariiklikke saateid. Alates 1955.a. kannab üle ka kohalikke saateid kord nädalas 2-3 tundi .

Kuna kohalikke saateid saab kuulata ainult rajooni oma translatsioonivõrgust omandavad radiofitseerimistööd üha laiema ulatuse. 1958.a. tõusis raadiokuuldepunktide arv Otepää rajoonis 5ol-le,mis veel kaugeltki ei rahulda elanikkonna vajadusi (tabel nr. 4) Kohalikud saated huvitavad rajooni elanikke eriti,sest nad on seotud rajooni tegeliku eluga. Kohalikes saadetes esinevad: rajooni töö eesrindlased,isetegevuslased,kooliõpilased,lasteaia mudilased,rajooni parteikomitee töötajad päevakohaste vestlustega jne.

Raadiovastuvõtjate arv rajoonis on kasvanud tunduvalt aeglasemas tempos,kui võrrelda (tabel nr. 4) raadiokuuldepunktide arvu kasvuga. Seda põhjustas suures osas rajooni alalise elektrivoolu puudumine kuni 1957.aastani. Kuni 1957.a. andis elektrivalgust Otepää linnale kohalik elektrijõujaam mille vool oli ebaühtlane ja võis kastada ainult hommikuti ja õhtuti.Rajooni elektrifitseerimise plaani kohaselt viiakse 1951 aastal lõpule rajooni elektrifitseerimine. Praegu kasutavad alalist elektrivoolu Otepää linn ja ainult 3 rajooni kolhoosi.Elektrifitseerimise lõpule viimisega täitub V.J.Lenini unistus sellest,et "me peame talupoegadele näitama,et tööstuse organiseerimine kaasaja kõrgel tehnilisel baasil,elektrifitseerimise baasil,mis seob linna ja maa,teeb lõpu vaenule linna ja maa vahel, annab külale võimaluse kultuuriliselt areneda,võita

---

1) V.J.Lenin Aruanne ÜKTK ja RKN-i tööst.Teosed nr.3o lk3o8

Kommunistliku partei ja nõukogude valmtsuse juhtimisel ning ühiskondlike organisatsioonide aktiivsel osavõtul teostatud kultuurhariduslik töö aitas kaasa kommunismi ideede levimisele laiades rahvahulkades.

Vaatamata mõningatele puudustele, mis avaldasid negatiivset mõju kultuurmassilise töö arengule Otepää rajoonis, arenes nõukogude kultuur sõjajärgseil aastail seninägemata kiiresti ning põhiliselt õiges suunas.

Rajooni kultuurimaja, rahvamajade ja kolhoosiklubide isetegevuskollektiivid on mõistnud õigesti kommunistliku partei poolt püstitatud ülesandeid ja nende osatähtsust töötajate poliitilisel kasvatamisel, nende innustamisel majanduslike ülesannete lahendamisel ja rahva kultuurilisel kasvatamisel.

V KULTUURI- JA HARIDUSTÖÖ JUHTIMISEST RAJOONIS.

Alates Nõukogude riigi olemasolu esimestest päevadest on partei kandnud väsimatut hoolt töötajate kultuurilise taseme tõstmise eest, maa kultuurhariduslike asutuste võrgu laiendamise ja nende töö parandamise eest. Kuni Eesti NSV rajoniseerimiseni juhtis Otepääl majanduse ja kultuuritööd Tartumaakonna TSN TK oma hariduse- ja kultuuriosakondade kaudu. 1950.a. võttis ENSV Ülemnõukogu Presiidium vastu seadluse "Maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s", mis muutis oluliselt vabariigis kehtinud administratiivterritoriaalset jaotust ja ühtlustas selle NSV Liiduga.[1] Sama seadusega moodustati Otepää rajoon endistest Tartu- ja Võru maakonna aladest. Loodud Otepää rajooni kuulusid järgmised külanõukogud: Otepää, Päidla, Vidrike, Voki, Krüüdneri, Vana-Prangli, Kaagvere, Kooraste, Pikajärve ja Valgjärve ning keskusega Otepää linn. 1956.a. ühendati osa külanõukogusid ja jäid Otepää, Pühajärve, Veski, Valgjärve nin Koorraste külanõukogud.

Partei ja komsomoli rajoonikomitee juhtiv osa noorsoo kasvatamisel.

Kultuurhariduslike asutuste töö põhiline edu sõltub sellest, kuidas neid juhivad partei- ja komsomoli algorganisatsioonid ning külanõukogud. Et tagada kultuurhariduslike asutuste normaalne töö, peavad partei-algorganisatsioonid ja kultuuriosakond tõsiselt tegelema kultuurialase kaadri valiku, paigutamise ja kasvatamise küsimustega. Rajooni täitevkomitee ja parteikomitee on pidevalt tegelenud kultuuri ja haridustöö küsimustega ning saavutanud seda, et rajoonis pidevalt tõuseb õppeedukus, täidetakse üldist

---

1) ENSV-s kehtiva ja enne maarajoonide moodustamist kehtinud administratiiv-territoriaalse jaotuse võrdlus-tabel, ERK, Tallinn, 1951.a. lk.3.

koolikohustust, on täienenud koolidevõrk, raamatukogud, klubilised asutused, levinud raadio ja kino rajoonis.

Otepää rajooni kolhoosides oli 1952.a. kaugelt üle 3oo noore, kuid väga paljud neist ei töötanud välja isegi ettenähtud normipäevade miinimumi. Nii näiteks "Võitja" kolhoosis kõik 30-60-ne aastased kolhoosiliikmed ületasid ettenähtud normipäevade miinimumi, töötades põllunduses välja keskmiselt 300 - 500 normipäeva, siis enamik kolhoosi noori ei töötanud välja isegi 25-50 normipäeva. Teiste eeskujuks ei olnud ka kommunistlikud noored. Mõned neist istusid tegevusetult kodus, mõned otsisid tööd mujal. Otseselt tootmistööl töötas väga harva mõni kommunistlik noor. Selletõttu kaotasid kommunistlikud noored teiste noorte silmis autoriteedi. "Võitja" kolhoosis siis veel parteialgorganisatsiooni ei olnud ja komsomoli rajoonikomitee töötajad külastasid seda kolhoosi harva. Partei rajoonikomitee piirkonnainstruktori ametikoht oli komplekteerimata pikemat aega. Sulaoja kolhoosis oli küll parteiorganisatsioon, kuid kolhoosi kommunistid ei arutanud kommunistlike noorte tööd, ei suunanud ega kasvatanud neid. Suuri puudusi esines ka komsomoli rajoonikomitee töös, mis oli eluvõõras, ei arvestanud noorte huvisid. Ei osatud alati õigesti noortele läheneda ega leida peamist lüli komsomoli töö organiseerimisel ja parandamisel.

Komsomoliorganisatsioonide parteilise juhtimise parandamiseks on komsomolitöö küsimustpidevalt arutatud partei rajoonikomitee instruktorite gruppide nõupidamistel, millest võttis osa üks komsomoli rajoonikomitee sekretäridest. Nendel nõupidamistel analüüsitiolukorda ühes või teises komsomoli organisatsioonis. Piirkonnainstruktorid informee-

risid oma tegevusest komsomolitöö osas ja ühiselt selgitati välja edaspidised töövormid vastavalt igale komsomoliorganisatsiooni iseärasustele.

Partei rajoonikomitee instruktorid võtsid tavaliselt osa komsomoli rajoonikomitee büroo istungeist, kus arutati nende piirkonnas oleva kolhoosi komsomoliorganisatsiooni tööd. Samuti käisid kõik parteikomitee piirkonnainstruktorid neil komsomoli rajoonikomitee pleenumitel ja nõupidamistel, kus afutusele tulid kolhoosside komsomoliorganisatsioonide töö.

Suureks abiks komsomolitöö parteilise juhtimise tugevdamisel oli ka partei rajoonikomitee poolt korraldatud seminarid parteiorganisatsioonide sekretäridele, kus komsomoli rajoonikomitee töötajad käsitlesid komsomoli ja noorte kasvatusküsimusi. Noorte kaasatõmbamist komsomoli organisatsiooni üritustele andis tõuke 1956-1957.a. noorsoofestivali ettevalmistamine.

Kuna rajooni noorsoofestivali organiseerimiskomitee poolt oli festivalieelne noorte sotsialistlik võistlus organiseeritud punktidesüsteemi alusel, siis oli tähtis iga uus üritus, iga edusamm, mis saavutati kolhoosinoorte kaasatõmbamisel ühistöösse. Korraldati hoogtööpäevikuid karjale okassööda kogumiseks, kartulipanekul olid noored agaramad töötajad ja nende algatusel ning osavõtul külvati juurvilja kolhoosikarja söödabaasi kindlustamiseks. Perioodiliselt tegid noored kokkuvõtteid sotsialistliku võistluse tulemustest, noorte poolt väljatöötatud normipäevadest ja isetegevusringide tööst, arvestades, kellel on kõige rohkem punkte.

Kommunistlike noorte ja noorte nõupidamisel hakati pidevalt arutama töödistsipliini kõvendamise küsimust.

Komsomoli rajoonikomitee soovitusel korraldati noorte väljasõite naaberkolhoosidesse, milledest eriti huvitavaks kujunes sõit "Kirovi" nimelisse kolhoosi 1956.a. juunis. Selliste ürituste korraldamine tugevdas noorte kollektiivi, aitas kaasa selle väljakujunemisele. Noorte töös saavutati üldine tõus, sest kogu nende jõud suunati sellele, et tulla noorsoofestivalil võitjaks.

Pidevalt korraldati talvel huvitavaid suusavõistlusi. Kommunistlike noorte autoriteet kasvas kiiresti. Kui varem kommunistliku noorsooühingu read visalt kasvasid, siis 1957.a. juuli, august oli komsomoli juurdekasv märgatav.

Kolhoosi noortekollektiivid tugevnesid iga päevaga ja hakkasid lahendama üha suuremaid ülesandeid. Noortekollektiivide vaheliseks sotsialistlikus võistluses saavutasid 1957.a. Suure Oktoobri holhoosi noored rajoonis esimese koha.

Saavutatud edusammud näitasid, kuidas noored muutuvad aktiivseks jõuks kolhoosis, kui nende tööd oskuslikult suunati. Parteiorganisatsioon kommunistid aitasid leida noorte eneste keskelt õigeid juhte, aitasid planeerida noorte tööd ja õigesti jaotada ülesandeid noorte vahel. Kommunistid oskasid kommunistlikele noortele näidata kätte nende juhtiva osa noortekollektiivis, mille tulemusena tõusis komsomoliorganisatsiooni autoriteet ja kasvas noortes kõige tähtsam - armastus töö vastu. Järjest rohkem noori siirdus tootmistööle. Kommunistlik noor Linda Puusepp, kes enne töötas külanõukogus, hakkas tööle lüpsja-karjatalitajana. Võitja kolhoosis 1957.a. valiti kolhoosi komsomoli sekretäriks ja võeti vastu Partei liikmekandidaadiks.

Tänu parteilise juhtimise tugevnemisele on märgata aktiivsuse tõusu kogu rajooni noorsoo hulgas. Eriti aktiviseerus see töö kui EKP Otepää rajoonikomitee esimeseks sekretäriks valiti sm. Pärtelpoeg ja kui ELKNÜ Rajoonikomitee sekretärina töötas sm. Lott. Need kommunistid elasid kogu hingega kaasa noorsoo kasvatamisele. Nii oli 1957.a. Otepää rajooni noortele paljude uute algatuste aastaks: Pühajärve kolhoosis viidi läbi komsomoli pulmad, kus kolhoosi traktorist abiellus kooliõpetajaga - mõlemad kommunistlikud noored. Pulmapidu korraldati kolhoosi ja kooli poolt komsomoli rajoonikomitee initsiatiivil. Toimus passide pidulik kätteandmine noortele.Noorsoo festivali raames korraldati maskeraadid, noort eesrindlaste õhtud jne.

1957.a. mai kuul toimus "Punase Lipu" kolhoosis partei kandidaadigrupi ja komsomolialgorganisatsiooni ühine koosolek. Päevakorras oli kolhoosi komsomolialgorganisatsiooni osa kultuurmassilises töös. Ettekandega selles küsimuses esines komsomolialgorganisatsiooni sekretär Viivi Haljamäe, kes tõi esile puudusi ja nende põhjuse, mis pidurdavad kolhoosis kultuuritööd.

Sellise päevakorraga koosolek oli väga vajalik kuna kolhoosis oli halvenenud töö rahvatantsurühma, laulukooris ja samuti näiteringis. Kommunistlik noor E. Valge märkis, et see töö lasti minna isevoolu teed, proovid toimusid juhuslikult jne., kuid kolhoosipere ootab meilt isetegevuslikke ettekandeid.

Samal koosolekul arutati näitliku agitatsiooni parandamise küsimust ning leiti tee, kuidas viia agitatsioon lähemale tegelikule elule ja päevaülesannetele. ELKNÜ Otepää Rajoonikomitee sekretär sm. Kolu, kes võttis osa koosolekust soovitas tööülesanded jaotada algorganisatsiooni komitee liikmete vahel nii, et iga ürituse eest oleks vastutaja. Määrati kindlaks, kes vastutab välklehe iganädalase ilmumise eest, kes vastutab võrkpalliväljaku rajamise eest jne. 1957.a. juunikuul arutas ELKNÜ Otepää Rajoonikomitee pleenum sporditööd ja spordibaaside rajamise olukorda rajoonis. Selle küsimuse arutamine pleenumil oli väga vajalik, sest spordi ja kehakultuuri massidesse viimise, eriti aga kolhoosinoorsoo hulkadesse viimise alal on rajoonis suuri puudujääke.

Rajoonikomitee sekretär sm. I. Lott võis oma ettekandes märkida ainult "Rahvaste Sõpruse" kolhoosinoore, kes leidsid õhtuti aega harrastada kergejõustikku ja pallimängu. Kuid mujal, näiteks Järvesalu, "Tõusva Elu" ja Nõuni kolhoosis, kus oli palju noori, ei viljeldud ühtegi spordiala, kuigi neis kolhoosides oli häid sportlasi, nagu näiteks Järvesalus vabariigi tunnustatud kabetaja Austa, Nõuni kolhoosis korvpallur Kook ja võrkpallur Sirka, kes oleks võinud olla initsiaatoreiks.

Lenini nimelises kolhoosis oli 40 noort, kuid spordiga seal ei tegeletud. Nad ei ilmunud ka Kooraste spordipäevale. Samuti jäid eemale Otepää masina-traktorijaam, Kirovi nimelise kolhoosi j.t. kollektiivid. Üldse ei korraldatud kolhoosisiseseid võistlusi.

Tegelikult kolhoosinoorsugu tundis huvi spordi vastu ning nende seas oli küllalt sportlike eeldustega noori, kuid nad jäid eemale organiseerimistöö puudumise tõttu. Selles osas oli puudusi rajooni kehakultuuri ja spordikomiteel ning VS "Jõud" rajooninõukogul, kelle ülesandeks oli rajoonis sporditöö juhtimine. EKP Otepää Rajoonikomitee sekretär sm. Pärtelpoeg märkis, et VS "Jõud" oli kaua aega organiseerumisjärgus. Kõikides kolhoosides ei moodustatud kehakultuurikollektiive. Rajooni spordikomitee esimees sm. Väärand ja spordikooli direktor sm. Miggur tegelesid ainult tippsportlastega ning olid maanoored hoopis unustanud. Vähe tegelesid sporditöö organiseerimisega ka komsomoli rajoonikomitee instruktorid sm-d Sinimäe ja Laos.

Komsomoli algorganisatsioonide sekretärid unustasid

nõuda kehakultuurikollektiivide esimeestelt nende kohustuste täitmist. Pleenumil tehti rida ettepanekuid kehakultuuri- ja sporditöö parandamiseks.

Kultuurharidustöö ulatus külas ja kolhoosnikute kultuurilised vajadused on sedavõrd kasvanud, et kohalikele nõukogudele üksi ei oleks jõukohane toime tulla oma ülesannetega sellel alal. Kohalikе nõukogude saadikuile ja täitevkomiteedele tuli appi rohkearvuline nõukogude intelligents.

Rohkearvuline külaintelligents on muutunud partei aktiivseks abiliseks kolhoositalurahva kommunistlikul kasvatamisel, poliitmassilise ja kultuurharidusliku töö läbiviimisel kolhoosnikute hulgas.

EKP rajoonikomitee organiseeris iga kolhoosi ja suuremate asutuste juurde agitkollektiivi. Agitkollektiivi kuulusid töötajad kolhoosi igast brigaadist, lähemast koolist õpetajad, kultuuri-asutuste töötajad, põllumajanduse spetsialistid.

Et saada ülevaate, kuidas agitkollektiivide tööst võtsid osa kultuuri- ja haridusala töötajad on äratoodud 1954.a. rajooni parteikomitee poolt kinnitatud koosseisud viie kolhoosi kohta.

Agitkollektiivide koosseis.

	Nõuni	Vorošilovi nim.	Kirovi nim.	Mitšurini nim.	Lenini nim.
gitkollektiivi liikete üldarv	15	13	12	13	27
petajaid	3	1	-	3	5
õllumajand.spetsial.	1	1	1	1	-
rmi juhatajaid	2	1	1	3	1
rigadire	-	-	1	1	-
lhtkolhoosnikke	6	9	8	5	18
ultuuriasutuste tööt.	2	1	-	-	1
eisi teenistujaid	1	-	1	-	2
ariduse järgi - kõrgem	1	-	-	-	-
esk	6	1	2	3	6
õpetamata kesk	2	4	4	4	4
uni 6 kl.	6	8	6	6	17
LKP liikmed	-	-	-	-	1
LKNÜ liikmed	4	5	3	4	8

1954.a. oli kolhoose 19 ja agitkollektiivid igas kolhoosis, kuid juba viis kolhoosi agitkollektiivi koosseisud näitavad hariduse ja kultuuritöötajate osa poliitmassilise töö läbiviimisel maal.

EKP Otepää Rajoonikomitee korraldas 1957.a. veebruari kuul Pikajärve rahvamajas seminari rajooni kolhooside ja asutuste partei ja komsomoli- algorganisatsioonide sekretäridele, agitpunktide, agitkollektiivide ja rahvamajade juhatajatele. Seminarist võttis osa ligi 70 inimest. Ettekandega "Kuidas koostada massilise poliitilise töö plaane" esines EKP Otepää Rajoonikomitee propaganda ja agitatsiooniosakonna juhataja asetäitja sm. Kraemer, kes näitas Lenini nimelises kolhoosis väljatöötatud massilise poliitilise töö plaani alusel konkreetselt, kes peavad osa võtma tööplaani koostamisest ja milliseid üritusi planeerida.

Lenini nimelise kolhoosi mainitud tööplaani koostamisest võtsid osa parteialgorganisatsiooni sekretär, kolhoosi esimees, komsomoli-algorganisatsiooni sekretär, partei rajoonikomitee instruktor, agitpunkti ja agitkollektiivi juhataja, naiskomisjoni esimees, vabatahtliku tuletõrjeühingu esimees, ALMAVÜ ning Punase Risti Seltsi esimees jt. Seda oli vaja selleks, et saavutada koordineeritud töö, sest muidu nokitses igaüks omaette, või ei teinud üldse midagi.

Massilise poliitilise töö plaani sisu, näiteks veebruari kuu kohta 1957.a. haaras järgmisi üritusi: esimeses punktis oli ette nähtud partei-algorganisatsiooni lahtine koosolek kevadkülviks ettevalmistumise küsimuses. Siin talitas parteiorganisatsioon õigesti, sest küsimus oli oluline, kuhu oli

vaja kutsuda ka kolhoosi brigadire, seppi, laohaoidjaid ja teisi, üheskoos analüüsida tööd sel alal ning kavandada edaspidised teed.Plaani teises punktis oli ette nähtud komsomoliorganisatsiooni koosolek päevakorraga: 1. Komsomoli võitlustraditsioonid (ELKNÜ Otepää Rajoonikomitee sekretäri sm. Loti vestlus). 2. Kirjade saatmine Suurest Isamaasõjast osavõtnutele ja langenute perekonnaliikmetele, et kutsuda nad rahvamajja Nõukogude armee aastapäeva tähistamise koosviibimisele.

Järgmistes punktides oli ette nähtud aktiivi koosolek, loomakasvatajate nõupidamine, temaatiline õhtu: "Maailma noorsugu valmistub noorsoofestivaliks"; agitaatorite valimiseelne nõupidamine, küsimuste-vastuste õhtu, kolhoosi üldkoosolek.

Erilised üritused oli planeeritud vabatahtlikele organisatsioonidele. Näiteks spordiorganisatsioon "Jõud" kollektiivi esimees oli planeerinud veebruari kuule male-kabe simultaani, ALMAVÜ organisatsioon - kohaliku õhukaitse õppused, tuletõrjeühing kontrollis tuleohutuse eeskirjadest kinnipidamist kolhoosnikute individuaalhoonetes, Punase Risti Seltsi liikmed korraldasid vestluse tuberkuloosist ja sellest hoidumisest ning organiseerisid sanitaarõppuseid, naiskomisjon tegi ettevalmistusi naistepäevaks ning organiseeris käsitöid noorsoofestivali konkursile.

Kolhoosi massilise poliitilise töö plaan oli välja pandud rahvamajas, kus viidi läbi seminare ning ideoloogilisel rindel töötajatel oli sellest nii mõndagi õppida.

Näpunäiteid sotsialistliku võistluse organiseerimisest

ja näitliku agitatsiooni korraldamisest andis rajooni parteikomitee propaganda- ja agitatsiooniosakonna juhataja sm. George. Ta tõi näiteid kohaliku Lenini nimelise kolhoosi, Pikajärve rahvamaja ja agitpunkti kogemustest. Seminarist osavõtjad võisid tutvuda rahvamajas ja agitpunktis väljapandud loosungitega, plakatite, diagrammide, välklehe, satiirilehe ja teiste näitlike agitatsioonitöö vormidega.

Analüüsiva ettekandega "Meie rajooni põllumajandus" esines EKP Otepää Rajoonikomitee I sekretär sm. Pärtelpoeg, kes andis konkreetset materiali seminarist osavõtjatele rajooni põllumajanduse edasimineku kohta, et nendel oleks võimalik oma vestlusi ja ettekandeid kolhoosnikele siduda kohaliku elu faktidega.

Seminaris kuulati ettekandeid ka sise- ja välispoliitika sündmustest ning NSVLiidu maapõuevaradest ja käidi Lenini nimelise kolhoosi sea- ja linnukasvatuse farmides.

Sellisel kujul läbiviidud seminarid rajooni parteikomitee initsiatiivil abistasid ja suunasid kultuurharidusala töötajaid, kelledel oli tõsiseid raskusi kultuurmassiliste töövormide leidmisel.

Loenguline töö.

Parteiorganisatsioonid ja rajooni nõukogu võtsid loengulise töö aluseks V. I. Lenini näpunäite " ... on vaja, et meie propaganda, meie juhendid, meie brošüürid vastu võetakse rahva poolt tegelikkuses ja et selle tulemuseks oleks rahvamajanduse parandamine".[1]

Otepää kultuurimaja juures oli 1951.a. 26-liikmeline lektorite grupp. 1951.a. peeti elanikkonnale ligi 82 loengut ja ette-

1) V. I. Lenin, Teosed, 33 kd. lk. 56.

kannet poliitilistel ja loodusteaduslikel teemadel. Rajooni arstid ja õpetajad esinesid sageli loengutega.

Loengulises töös oli varem tõsiseid puudusi. Mõnede loengute tase polnud küllalt kõrge, harva demonstreeriti koos loengutega populaarteaduslikke filme. Kuulajad lahkusid loenguilt rahulolematutena. Seepeale rajooni nõukogu täitevkomitee lülitas oma tööplaani küsimuse lektoritegrupi tegevusest. Rajooni parteikomitee propaganda ja agitosakond kontrollisid ja abistasid loengulise propaganda olukorda parandada. Töötati välja loengute pidamise plaan.

Kuna loenguline töö oli killustatud mitme grupi vahel nagu kultuurimaja, propaganda-osakonna, tervishoiu-osakonna juures jne., siis 1957.a. ühendati ja anti keskne juhtiv koht loengulise töö alal ENSV Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Otepää Ühingu osakonnale, kus läbiviidud loengute arv tunduvalt suurenes.1956/57 oktoobrist veebruarini peeti 68 loengut, 1957/58 samadel kuudel peeti 395 loengut. Kui terve 1957.a. jooksul viidi läbi 405 loengut, siis ainult 1958.a. esimese kvartali jooksul viidi läbi 308 loengut.[1] Loenguline töö on paranenud. NLKP KK otsuse kohaselt teostatud paralleelismi likvideerimine loengulise propagandaga tegelevate organisatsioonide töös on end täielikult õigustanud ja avaldanud positiivset mõju loengulisele tööle.

Massilise poliitilise töö heaks vormiks olid kujunesid küsimuste ja vastuste õhtud. Kogemused näitasid, et hästi ettevalmistatud küsimuste ja vastuste õhtud olid tõhusaks agi-

1) EKP Otepää rajoonikomitee prop. osak. loengute registreerimise kaust.

tatsiooni- ja propagandatöö vormiks, mis aitasid töötajaile selgitada neid erutavaid küsimusi, samal ajal, kui tavaliste massilise töö vormide korral paljud neist küsimustest pahatihti ilma vastuseta jäid.

Ideoloogilise töö taset tõsta ning seda kommunismi ehitamise praktiliste ülesannete lahendamisel ja töötajate sotsialistliku teadlikkuse tõstmisele suunates on vaja alati meeles pidada partei XX kongressi juhendit selle kohta, et "parteiorganisatsioonid on kohustatud suurendama valvsust ideoloogilises töös, rangelt kaitsma marksistliku teooria puhtust pidama otsustavat võitlust kodanliku ideoloogia retsidiivide vastu, intensiivistama pealetungi kapitalismi iganditele inimeste teadvuses, paljastama nende kandjaid." 1)

Rajooni ametiühingute töö.

Ametiühinguorganisatsioonid nõukogude riigis teostavad töötajate kommunistlikku kasvatust ja võitlevad nende igakülgse heaolu eest.

Haridustööliste hulgas kommunistliku kasvatuse läbiviimiseks, organiseeris Haridustööliste ja Kultuuritööliste Ametiühing Otepää Rajooni kohalikud komiteed pidevalt ajalehes ilmuvate partei ja valitsuse otsuste läbiarutamist.

---

1) EKP KK aruanne EKP X kongressile. EKP KK esimese sekretäri sm. Käbini aruandekõne.

Ajalehe materjali läbitöötamiseks oli koostatud vastavad plaanid, kusjuures igal nädalal viidi läbi üks õppus. Õppusi valmistasid ette ja viisid läbi ametiühingu liikmed järgimööda. Paremini töötasid 1957.a. Otepää Keskkooli, Karste ja Järve 7-a. koolide ametiühingu rühmad, kuna aga Pühajärve ja Vana-Otepää 7-a. koolides viidi tihti õppusi läbi pinnapealselt. Kui õpiti partei XX kongressi materjale, siis õppustel anti ülevaade ka tähtsamatest poliitilistest sündmustest möödunud nädala kohta.

Tõhusat tööd tegid ametiühinguorganisatsioonid kunstilise isetegevuse viljelemisel, mida kujukalt näitas ka 1958.a. Otepää rajooni klubiliste asutuste ja kolhoosiklubide kunstilise isetegevuse ülevaatus.

Meie partei kui nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud kannab vastutust nõukogude, ametiühingute, noorsooorganisatsioonide ja teiste töörahva massiorganisatsioonide tegevuse eest. Oma otsuseid peab partei ellu viima nõukogude organite kaudu, Nõukogude konstitutsiooni raamides.

Kaadritealane töö.

Rajoonis teostatava kultuurhariduliku töö sisu sõltub kaadrist, selle ettevalmistusest ja kvalifikatsioonist. Rajooninõukogu ja parteikomitee üheks põhiliseks ülesandeks oli kasvatada kaadrit ja neid ettevalmistada vastavatele aladele. Partei XIX kongress märgib, et "partei organite töö kaadri tundmaõppimisel ja valiku alal tuleb tõsta kõrgemale tasemele ja tunduvalt tõhustada parteilist kontrolli selle töö seisukorra üle nõukogude ja majandusorganisatsioonides.[1]

1) Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst Partei XIX kongressile. Tallinn 1952.a. lk. 83

Selleks, et meie üritust edukalt edasi viia, tuleb pidada otsustavat võitlust negatiivsete nähtuste vastu, suunata partei ja kõigi nõukogude inimeste tähelepanu töös esinevate puuduste kõrvaldamisele.[1)]

Nagu nähtub tabelitest kultuurharidustöö kohta, on tekkinud mõnede rahvamajade töös teatud perioodidel tagasiminek, mille on põhjustanud tihti ebaõige kaadri valik. Kultuurasutuste kaader oli algul noor, väheste kogemustega ja küllalt madala üldharidusliku tasemega nagu nähtub järgmisest tabelist.

Kultuuriasutuste kaadri haridusalane koosseis.

Hariduse aste	1952.a.	1953.a.	1955.a.	1957.a.
6.klassilise haridusega töötajaid	7	6	8	4
7. - " -	9	10	12	10
8. - " -	-	5	4	3
9. - " -	1	2	1	1
11. - " -	1	2	5	7
Keskeriharidus	-	-	-	3
Lõpetamata kõrgem	-	-	-	2
Kokku	19	25	30	30[2)]

Nii näeme, et keskhariduse omas 1952.a. ainult 5,4% töötajaist, 1955.a. oli see kasvanud 15,6% ja 1957.a. 23,7% kultuurharidusalal töötajate arvust. Vastavad õppeasutused puudusid kuni 1954.a. Kultuuriala töötajate kvalifikatsiooni

1) Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst Partei XIX kongressile. Tallinn, 1952.a. lk. 77.
2) Aastaaruanded 1952,1953,1955,1957, Otepää rajooni Kultuuriosakonna arhiiv, kaust nr. 7

tõsteti lühiajaliste seminaride kaudu. Rajooni kultuurharidusosakond viis läbi iga kuu 2-3 päevaseid seminare vastava ala töötajatele. Rajooni Kultuurimajal lasus selles osas vastutusrikas ülesanne. Peale rajooni keskuses asuva elanikkonna kultuurilise teenendamise, lasub tal ka rajooni klubiliste asutuste töö metoodiline juhendamine ja abistamine.

1955.a. suunati Otepää rajooni Tallinna Kultuurharidusala 2-aastase kooli 3 lõpetajat (Šukovitš, Kiisk ja Ülbri).

Et tõsta juhtiva kaadri teadlikkuse taset ja tugevdada riigiaparaati V.I.Lenin märgib: " Oma riigiaparaadi uuendamiseks tuleb meil iga hinna eest seada endale ülesandeks: esiteks - õppida, teiseks - õppida ja kolmandaks - õppida ning siis kontrollida, et teadmised ei jääks meile surnud kirjatäheks või moodsaks fraasiks, et teadmised tungiksid tõesti luusse ja lihasse ning muutuksid täielikult ja tõeliselt igapäevase elu koostisosaks."[1)]

Kultuurhariduslike asutuste tööd takistas mõnel pool kaadri voolavus. Riigi poolt kultuurharidusalaseks tööks määratud summasid ei osatud ära kasutada. Nii oli 14.XII 1950.a. kasutamata Vana-Otepää rahvamajal 5547 rubla, Vidrike rahvamajal 3247 rubla, Vana-Otepää raamatukogul 5198 rubla, Pühajärve raamatukogul 3792 rubla. Alles rajooni täitevkomitee otsusega kohustati kultuuri alal töötajaid muretsema vajalikku inventari, kütet, remonti teostama jnr., et plaanis ettenähtud summad saaks kasutatud.[2)]

---

1) V.I.Lenin, Teosed, kd. 33, lk. 447.
2) Otepää Raj. TSN TK arhiiv, 14.XII 1950.a. otsus nr.62. "1950.a. kohalike eelarvete täitmine Otepää rajooni kultuurhariduslike asutuste osas."

Kaadri voolavusest oli tingitud ka mõnes rahvamajas kultuurmassilises töös seisakud, samuti teatud perioodil tagasiminekud. Isegi kultuuuriharidusosakonna juhataj a vahetus tihti, ning 1951-1952.aastal töötas ainult kohustetäitjana. 1957.a. töötab sellel kohal sm. Ruuen, kes on üks vanemaid töötajaid Otepää kultuurimajas.

Ükskõikset suhtumist kaadri valiku küsimusse näitab fakt, et 1952.a. kinnitati kultuurharidusosakonna poolt kodanik Kalju Peips Vana-Otepää rahvamaja juhatajaks. K. Peips oli tulnud teisest rajoonist, moraalselt laostunud, süstemaatiline alkohoolik, kes millegagi ei väärinud temale usaldatud kultuurielu juhtimist maarahvamajas. Kuna tal puudus elanike hulgas autoriteet, siis ei suutnud ta kultuuritööle töötajaid kaasa tõmmata ja lühikese ajaga viis alla Vana Otepää rahvamaja kultuur-massilises töös saavutatud edusammud. Oma huligaansete tegude eest kandis ta ärateenitud karistust, kuid tükiks ajaks oli halvatud rahvamaja kultuur-massiline töö.

Rajooni täitevkomitee töö.

Igapäevast kultuurpoliitilist ülesehitustööd rajooni nõukogu teostab omatäitev- ja korraldava organi täitevkomitee kaudu. Täitevkomitee ühendab ja suunab kultuurharidusliikku tööd rajoonis partei ja valitsuse direktiivide, rajooni nõukogu ja kõrgemalseisvate riiklike organite otsuste põhjal. Täitevkomitee töötab välja ja esitab kinnitamiseks rajooni Nõukogule majandusliku- ja kultuuriülesehitustöö plaanid kindlustab nende plaanide täitmine, samuti

rajooni eelarve kõigis osades, sealhulgas ka rahvahariduse ja kultuuri osas ning esitab aruanded nende täitmise kohta rajooni TSN-le. Täitevkomitee võtab abinõud tarvitusele üldhariduslikke ja hariduslike asutuste võrgu laiendamiseks, nende töö ideelis - poliitilise taseme tõstmiseks, partei ja valitsuse poolt antud ülesannete edukaks lahendamiseks. Täitevkomitee üritab elanikkonna alaliselt kasvavate vajaduste täielikku rahuldamist ja viimistleb oma kultuur-poliitilise rajooni elu juhtimise stiili, vormi ja meetodeid.

Õieti juhtida tähendab kõigepealt arvestuse ja konkreetse olukorra sügava analüüsi põhjal leida kõige otstarbekam küsimuse lahendamine. Siis vahetult masside abiga organiseerida selle otsuse elluviimist ja lõpuks, toetudes massidele, korraldada selle otsuse täitmise kontroll. Üheks esmajärguliseks tingimuseks täitevkomitee poolt, nende kolme põhilise õige juhtimise elemendi teostamiseks, on oma töö oskuslik planeerimine. Plaanikindel töö annab võimaluse koondada tähelepanu iga antud perioodil kesksetele majanduslikkudele ja kultuuri küsimustele. Ta ennetab jõudude killustamist ja samalajal nende "pisiasjade" unustamist, millised sageli on määrava tähtsusega.

Rajooninõukogu täitevkomitee tööplaan sisaldab suurem osa majanduslikku laadi küsimusi ning 1/3 küsimustest käsitleb kultuuri- ja haridusalaseid töölõike.Küsimused on valitud selle arvestusega, et igaüks vastaks eluliselt tähtsale rajooni elu vajadustele antud perioodil, aga üldiselt, et küsimused läbivaadatud aasta jooksul haaraksid täitevkomitee kultuur-kasvatusliku tegevuse kõik küljed. 1952.a. jooksul vaatas Otepää rajooni täitevkomitee läbi oma istungitel kaks suurt küsimust koolidest,ühe lasteaedadest, ühe klubide rahvamajadest ja raamatukogudest üks kehakultuuritööst, üks elanikkonna kinoteenendamise parandamisest rajoonis, kolm kultuurhariduslike asutuste tööst, üks alaealiste õiguste kaitsest ja teisi jooksvaid kultuurharidustöö küsimusi. Näiteks: 1. II 1952.a alloodi rajooni laulupeo komisjon, kes arutas vastavat küsimust. Koolide küsimusest oli tähtsam kooli aedade rajamisest ja õppekasvatustöö organiseerimisest bioloogilistes ainetes. Ning 2.IV 1952.a. otsusega pandi alus koolides õppekatseaedade rajamisel. Teise küsimusena arutati laste suvepuhkuse organiseerimist, ning sel aastal rakendati tööle esmakordselt rajooni pioneerilaager.

21. V 1952.a. otsusega moodustati kehakultuurikomitee rajoonis. Kinoteenendamise küsimuses märgiti, et kinofikatsiooni osakonnal on halb side kultuurharidusosakonnaga ja ELKNÜ rajoonikomiteega. Kinofikatsiooni osakond korraldab liiga vähe lasteseansse.

2. IV 1954.a. istungil täitevkomitee kuulas ära Valgjärve

kooli direktori Veeroja aruanded õppekasvatustöö tulemustest koolis. Peale seda kui oli ära kuulatud direktori aruanne ja haridusosakonna juhataja kaasaruanne, võtsid sõna saadikud, kes eelnevalt olid tutvunud kooli ja õpetajate tööga. Seejärel täitevkomitee liikmed märkisid ära puudused, pööra-sid tähelepanu koolivälise töö ebarahuldavale korraldamisele, mahajäävate õpilaste mitteküllaldasele abistamisele ja kooli nõrgale sidemele lastevanematega. Täitevkomitee määras kind-laks rea abinõusid kooli töö paremustamiseks ning kooli side-mete tugevdamiseks lastevanematega. Täitevkomitee otsuses nähti ette spordiväljaku rajamine, kooliümbruse territooriumi haljastamine, õppekatseaia organiseerimine kooli juures. Kõik see viidi saadikute, pedagoogide ja õpilaste vanemate abiga ellu.

Rajooninõukogu täitevkomitee organiseerib regulaarselt rajooninõukogu saadikute aruandeid valijate ees. Seejuures teevad töötajad väärtuslikke ettepanekuid, mis on suunatud nõukogu ja kultuurhariduslike asutuste töö edasisele paran-damisele. Oleks vajalik, et neid küsimusi arutaksid ka külanõukogud kohtadel. Oli juhuseid, kus külanõukogud pidasid kultuuri-[illegible] tööd teisejärguliseks, nagu Koosaste külanõukogu, kus terve 1956. aasta jooksul arutas ainult kahel korral kultuurharidusalaseid küsimusi. 1957.a. jooksul Valgjärve küla nõukogu täitevkomitee kordagi ei arutanud koolide või raamatukogude tööd. Otsest kultuuri arendamise alahindamist terve rea küla täitevkomiteede poolt räägib see fakt, et nende töö plaanidesse aastast aastasse lülitakse ühed ja samad küsimused ühes ja samas sõnastuses. "Koolide

töötulemused I poolaastal ja ülesanded teiseks poolaastaks", "Kultuur-haariduslikkude asutuste tööst" jne. Niisugusel puhul küsimus arutatakse pealiskaudselt "üldiselt", räägitakse neist "üldiste" lausetega ja tahakse ebakonkreetseid otsuseid.

Töö, järelikult, pole mitte üksnes selles, et lülitada istungite päevakorda küllaldane arv küsimusi, vaid selles, et leida tähtsamad ja samal ajalküllalt konkreetsed küsimused. Siis ka otsus, mis on võetud nende küsimuste arutluse tulemusena, saab olema konkreetne.

Rajooni täitevkomitee kultuuri- ja haridusosakonna töö.

Otepää rajooni TSN TK kultuur-haridusosakond töötab kindla plaani järgi. Näiteks haarab osakonna 1957.a. veebruari kuu plaan järgmisi lõike: 1. klubiliste asutuste töö, 2. raamatukogunduse töö, 3. loenguline töö, arheoloogiliste ning ajalooliste mälestusmärkide kaitsmine, finants-plaani täitmise kontroll, seminaride läbiviimine, kultuurimaja nõukogu töö kontrollimine ja juhtimine (kuulati osakonnas rahvamajade ja raamatukogude juhatajate aruandeid).

Haridusosakonna tööplaani osad on peamiselt järgmised: koolide inspekteerimine, ainealaste sektsioonide koosolekud, seminarid (internaadi kasvatajatele, kooli lastevanemate komitee esimeestele jne.) igakuulisedkoolide direktorite ja juhatajate nõupidamised, haridusnõukogu koosolek (kuulati ära mõne kooli õppekasvatustööd, eksamiteks ettevalmistust ja muid küsimusi), küsimuse ettevalmistus täitevkomitee või parteikomitee istungile, kapitaal ja sanitaarremondi teostamise kontroll koolides, vanemateta laste eluolustikuline ja kasvatusalane kontroll kohtadel, noorte õpetajate päev, jne.

Veebruaris 1955.a. rajooni töörahva saadikute nõukogu istungjärgul kuulati haridusosakonna juhataja aruanne: õppe- ja kasvatustöö olukorrast rajoonis. Õppeedukus oli sel perioodil rajooni koolides langenud.1955.aastal lõpetas klassi kursuse rajooni ulatuses 67% õpilastest Valgjärve 7-a. koolis (direktor Veeroja) ja Järve 7-a. koolis (direktor Männaste) ainult 63% õpilastest. Rajooni nõukogu võttis vastu konkreetse otsuse, kus näitas tee olukorra parandamiseks, kohustas teostama süstemaatilisemat kontrolli ja andma kohapealset abi koolide direktoritele. Eriti on kaasa aidanud õppeedukuse tõusule õpetajate kaadri pidev täienemine kõrgema haridusega spetsialistide arvel. 1956/57. õppeaastal tõusis õppeedukus 79%-le.

Rajooni koolide õppe- kasvatustöö paremustamisele aitas kaasa rajooni koolide õppe-kasvatusküsimuste arutamine rajooniparteikomitee istungil 1956.a., kus tehti kindlaks peamised koolide edukat tööd takistavad põhjused.

Põhimiseks oli siin õppetöö teatud irdumine tegelikust elust. Asi ei seisnud mitte üksnes selles, et õppekavad olid osaliselt eluvõõrad ega taganud õpilaste igakülgset ettevalmistust praktiliseks tegevuseks, vaid ka selles,et koolid olid nende ümber pulbitsevast elust pahatihti eemale jäänud. Paljud õpetajad olid sulgunud klassiseinte vahele, tegelesid ainult õpilastele raamatutarkuse õpetamisega ega tundnud huvi rajooni elu ja ühiskondliku töö vastu, unustades, et nad on "maa sool". Tõsiseks takistuseks õppetöö paranemisele koolides oli õpetajaskonna hulgas levinud kriitika kartus. Osa õpetajaid ei näinud kriitikas meie elu edasiviivat jõudu,

vaid võtsid iga kriitilist märkust nende töö kohta isikliku auhaavamisena. Muide ei ole suudetud seda kriitikakartust veel täielikult välja juurida. Seda fakti kinnitas ülerajooniline õpetajate nõupidamine 1957.aastal.

Kui 1957.a. jaanuaris kuulas rajooni täitevkomitee ära Valgjärve 7-a. kooli direktori (sm. Veeroja) aruande õppekasvatusküsimustest koolis, siis selgus, et kooli direktor ei katsunud selgusele jõuda madala õppeedukuse tõelistest põhjustest, vaid läks kergema vastupanu teed, ta püüdis selgitada ja end õigustada sellega, et tema kooli piirkonnas olevat liiga palju vähearenenud lapsi, suur osa õpilasi suhtuvat õppetöösse kohusetundetult jne. Rajooni nõukogu täitevkomitee mõistis hukka need madala õppeedukuse õigustamise "teooriad" ja näitas ära niihästi kooli halva töö peamised põhjused kui ka nende likvideerimise teed.

Kolhoosilasteaiad.

29. III 1954.a. arutas EKP Otepää Rajoonikomitee Eelkooli-lasteasutuste võrgu töö parandamise küsimust. Selleks, et rakendada tööle kolhoosi lasteaiad, kohustas rajooni partei komitee koheselt läbi viima lühiajalise seminari vastava kaadri ettevalmistamiseks. Organisatsioonilisele tööle tõmmati kaasa kohalikud naiskomisjonid, kooliõpetajad, maaarstijaoskondade töötajad ja parteikomitee instruktorid, kes selgitasid välja hooajaliste lasteaedade vajaduse. EKP Otepää Rajoonikomitee naistööosakonna juhtimisel, masinatraktorijaamade poliitosakonna ja pedagoogilise kaadri kaasabil viidi kolhoosikülas läbi selgitustöö lasteaedade organiseerimise vajadusest. Loodi päris elujõulisi kolhoosi hooaja lasteaedu, nagu V.I.Lenini nimelises ja Sulaoja kolhoosis.

1955.a. oli V. Il Lenini nimelise kolhoosi lasteaias juuli kuul 14 last, neist 2 kuni 3-ma aasta vanuseni; 5 last 3 - 5-e aasta vanuseni ja üle kuue aasta vanuses oli 7 last.[1])

Lasteaed töötas alates 1952.a. - 1955.a. mai, juuni, juuli augusti kuul ja mõned lapsed viibisid veel kauemgi lasteaias. Lasteaia kulud kandis täielikult kolhoos. Kasvatajad ja toitlustaja olid lihtsad kolhoosnikud, keda kolhoosi juhatuse koosolekul kinnitati. Ükski neist ei omanud mingisugust ettevalmistust selleks tööks, kui välja arvata rajooni keskuses 2 - 3 päevased seminarid enne lasteaia töö algust. Pedagoogilise ettevalmistuse saanud töötajad ei tahtnud sel ajal kolhoosi tööle minna, kus tolleaegse kolhoosipõhikirja järgi oli suuri raskusi rahapalgalise tööjõu kasutamisel. Arvatavasti see on üks põhjus, mis end kolhoosi hooajalised lasteaiad ei õigustanud. Teiseks põhjuseks, mis 1956.a.kõik kolhoosi lasteaiad oma töö lõpetasid, oli see, et kolhooside juhatustele läks lasteaia ülalpidamine küllalt kulukaks ning osa lapsevanemaid, kelle lapsed olid lasteaias, ei töötanud isegi siis miinimumi normipäevast välja, nagu lapsevanem Uibo ja teised (Lenini nim. kolhoosist). Kolmandaks põhjuseks, miks meie Eesti kolhoosikülas lasteaiad end ei õigustanud, oli majapidamiste hajutatus. Mõni laps toodi 7 - 10 km kaugusest lasteaeda, kus ta viibis terve nädala lahus vanematest. Lastevanemad aga ei talunud nii pikaajalist lahusolekut ning nende soov oli, et õhtuks lapsed koju toodaks, mida aga kibe-kiirel tööajal oli väga raske teostada.

Nendel põhjustel lagunesid kolhoosi lasteaiad ja väga hea üritus laste-kasvatuslikus mõttes ei muutunud elujõuliseks sellel perioodil.

---

1) Otepää rajooni TSN TK Haridusosakonna koondstatistilised aruanded. Kaust nr. 6, 1955.a., lk.69.Aruanne laste suvise mängumuru kohta 1955.a.

Alalise kultuurhariduskomisjoni töö.

Majandusliku ja kultuurilise töö küsimuste lahendamisel rajoonis ja töötajate laialdaste hulkade kaasatõmbamisel aktiivsele osavõtule nõukogude igapäevasest praktilisest tegevusest kuulub tähtis osa alalistele komisjonidele. Alaliste komisjonide kaudu, mis on organiseeritud majandus e ja kultuuri peamiste harude järgi, mobiliseerib rajooni nõukogu kolhoosnikuid ja intelligentsi partei ja valitsuse poolt sotsialistliku põllumajanduse ette seatud majanduslik-poliitiliste ülesannete täitmisele. Otepää rajooni TSN poolt on moodustatud 7 alalist komisjoni, külanõukogudel on oma alalised komisjonid. Nõukogude riigiaparaadi jõud seisab selles, et ta "ei eraldu miljonilistest rahvahulkadest, vaid sulab nendega kokku lõpmatu hulga massiorganisatsioonide kaudu, igasuguste komisjonide, sektsioonide, nõupidamiste jne. kaudu, mis ümbritsevad nõukogusid ja toetavad seega võimuorganeid".[1] Just niisugusteks massiorganisatsioonideks on nõukogude alalised komisjonid.

Üheks väga tähtsaks alaliseks komisjoniks on kultuuri ja hariduskomisjon, kes peab igakülgselt kaasa aitama rahva kommunistlikul kasvatusele ja kultuurharidusliku töö arendamisele. Selle ülesande täitmiseks on väga mitmesuguseid töövorme. Rajooni ja küla nõukogude, kus on õigesti aru saadud

---

1) J.V.Stalin, Teosed, 10. kd., lk.310

kultuurhariduskomisjoni tähtsusest ja iga liige täidab temale pandud ülesandeid, seal näeme ka kultuurharidus-likus töös edusamme. Missuguste tulemusteni viib aga ala-liste komisjonide töö alahindamine ja aktiivi mittemobi-liseerimine kultuuriliste küsimuste lahendamiseks, seda näitab kujukalt Kaagvere külanõukogu tööpraktika. 1952.a. kui alaline kultuurhariduse komisjon töötas aktiivselt, oli Kaagvere külanõukogu "Suure Oktoobri" kolhoos rajoonis üks paremaid. Sel ajal oli kultuur-hariduslike asutuste töö rajatud kindla plaani alusele. Kaks aastat hodisid "Suure Oktoobri" kolhoosi isetegevus-lased endi käes rändpunalippu. Kultuurielu aktiivsus aval-das mõju ka majanduslikele töödele. Nii näiteks lõpetas siis "Suure Oktoobri" kolhhoos kevadtööd rajoonis esi-meste seas jne. 1953.a. olid tulemused hoopis vastupidised. Külanõukogu esimees sm. Leib alahindas tööd alaliste komisjonidega. Alaline kultuurhariduskomisjon eksisteeris ainult paberil. Komisjoni esimeheks oli kooliõpetaja sm. Iisma, kes võis toime tullan imetatud ülesannetega, kuid mingisugust tööd ei tehtud. Komisjonil puudus töö-plaan, ülesanded olid liikmete vahel jaotamata. 1954.a. algul Kaagvere Küla TSN kuulas ära oma istungil kultuur-hariduskomisjoni esimehe, ning kohustas hultuurharidusko-misjoni aktiivselt kaasa aitama uute liikmete mobiliseeri-miseks isetegevusringidesse ja tagama nende plaanipärase töö.

Selle tagajärjel on kultuurmassiline töö Kaagvere külas uuesti elustunud.

Klubiliste asutuste töö paremustamiseks loodi rahvamajade juurde partei-, nõukogude, komsomoli- ja ühiskondlike organisatsioonide esindajaist koosnev 7-11 liikmeline rahvamaja nõukogu.

Otepää rajoonis töötas teistest paremini Pühajärve rahvamaja nõukogu. Sellesse kuulusid 1957.a. Pühajärve kolhoosi esimees E. Sööt, Pühajärve 7-a. kooli direktor E. Tüvi, pedagoog M. Kutsar j.t., kes võtsid aktiivselt osa kultuuritöö hoogustamisel kolhoosikülas.

Rahvamaja juhataja sm. Gustav Metsar rääkis, et sellise nõukoguga on hea töötada. Kui ta korraldas peoõhtuid, oli nõukogu abiks sobiva repertuaari valimisel, isetegevuslaste töö juhtimisel jne.

Kogemused on näidanud, et ilma külanõukogude konkreetse abita osutus raskeks moodustada elujõulisi rahvamaja nõukogusid ja kui see ongi moodustatud, tikub ta jääma formaalseks.

Kehakultuurikollektiivid Kooraste külanõukogus töötasid loiult, initsiatiivita ja innuta. 1955.a. veebruaris kutsus alalise komisjoni esimees koos klubi juhatajaga kokku kolhoosinoored. Komisjoni esimees jutustas nõukogude sportlaste saavutustest ja massilise kehakultuuriliikumise arendamise tähtsusest külas ning tegi konkreetsed ettepanekud spordiühingu "Jõud" kollektiivi töö organiseerimiseks. Alustati treeningutega ning hiljem viidi läbi suusavõistlused, millest osavõtt oli suurenenud.

Otepää kultuurimaja nõukogu 1957.a. abistas kultuuritöö läbiviimist. Kõik suuremad üritused kooskõlastati enne nõukogu, partei, komsomoli ja teiste organisatsioonidega (festivali orgkomiteega) kultuuriosakonna ja kultuurikomisjoniga. Suuremate ürituste läbiviimisel kasutati laialdast aktiivi ning tõmmati kaasa töötajaid isetegevuskollektiividesse.[1])

1) Kultuuriosakonna arhiiv, 1957.a. aruandlus, kaust nr. 7.

L Õ P P S Õ N A.

Juba I9I7.a. märkis V.I.Lenin, et "on vaja iga hinna eest purustada vana absurdne, metsik, alatu ja ilge eel - arvamus, nagu võiksid riiki valitseda, nagu võiksid sotsialistliku ühiskonna ehitamist organisatsiooniliselt juhtida ainult nõndanimetatud "kõrgemad klassid", ainult rikkad või need, kes on läbi teinud rikaste klasside kooli ... Töölised ei unusta hetkekski, et neil on vaja teadmiste jõudu. Erakordne tung hariduse poole, mida näitavad üles töölised, tõestab, et selles suhtes proletariaadi hulgas eksiarvamusi ei ole ega saagi olla. Kuid organisaatorlik töö on jõukohane nii tavalisele töölisele kui ka talupojale, kes on kirjaoskaja, tunneb inimesi, omab praktilisi kogemusi."[I)]

Majanduslikud ja kultuurilised edusammud on nõukogude sotsialistliku ühiskonnaga lahutamatult seotud. Sotsialistlik revolutsioon oli revolutsiooniks mitte ainult majan - duses ja ühiskondlik poliitilises suhtes, vaid revolutsiooniks ka töötava rahva mõistuses ja teadvuses.

Kodanlus kasutas kooli selleks, et töötajaid ideeliselt mõjutada, neid vaimselt orjastada. Ta oli sunnitud andma töölistele ainult teadmiste miinimumi, mis oli vaja-

---

1) V.I.Lenin, Teosed,26.kd.1k.376.

lik selleks, et tööline oleks võimeline töötama üha keerulisemateks muutuvatel tootmisvahenditel. Nõukogude rahvahariduse demokraatlik süsteem kasvatab õpilasi marksistlik-leninliku ideoloogia vaimus, valmistab ette arvukalt uut sotsialistliku intelligentsi kaadrit. Uus inteligents pärineb töötava rahva hulgast, kel kodanliku diktatuuri aastail puudusid võima-lused hariduse saamiseks - osutavad nõukogude korra tingimusis energilisteks organisaatoreiks ja andekaiks kultuuriloojaiks.

Aruandekõne ÜK(b)P XVIII kongressile 1939.a. määrates kindlaks sotsialismilt kommunismile järkjärgult ülemineku ülesanded, märgiti: "Me tahame teha kõik töölised ja kõik talupojad kultuurseteks ja haritud inimesteks ja me teeme seda aja jooksul."[1)]

Nüüd kus meil on ellu rakendatud 5-enda viisaastaku plaani ülesanded "1951 - 1955.a. üleminek 7 klassiliselt hariduselt üldisele keskharidusele vabariikide pealinnades, vabariiklike alluvusega linnades" siis NLKP XX kongressi direktiividest NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaiks 1956 - 1960. "on üleminek üldisele keskharidusele kogu NSV Liidu linnades ja maal".[2)]

Otepää rajoonis on laienenud ja täienenud koolide, rahvamajade, raamatukogude j.t. klubiliste asutuste võrk. Nõukogude perioodil ehitati rajoonis uus koolimaja, kino, kultuurimaja, administratiivhoone. Remonditi ning laiendati vanu kultuuri ja haridushooneid.

Lühikese ajaga raj ati spordibaas ja korrastati spordiväljakud külas. Alustati normaalmõõdetega staadioni ehitustöödega. Kõik see näitab partei ja nõukogude riigi suurt

---

1) I.V. Stalin, Leninismi küsimused, Tallinn, 1952.a. lk. 566.
2) Ettekanne: NLKP XX kongressi direktiividest NSV Liidu rahva majanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaski 1956-1960. Tallinn 1956.a. lk. 86.

hoolitsust rahva kultuursete ja vaimsete vajaduste rahuldamise eest. Selle tulemusel on rajoonis paranenud kultuurmassiline töö. On täienenud rahva osavõtt isetegevuslikest ringidest. Isetegevuskollektiivide ettekanded muutusid kunstiküpsemateks ja tõusid kõrgemale ideelisele tasemele. Eriti märkimisväärsed on Otepää rajooni kultuurimaja Isetegevusliku Teatri (endise näiteringi) saavutused.

Üldhariduslikes koolides tõusis õppe-kasvatusliku töö täse. Rakendades rajooni koolides polütehniseerimist viidi õppetöö lähemale tegelikule elule.

Üldhariduslike koolide võrk on täienenud ühe keskkooli võrra rajoonis, mille tulemusel on keskkooliõpilaste arv tunduvalt suurenenud. Koolide pedagoogiline kaader täienes lühikese ajaga vastava ettevalmistuse saanud spetsialistidega. Poliitõppuste läbiviimise tulemusel koolides kasvas pedagoogide marksistlik-leninlik teadlikkus. Kahes koolis loodi parteialgorganisatsioonid, rakendades kommunistliku kasvatuse põhimõtteid. Rajooni partei ja täitevkomitee juhtimise tulemusel likvideeriti kiiresti väärarusaamised koolide juhtimises õppekasvatustöö alal.

Pidevalt tõusis õppe-kasvatustöö tase ja õppeedukus rajooni koolides. Rajooni intelligents lülitus aktiivselt ühiskondlikku tegevusse partei, nõukogude, kultuuri, spordi ja teistes organisatsioonides. Viidi läbi rahva hulgas poliitilist selgitustööd loengute ja vestluste abil. Kultuuri ja haridusala töötajad võtsid osa kolhooside agitkollektiivide ja külanõukogude tööst.

Saavutatud edusammudest ei tohi lubada tekkida endaga rahulolu ja upsakuse meeleolusid. Meie töös on veel palju puudusi ja iga päevaga kerkivad meie ette üha uued ning vastutusrohkemad ülesanded. See käib ka ideoloogilise, kultuuri ja kasvatustöö kohta.

Meie vabariigis alahinnati mõni aeg tagasi ideoloogilist tööd, s.o. sotsialistliku teadlikkuse ja marksistlik-leninliku maailmavaate sisendamist rahvahulkadesse koos samaaegse võitlusega kapitalismi igandite vastu inimeste teadvuses, meile vaenuliku kodanliku ideoloogia sisseimbumise vastu.[1]

---

1) "Rahva Hääl" 31.III1958.a. nr.26. EKP X Kongress. EKP KK sekretäri sm.Lentsmani kõnest.

EKP X kongress märkis, et kasvatustöö on noorte hulgas jäetud parteilise juhtimise osas laokile. Kui Otepää rajoonis veel 1953.a. ei olnud ühtki kommunisti - õpetajat või kultuuritöötajat, siis 1958.a. töötas rajooni hariduse ja kultuurisüsteemis 18 kommunisti.

On tähtis, et parteikomitee aktiviseeriks parteigruppide tööd nõukogudes, aitaksid tõsta nende osatähtsust ja vastutust nõukogude organite tegevuse eest. Partei kui nõukogude ühiskonda juhtiv ja suunav jõud, kannab vastutust nõukogude, ametiühingute, noorsoo-organisatsioonide ja teiste töörahva massiorganisatsioonide tegevuse eest.

"Majanduse juhtimise reorganiseerimine, mida me ellu viime, toob nõukogude rahvale mitte ainult materiaalseid hüvesid. See kutsub ka esile kultuuri uue õitsengu, sest kultuurilised jõud jaotatakse ühtlasemalt, majanduspiirkondade keskused hakkavad veelgi kiiremini kasvama ka kultuurikeskustena."[1)]

"Ei ole mägede taga aeg, millal me pärast seitsmetunnilist tööpäeva kehtestamist läheme üle kuuetunnilisele tööpäevale. Seega luuakse veelgi soodsamad tingimused vaimse kultuuri igakülgseks arendamiseks. Materiaalse kultuuri kasv on vaimse kultuuri kasvu alus. Materiaalse kultuuri madala taseme juures ei saa õitseda kogu ühiskonna vaimne kultuur. Need kaks tegurit on teineteisest vastastikku sõltuvad."[2)]

Sotsialism ja kultuurirevolutsioon on üksteisest lahutamatud. See leiab kinnitust iga maa ajaloos, kes on endalt heitnud kapitalistliku ekspluateerimise ikke. Industrialiseerimine ja kultuurirevolutsioon on sotsialismi ehitamise

---

1) N. Hruštšov, Kirjandus ja kunst olgu tihedalt seotud rahvaga. Looming nr.9, 1957.a. lk. 1286.
2) Samas, lk. 1289.

lahutamatuteks elementideks ja selle vääramatuteks seadusteks.

Need seaduspärasused leiavad kujukat kinnitust vaadeldes meie nõukogude Eesti arengut. Läänеriikide agraarripatsist on Eesti nõukogude võimu aastail muutunud kõrgesti arenenud tööstusega ja eesrindliku kollektiivse põllumajandusega maaks.

Ainult nõukogude maal, kus võimul on rahvas, kus valitsus ja kommunistlik partei ilmutavad suurt hoolitsust töötajate vaimse arengu eest, avanevad piiramatud perspektiivid tea- ja kultuuri duse arendamiseks. Teadus aitab rahval ehitada uut kaunist elu - kommunismi.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD.

1. K.Mark, F.Engels, V.Lenin, J.Stalin - Kultuurist ja kasvatusest, Tallinn, 1947.a.

2. V. Lenin - Teosed, 26. köide, Tallinn 1954.a.

1) II Ülevenemaaline tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude kongress.
2) Tööliskontrolli põhimääruse projekt.
3) Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee istung.
4) Vastus pahempoolsete esseeride arupärimisele.
5) Vastus talupoegade küsimustele.
6) Elanikkonnale.
7) Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsioon.
8) Kolmas Ülevenemaaline tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongress.

Teosed, 19. köide, Tallinn 1954.a.

1) Kellele kasulik
2) Töölishulgad ja Töölisintelligents.
3) Mida võib teha rahvahariduse heaks.

Teosed, 27. köide, Tallinn, 1955.a.

1) Sotsialistlik isamaa on hädaohus.
2) Kõigile nõukogude saadikutele määratud käskkirja projekt.
3) Tõsine õppetund ja tõsine vastus.
4) Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded.

Teosed, 30 köide, Tallinnas, 1954.a.

1) VK(b)P VIII ülevenemaaline konverents (lk.161)
2) Kõne III Ülevenemaalisel Rahvamajandusnõukogude kongressil (lk. 287).
3) Aruanne ÜKTK ja RKN-i tööst (lk.308/309)
4) Kõne III ülevenemalisel nõupidamisel (lk.348)
5) Ettekanne I Ülevenemaalisel Töötavate kasakate konverentsil (lk. 369)
6) Rahvusvahelise naistööliste päeva puhul.

Teosed, köide 31, Tallinn, 1955.a.

1) Kõne 12. juunil 1920.a. (lk. 152).
2) Proletaarsest kultuurist (lk.283).
3) Kõne kubermangude ja maakondade rahvahariduse-osakondade poliitharidustööliste ülevenemaalisel nõupidamisel 3. nov. 1920.a. (lk.331-340)
4) VIII ülevenemaaline Nõukogude ongress (lk.479)

Teosed, 32.köide, Tallinn, 1955.a.

1) Keskkomitee direktiivid kommunistidele- Hariduse Rahvakomissariaadi töötajatele (lk.100).
2) Hariduse Rahvakomissariaadi tööst (102-110).
3) II Ülevenemaaline mäetööliste kongress (lk.48)

V. Lenin - Teosed 33. köide, Tallinn, 1955.a. - lk.

1) Eessõna I.I.Stepanovi raamatule"VNFSV elektrifitseerimine seoses maailmamajanduse üleminekufaasiga"(lk.215-217)
2) Kommunistliku internatsionaali IV kongress (lk.391-395)
3) Haridustööliste kongressile (lk.408)
4) Lehekülgi päevikust (423-426).
5) Ettekanne Poliitharidustööliste II kongressil (lk. 49-56)

Teosed, 33. köide, Tallinn, 1955.a.

1) Võitleva materialismi tähtsus(lk.202-203)
2) Kiri V.M.Molotovile Partei XI kongressil esitatava poliitilise aruande plaani kohta (lk. 222 - 223)
3) VK(b)P XI kongress (lk. 257-258,267)
4) Korraldus asetäitjate töö kohta (lk.304)
5) Kirjad I.V.Stalinile raadiotehnika arendamise küsimuses (lk. 325 - 326)
6) Kõne ÜKTK IX koosseisu IV istungjärgule (lk. 360)
7) Kommunistliku Internatsionaali IV kongress (lk. 394 - 395)
8) Pigem vähem, aga paremini (lk. 445-455)

3. J. Stalin - Teosed 10. köide, Tallinnas, (lk. 310) - lk.

Leninismi küsimused, Tallinn, 1952.a.

X X X

1. NLKP XIX kongressi direktiivid viienda viisaastaku (1950-1955) kohta, Tallinn, 1952.a.
2. NLKP XIX kongressi resolutsioonid, Tallinn, 1956.a.
3. NLKP XX kongressi direktiivid kuuenda viisaastaku (1956-1960) kohta, Tallinn, 1956.a.
4. NLKP kongressid, konverentsid ja KK pleenumite resolutsioonid ja otsused II osa, Tallinn, 1956.a. III osa 1957.a.
5. ENSV Seaduste, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi ning ENSV valitsuste määrustest kronoloogiline kogu I (1940-1941) ja II (1944 - 1947), Tallinn, 1953.a.
6. ENSV-s kehtiva ja enne maarajoone moodustamist kehtinud administratiiv-territoriaalse jaotuse võrdsustabel ERK, Tallinn,1951.a
7. N.A. Bulganin - Ettekanne NLKP XX kongressi direktiividest NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kuuenda viieaasta plaani kohta aastaiks 1956-1960 Tallinn, 1956.a.
8. N.S.Hruštšov - NLKP Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, Tallinn, 1956.a.
9. N.S.Hruštšov - Kasvatada aktiivseid ja teadlikke kommunistliku ühiskonna ehitajaid. "Rahva Hääl" 19. IV 1958.a.

10. G. Malenkov - Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst Partei XIX kongressile, Tallinn, 1952.a.
11. D.T.Šepilov - Kõne NLKP XX kongressile, Tallinn, 1956.a.

X X X

12. K. Siilivask - Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kajastuse eesti kirjanduses. "Looming" 1957.a. nr.10
13. Eesti Entsüklopeedia VI köide, "Loodus" Tartu, 1934.a.
14. M.I.Kalinin - Kommunistlikust kasvatusest, Tallinn,1947.a.
15. V.Kingissepp - Iseseisvuse ikke all, Tallinn 1953.a.
16. V.Kingissepp - Kultuuriküsimustest, Tallinn, 1954.a.
17. A.S.Makarenko - Kommunistlikust kasvatusest, Tallinn,1954.a.
18. A.Medvedjev, F.Hlõstov - Külanõukogude kultuurharidustöö, Tallinn, 1954.a.
19. A. Andrejev - Noorsoo kommunistlikust kasvatusest,Tallinn, 1941.a.
20. A.A.Ping - Rahvahariduse edusammud Nõukogude Eestis, Tallinn, 1953.a.
21. E.Priimägi - Kultuurhariduse alal töötaja käsiraamat, Tallinn, 1956.a.
22. Otepää Haridusselts 25 aastane, Otepää, 1931.a.
23. 50 aastat Otepää Keskkooli, Ajalehe "Kommunismi Lipp" väljaanne, Otepää, 1957.a.
24. Juh. Vaher - Otepää Pühajärve juht, Otepää, 1939.a.

X X X

25. "Rahva Hääl" - 1944.a. - 1958.a.
26. "Sirp ja Vasar" - 1944. - 1958.a.
27. "Kommunismi Lipp" - 1950. - 1958.a.
28. Nõukogude Õpetaja" - 1949.a. - 1958.a.
29. "Otepää Teataja" - 1937. ja 1939.a.
30. "Eesti Kommunist" - 1954. - 1958.a.
31. "Pravda" 2.I.1958.a.(juhtkiri)

X X X

32. EKP Otepää Rajoonikomitee arhiiv, 1950 - 1958.
33. ELKNÜ Otepää Rajoonikomitee arhiiv 1950 - 1958.a.
34. Otepää Rajooni TSN TK Haridusosakonna arhiivmaterjalid 1950. - 1958.a.
35. Otepää Rajooni arhiiv 1950 - 1954.a. Haridus, Kultuur Keskkool, kino, sidekontor)
36. Otepää Rajooni TSN TK Kultuurharidusosakonna arhiiv 1950 - 1958.a.
37. Otepää Rajooni TSN TK üldosakonna arhiiv (1950 - 1954.)
38. Otepää Rajooni Sidekontori arhiiv 1950 - 1958.a.

S I S U K O R D.

I Sissejuhatus

II Kultuuri- ja haridustöö Otepääl nõukogude võimu eelsel perioodil ja esimesel nõukogude võimu aastail . . . . . lk. 4

1. Eesti kodanluse reaktsiooniline poliitika hariduse ja massilise kultuuritöö alal . . . . . " 4

2. Hariduse- ja kultuuritöö esimesel nõukogude võimu aastal . . . . . " 17

III Rajooni edusammud rahvahariduse alal sõjajärgsel perioodil . . . . . " 26

IV Kultuurmassilise töö areng Otepää rajoonis " 57

V Kultuuri- ja haridustöö juhtimisest rajoonis " 90

VI Lõppsõna . . . . . " 117

VII Kasutatud kirjandus ja allikad . . . . . " 122